JACK LONDON

Demiryolu Serserileri

ALFA | EDEBİYAT

DEMİRYOLU SERSERİLERİ

JACK LONDON (1876-1916)

San Francisco doğumlu ABD'li gazeteci ve roman yazarı. İnsan ve insanın doğayla olan mücadelesini tüm gerçekliğiyle anlattığı romanlarıyla ün saldı. Küçük yaşlarda çalışmaya başladı, şehir kütüphanesinde okuduğu kitaplarla kendi kendini eğitti. Okuduğu serüven romanlarından farksız, maceralarla dolu bir hayat sürdü. İstiridye korsanlığı yaptı, türlü işlere girip çıktı, serserilik yaptı, hapis yattı, sosyalizmin aktif bir destekleyicisi olmasına rağmen ırklar hakkında tartışmalı görüşler besledi. 1897'de Klondike'a altın aramaya gidenlere katıldı ve buradaki deneyimlerinden yararlanarak kitaplar yazdı. Yazdıklarından yüksek gelir elde eden ilk yazarlardan biriydi. İki kez evlendi ve 1916'da çiftliğinde öldü. Morfin kullandığı için pek çok kaynakta intihar ettiği söylense de ölüm raporunda üremiden öldüğü yazar. Önemli eserleri şunlardır: *Vahşetin Çağrısı* (1903), *Deniz Kurdu* (1904), *Beyaz Diş* (1906), *Demir Ökçe* (1908), *Martin Eden* (1908), *Bir Alkoliğin Anıları* (1913). *Pasifik Öyküleri*'ni 4 cilt olarak (*Güney Denizi Hikayeleri*, *Güneşin Oğlu*, *Makaloa Hasırı Üzerinde* ve *Hawaii Öyküleri*) yayımlayan Yayınevimiz Jack London'un toplu eserlerini yayımlamaya devam edecektir.

OSMAN ÇAKMAKÇI

1965 yılında Trabzon'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümünün ardından İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünden mezun oldu. 1982'den itibaren şiir ve yazıları ülkemizin önde gelen dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Kafka, James Joyce, Kierkegaard, Unica Zürn, Daniil Kharms'ın da aralarında bulunduğu çok sayıda yazarın çok sayıda kitabını dilimize kazandırdı. *Zakkum Avı*, *Uçuşan Ağaç* ve Köryazı şiir kitaplarının yanı sıra *Konuşmanın İmkânsızlığı Üzerine Bir Diyalog* ve *Aşağılık Sanat* adlı deneme kitapları bulunuyor.

The Road: Demiryolu Serserileri
© 2015, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Yayına Hazırlayan Tülin Er
Kapak Tasarımı Adnan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Zuhal Turan

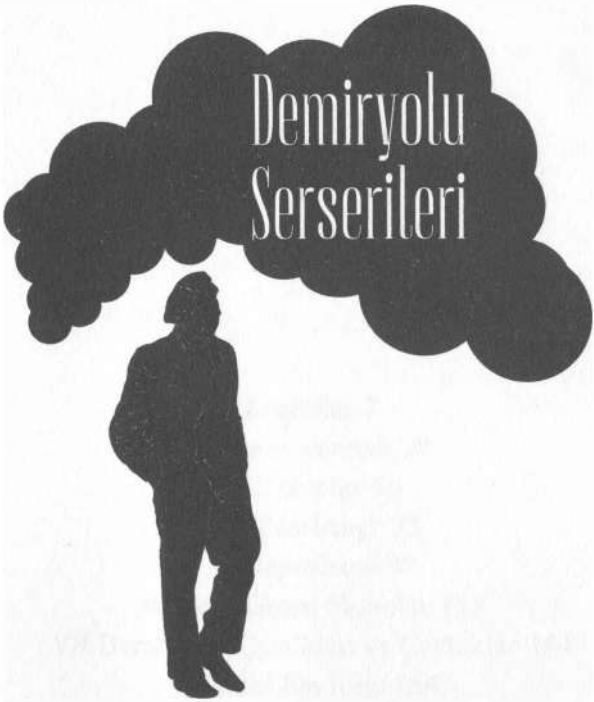
ISBN 978-605-171-185-0
1. Basım: Kasım 2015

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34410 Fatih-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika No: 10905

JACK LONDON

Demiryolu Serserileri

Çeviren Osman Çakmakçı

ALFA

İçindekiler

I İtiraflar 7
II Trene asılmak 29
III Tablolar 56
IV "Enseleniş" 75
V Mapushane 97
VI Gece Geçen Hobolar 117
VII Demiryolu Çocukları ve Çaylaklar 144
VIII İki Bin İpsiz 164
IX Aynasızlar 182

I
İtiraflar

Nevada eyaletinde birkaç saat boyunca sürekli, durmadan ve utanmadan yalan söylediğim bir kadın vardı. Ondan özür dilemek istemiyorum. Benden uzak kalsın. Ama anlatmak istiyorum. Ne yazık ki ne adını ne de şimdiki adresini biliyorum. Şans eseri bu satırlar gözüne çarparsa, umarım bana yazacaktır.

1892 yazında Nevada'da, Reno'daydım. Aynı zamanda fuar vardı ve şehir çok büyük ve de aç hobo sürüsünün yanı sıra sahtekârlar ve çapulcularla doluydu. Şehri "aç" bir şehir haline getirenler aç hobolardı. Şehir sakinlerinin evlerinin arka kapılarını artık arka kapılar ses vermez haline gelinceye dek "yumrukluyorlardı."

"Açlar" için zor bir şehir diyorlardı hobolar şehir için o zaman. Birçok öğünü ıskaladığımı bilirim. Bir gün şehirde öylesine zor bir durumdaydım ki trenin yataklı vagon görevlisini atlatıp gezgin bir milyonerin özel kompartımanına baskın yaptım. Ben perona

ulaşır ulaşmaz tren hareket etmeye başladı ve bir sıçrama mesafesi arkamdaki yataklı vagon görevlisi tam beni yakalamak üzereyken sözü geçen milyonere yöneldim. Formaliteler için vaktim yoktu. "Yemek için bana bir çeyrek ver," diye haykırdım. Orada oluşum kadar gerçek, milyoner elini cebine soktu ve bana... tam tamına... kesinkes... bir çeyrek verdi. Sanıyorum öylesine şaşırmıştı ki otomatik olarak söylediğime uydu ve ondan bir dolar istememiş olmam o zamandan beri kendi adıma benim için keskin bir pişmanlık konusudur. İsteseydim onu alacağımı biliyorum. Yataklı vagon görevlisi yüzüme bir tekme atmaya çalışırken ben özel kompartımandan aşağıya indim. Görevli ıskaladı. İstediğimi elde etmiştim!

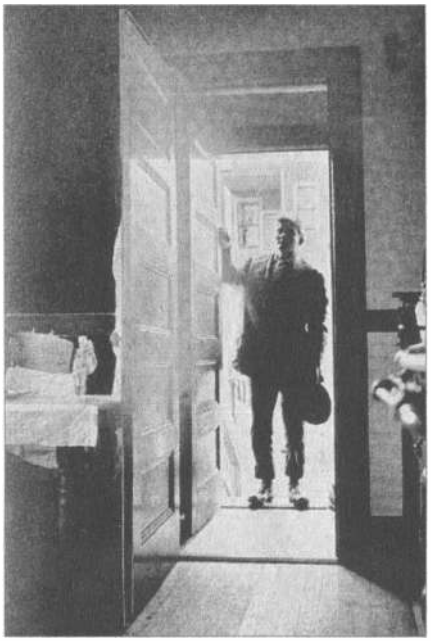
Ama utanmazca yalan söylediğim şu kadına dönmek gerekirse... Reno'daki son günümün akşamıydı. Midillileri seyrettiğim at yarışına gitmiştim ve öğle yemeğimi atlamıştım (yani gün ortası öğününü). Karnım açtı ve üstelik şehri benim gibi aç fanilerden kurtarmak için bir kamu güvenliği komitesi kurulmuştu. Şimdiden benim hobo kardeşlerimin birçoğu John Law tarafından içeri atılmıştı ve Sierra dağlarının doruklarının ötesinden California'nın güneşli vadilerinin beni çağırdığını duyuyordum. Reno'nun tozlarını ayaklarımdan silkelemeden önce bana yapacak iki iş kalmıştı. Biri o gece batıya doğru giden gece trenini yakalamaktı. Diğeri ise yiyecek bir şeyler bulmaktı. Bir genç bile boş bir mideyle, kar sığınaklarının, tünellerin ve gökyüzüne kadar yükselen dağların sonsuz karlarının arasından havayı yırtan bir trenin dışında bütün gece yolculuk etmekten çekinirdi.

Ama yiyecek bir şey bulmak zor bir meseleydi. Bir düzine evden "geri çevrilmiştim." Kimi zaman hakaretlerle karşılaşmıştım ve bana layık olarak parmaklıklı meskenleri gösterilmişti. İşin kötüsü, bunlar yerinde önerilerdi. O gece batıya gitmemin nedeni buydu. Açları ve evsizleri sabırsızlıkla arayan John Law şehirde dışarıdaydı, çünkü parmaklıklı mesken bu şekilde kiracı buluyordu.

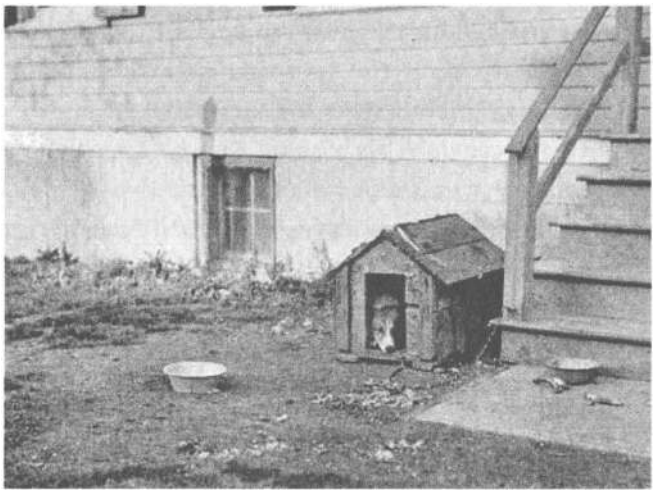
Öteki evlerde benim nazik ve alçakgönüllüce ifade edilmiş yiyecek bir şeyler isteğim kısa kesilerek kapılar yüzüme çarpılmıştı. Bir evdeyse kapıyı açmadılar. Verandada durup kapıyı çaldım; pencerenin arasın-

dan bana baktılar. Evlerinde yiyecek bir şey bulamayacak olan bir serseriyi büyüklerinin omuzlarının üzerinden görebilmesi için gürbüz bir erkek çocuğunu havaya kaldırdılar.

Görünen o ki yiyecek bir şeyler bulmak için çok yoksullara gitmek zorundaydım. Çok yoksullar aç bir serserinin başvurduğu son noktaydı. Çok yoksullara her zaman güven duyulabilir. Hiçbir zaman aç bir insanı geri çevirmezler. Bütün Birleşik Devletler'de tepelerdeki büyük evlerden yiyecek isteğim geri çevrilmişti ve her zaman dere kenarlarındaki ya da bataklıklardaki kırık pencereleri paçavralarla doldurulmuş küçük kulübelerdeki çalışmaktan çökmüş yüzlü kadınlardan yiye-

cek almıştım. Ey, siz hayırseverlik tüccarları! Yoksullara gidin ve öğrenin, çünkü sadece yoksullar hayırseverdir. Onlar kendilerine gereksiz olanı vermezler, çünkü fazlası ellerinde yoktur. Kendilerinde fazla olan şeyleri verirler ve asla saklamazlar, hatta çoğunlukla kendilerine bile gerekli olan şeyleri verirler. Köpeğe atılan bir kemik hayırseverlik değildir. Hayırseverlik siz de en az köpek kadar açken onunla paylaştığınız kemiktir.

O gece özellikle kovulduğum bir ev vardı. Veranda pencereleri yemek odasına açılıyordu ve pencerelerin arasından börek, ama büyük bir etli börek yiyen bir adam gördüm. Açık kapının önünde durdum ve benimle konuşurken yemeye devam etti. Zengindi ve daha az talihli olan hemcinslerine karşı belli bir hınç duyuyordu.

Yiyecek bir şey isteğimi kısa kesti: "Çalışmak istediğine inanmıyorum."

Şimdi bu konu dışıydı. İşle ilgili herhangi bir şey söylememiştim. Başladığım konuşmanın konusu "yiyecek"ti. Gerçekte, çalışmak istemiyordum. O gece batıya giden treni yakalamak istiyordum.

"Bir şansınız olsaydı da çalışmak istemezdiniz," diye kabadayılık ederek bağırdı.

Uysal yüzlü karısına baktım ve cehennemi bekleyen bu üç başlı köpek olmasaydı, etli börekten bir parça ısırabilecektim. Ama cehennemi bekleyen üç başlı köpek kendini böreğe kaptırmıştı ve ben eğer börekten bir parça istiyorsam onu yatıştırmam gerektiğini gördüm. İçimi çekerek onun iş ahlakını kabul ettim.

"Elbette çalışmak istiyorum," diye blöf yaptım.

"İnanmıyorum," diye homurdandı.

"Deneyin beni," diye cevap verdim blöfüme şevkle sarılarak.

"Pekâlâ," dedi. "Yarın sabah şu şu caddelerin köşesine gelin (adresi unuttum). Yanan evin nerede olduğunu biliyorsun, seni tuğlaları atma işine yerleştireceğim."

"Peki efendim; orada olacağım."

Homurdanarak yemeye devam etti. Bekledim. Birkaç dakika sonra yüzünde ben senin gittiğini sanıyordum ifadesiyle bana baktı ve sordu:

"Evet?"

"Ben... Ben yiyecek bir şeyler bekliyorum," dedim kibarca.

"Çalışmak istemediğini biliyordum!" diye kükredi.

Haklıydı, elbette; fakat bu kanıya zihnimi okuma yoluyla varmış olmalıydı, çünkü mantığı onu destekleyemezdi. Ama kapıdaki dilencinin alçakgönüllü

olması gerekir, bu nedenle ben onun ahlakını kabul etmiş olduğum gibi mantığını da kabul ettim.

"Görüyorsunuz ya, şimdi açım," dedim hâlâ kibarca.

"Yarın sabah daha da aç olacağım. Bütün bir gün boyunca yiyecek bir şey olmadan tuğlaları atarken nasıl aç olacağımı bir düşünün. Eğer şimdi bana yiyecek bir şey verirseniz, o tuğlalar için formumda olacağım."

Benim ricamı ciddi ciddi düşündü, bir yandan da yemeye devam ediyordu, bu arada karısı neredeyse titreyerek yatıştırıcı bir konuşma yapmak istiyordu, ama kendini tuttu.

"Size ne yapacağımı anlatacağım," dedi adam iki lokma arasında. "Yarın çalışmaya gelin, gün ortasında yemek yemene yetecek kadar avans vereceğim. Bu hevesli olup olmadığınızı gösterecek."

"Bu arada" diye başladım, ama sözümü kesti.

"Şimdi sana yiyecek bir şeyler verirsem, seni bir daha asla göremem. Ah! Sizin gibileri bilirim. Bana bakın. Kimseye borçlu değilim. Bir kimseden yiyecek isteyecek kadar asla alçalmadım. Her zaman kendi yiyeceğimi kazandım. Senin sorunun aylak ve sefih olman. Bunu yüzünde görebiliyorum. Ben çalıştım ve dürüst oldum. Kendi kendimi yarattım. Eğer çalışırsan ve dürüstsen sen de aynısını yapabilirsin."

"Sizin gibi mi?" diye sordum.

Ne yazık ki adamın çalışmaktan donuklaşmış karanlık ruhuna hiçbir nükte ulaşmıyordu.

"Evet, benim gibi," diye cevap verdi.

"Hepimiz mi?" diye sordum.

"Evet, hepiniz," diye cevap verdi, sesinde sağlam inanç titreşiyordu.

"Ama eğer hepimiz sizin gibi olursak," dedim, "sizin için tuğlaları atacak hiç kimse kalmayacağını belirtmeme izin verin."

Karısının gözlerinde bir gülümseme ışıltısı gördüğüme yemin ederim. Ona gelince, şaşırmıştı. Onun için tuğla atacak birini bulmasını engelleyecek kötü bir insanlık olasılığından mı, yoksa benim arsızlığımdan mı, asla bilemeyeceğim.

"Senin için boşa konuşmayacağım," diye kükredi. "Defol git buradan, seni nankör köpek!"

Gitme niyetimi belirtmek üzere ayakkabılarımı yere sürterek sordum:

"Yiyecek bir şey alamayacak mıyım?"

Adam birden ayağa kalktı. İri yarı bir adamdı. Ben yabancı bir yerdeki yabancı biriydim. John Law beni arıyordu. Aceleyle uzaklaştım. "Ama neden nankör?" diye sordum kendi kendime bahçe kapısını çarparken. "Bu şeytan bana nankör olacağım ne verdi ki?" Arkama baktım. Onu hâlâ pencereden görebiliyordum. Böreğine dönmüştü.

Bu arada cesaretimi yitirmiştim. Kapılarını çalmaya cesaret edemeden birçok ev geçtim. Bütün evler birbirine benziyordu ve hiçbiri "iyi" görünmüyordu. Altı blok yürüdükten sonra umutsuzluğumdan sıyrıldım ve cesaretimi topladım. Bu yiyecek isteme işi bir oyundu sadece ve ben kartları beğenmezsem her zaman yeni bir oyun isteyebilirdim. Bir sonraki eve uğramaya karar verdim. Basan alacakaranlıkta eve yaklaştım ve çevresini dolanarak mutfak kapısına ulaştım.

Kapıyı yavaşça çaldım. Kapıyı açan orta yaşlı kadının sevimli yüzünü gördüğümde, anlatacağım "hikâye" esin yoluyla bana geldi. Bir dilencinin başarısı iyi hikâye anlatabilme yeteneğine bağlıdır. Her şeyden önce ve anında, dilenci kurbanını "tartmalıdır." Bundan sonra, kurbanının alışılmamış kişiliğine ve mizacına seslenecek bir hikâye anlatmalıdır. Ve işte tam da burada büyük bir zorluk ortaya çıkar: Kurbanı tarttığı anda hikâyesine başlamalıdır. Hazırlık yapmak için bir dakika bile yoktur. Bir şimşek hızıyla kurbanının tabiatını sezmeli ve evi etkileyecek masalı tasarlamalıdır. Başarılı bir hobo sanatçı olmalıdır. Anında ve hemen yaratmalıdır. Hobo konusunu kendi hayal gü-

cünün verimliliğinden değil, kapıyı açan erkek, kadın ya da çocuk, tatlı ya da huysuz, cömert ya da pinti, iyi huylu ya da aksi, Yahudi ya da Yahudi olmayan, siyah ya da beyaz, ırkçı önyargılı ya da kardeşçe, taşralı ya da evrensel ya da her ne olursa olsun, onun yüzünde okuduğu şeye göre seçmelidir. Çoğu zaman serserilik günlerimin bu taliminin hikâye yazarı olarak başarılı olmamı sağladığını düşünmüşümdür. Yaşadığım yerde yiyeceğimi bulmak için gerçeğe uygun hikâyeler anlatmaya zorlanıyordum. Arka kapıda, kısa hikâye sanatının bütün uzmanlarının belirlediği inandırıcılık ve içtenlik geliştirilir. Aynı zamanda, serseriliğin çıraklık döneminin beni bir gerçekçi yaptığına içtenlikle inanırım. Mutfak kapısında yiyecekle değiş tokuş edilebilecek yegâne malları gerçekçilik oluşturur.

Ne de olsa, sanat tek mükemmel ustalıktır, ve ustalık birçok "hikâye" barındırır. Winnipeg, Manitoba'da bir polis karakolunda yattığımı hatırlıyorum. Canadian Pacific treniyle batıya gidiyordum. Elbette, polis hikâyemi öğrenmek istedi ve ben de onlara anlattım –o anın güdüsüyle. Kıtanın ortasında deniz ve gemiler hakkında hiçbir şey bilmeyen kara sakinleriydiler ve onlar için bir deniz hikâyesinden daha iyi ne olabilirdi? Bu konuda söylediklerimin doğruluğunu asla denetleyemezlerdi. Böylece onlara cehennemi Glenmore gemisindeki hayatımın ağlamaklı bir hikâyesini anlattım. (Glenmore'u bir kez San Francisco Körfezinde demir atarken görmüştüm.)

İngiliz bir miçoydum, dedim. Onlar da bir İngiliz gibi konuşmadığımı söylediler. O anda yeni şeyler yaratmak bana bağlıydı. Birleşik Devletler'de doğmuş

ve büyümüştüm. Annemle babamın ölmesi üzerine İngiltere'ye dedemin ve ninemin yanına gönderilmiştim. Beni çırak olarak Glenmore'a veren onlardı. Glenmore'un kaptanının beni bağışlayacağını umuyorum, çünkü o gece Winnipeg polis karakolunda ona öyle bir karakter çizdim ki o kadar olur! Böylesine bir acımasızlık! Böylesine bir vahşilik! İşkence yapmakta böylesine şeytani bir hüner! Bütün bunlar Montreal'de neden Glenmore'dan kaçtığımı açıklıyordu.

Peki ama dedem ve ninem İngiltere'de oturuyordu da ben neden Kanada'nın göbeğinde batıya doğru gidiyordum? Anında California'da yaşayan evli bir kız kardeş uydurdum. O bana bakacaktı. Uzun uzun onun iyi yürekliliğini anlattım. Ama bu taş yürekli polisler beni bırakmak istemiyordu. Glenmore'a İngiltere'de katılmıştım; Montreal'de firar etmeme kadar geçen iki yıl içinde Glenmore ne yapmıştı, nerelere gitmişti? O zaman denizcilikten ve gemicilikten anlamayan bu kara adamlarını benimle beraber dünya turuna çıkardım. Dalgalı denizlerle mücadele ederek ve dalgaların zerrecikleri yüzlerine çarparak Japonya kıyılarının açıklarında benimle birlikte tayfunla mücadele ettiler. Benimle birlikte yedi denizin limanlarında yük indirip bindirdiler. Onları Hindistan'a, Rangun'a, Çin'e götürdüm. Horn'un etrafında benimle birlikte çekiçle buz kırdırdım ve en sonunda Montreal'de demir attırdım.

Daha sonra bir dakika beklememi söylediler; bana ne gibi bir tuzak kurduklarını düşünüp sobanın başında ısınırken, polislerden biri gecenin karanlığında kayboldu.

Polisin hemen peşinde onu kapıda gördüğüm zaman kendi kendime inledim. Kulaklarına o küçücük altın çemberleri Çingene oyunu olsun diye takmamıştı; o teni kırışıklarla kaplı bir deriye çeviren herhangi bir ova rüzgârı değildi, üstelik yürüyüşüne o unutulmaz sallanmayı veren de dağlardaki herhangi bir kar fırtınası olabilirdi. Ve o gözlerde, bana baktıklarında, denizin açık güneşini gördüm. Yazık, geliştirmem gereken yeni bir konu vardı! Yarım düzine polis beni inceliyordu: Çin denizlerine asla yelken açmamış, Horn çevresinde bulunmamış, Hindistan ve Rangun'u gözleriyle görmemiş olan beni.

Umutsuzluğa kapılmıştım. Felaket bu yanık tenli, altın küpeli deniz çocuğu biçiminde sezdirmeden bana yaklaşmıştı. Bu kimdi? Neydi? O beni çözmeden önce ben onu çözmeliydim. Yeni bir yön bulmalıydım, yoksa bu aşağılık polisler beni bir hücreye, polis mahkemesine ve daha başka hücrelere atacaktı. Onun ne bildiğini bilmeden önce, ilk soruyu o sorarsa yanmıştım.

Vaşak gözlü Winnipeg kamu refah koruyucularına umutsuz durumumu açık edeceğimi mi sanıyordunuz? Hayır. Bu eski denizciyi, boğulmakta olan bir adamın son bir ümitsiz kavrayışla can simidi bulduğunda hissettiği rahatlamayla, ışıl ışıl parlayan memnun gözlerle karşıladım. Beni anlamayan bu av köpeklerinin yüzüne karşı benim gerçek hikâyemi anlayıp doğrulayacak bir adam gelmişti. Ya da en azından ben öyle davranmaya çalışacaktım. Ona sarıldım, onu kendisi hakkında sorularla yaylım ateşine tuttum. Beni kurtarmadan önce kurtarıcımın karakterini yargıçlarımın önünde gösterecektim.

Sevecen bir denizciydi. Ben ona sorular sorarken polisler sabırsızlanmaya başladı. Sonunda birisi çenemi kapatmamı söyledi. Sustum, ama suskun dururken gelecek sahnenin senaryosunu yazmakla, uydurmakla meşguldüm. Hikâyeyi devam ettirmek için yeterli bilgiyi edinmiştim. Bir Fransızdı. Bir kere İngiliz gemisinin dışında, hep Fransız ticaret gemilerinde denizcilik yapmıştı. Ve en sonunda – Tanrı'ya şükürler olsun ki – yirmi yıldır denize çıkmamıştı.

Polis beni incelemesi için onu zorladı.

"Rangun'u ziyaret ettin mi?" diye sordu.

Başımı salladım. "Bizim üçüncü kaptanı orada toprağa verdik. Ateşli hastalık."

Eğer bana ne tür bir ateşli hastalık diye sorsaydı, hayatımda bağırsak hummasının ne olduğunu bilmeme karşın, "Bağırsak humması" diye cevap verecektim. Ama sormadı. Onun yerine, öbür sorusu:

"Rangun nasıl?" oldu.

"Çok güzel. Biz oradayken çok yağmur yağdı."

"Karaya çıkma izniniz var mıydı?"

"Elbette," dedim. "Biz üç miço karaya birlikte çıktık."

"Tapınağı hatırlıyor musun?"

"Hangi tapınağı?" diye kaçamak cevap verdim.

"Merdivenlerin tepesindeki, büyük olanı."

Eğer o tapınağı hatırlasaydım, onu tarif etmem gerekeceğini biliyordum. Önümde bir uçurum açılıyordu.

Başımı salladım.

"Limanın her yerinden görebilirsin," diye beni bilgilendirdi. "O tapınağı görmek için karaya çıkman bile gerekmez."

Hayatımda bir tapınaktan bu kadar nefret etmemiştim. Ama o tapınağı Rangun'a yerleştirdim.

"Limandan göremezsiniz," diye karşı çıktım.

"Onu şehirden göremezsiniz. Onu merdivenlerin tepesinden göremezsiniz. Çünkü..." Bir an durumu kurtarmak için durakladım. "Çünkü orada tapınak yok."

"Ama kendi gözlerimle gördüm!" diye haykırdı.

"Ne zamandı?" diye sordum

"Yetmiş birde."

"1887'deki büyük depremde yıkıldı," diye açıkladım. "Çok eskiydi."

Bir sessizlik oldu. Yaşlanmış gözlerinde denizin kenarındaki o güzel tapınağın genç görünümünü yeniden inşa etmekle meşguldü.

"Merdiven hâlâ orada," diyerek yardımına koştum. "Limanın her yanından görülebiliyor. Limana girilirken sağ taraftaki küçük adacığı hatırlıyor musun?" Orada bir tane olması gerektiğini tahmin ettim (onu sol tarafa almaya hazırlanıyordum), çünkü başını salladı. "Gitti," dedim. "Şimdi orada yedi kulaçlık su var."

Soluk alarak bir dakika kazandım. Zamanın yaptığı değişiklikleri düşünürken, hikâyemin bitişini hazırladım.

"Bombay'daki gümrük binasını hatırlıyor musun?"

Hatırladı.

"Yangında yerle bir oldu," diye haber verdim.

"Jim Wan'ı hatırlıyor musun?" diye sordu. "Öldü," dedim; ama bu lanet olası Jim Wan'ın kim olduğuna dair en ufak bir fikrim yoktu.

İnce bir buz tabakası üzerindeydim yine.

"Şanghay'da, Billy Harper'ı hatırlıyor musun?" diye hemen geri sordum ona.

Yaşlı denizci hatırlamak için hafızasını zorladı, fakat benim hayal gücümün Billy Harper'ı onun soluk hafızasının sınırlarını aşıyordu.

"Elbette Billy Harper'ı hatırlıyorsun," diye üsteledim. "Herkes onu tanır. Kırk yıldır orada. Hâlâ orada."

Daha sonra bir mucize gerçekleşti. Denizci Billy Harper'ı hatırladı. Belki bir Billy Harper vardı, belki de kırk yıldır Şanghay'daydı ve hâlâ orada yaşıyordu; ancak bu benim için yeni bir haberdi.

Tam yarım saat boyunca denizciyle ben aynı şekilde konuştuk. Sonunda polislere benim kendimi tanıttığım gibi biri olduğumu söyledi. Bir gecelik konaklamadan ve kahvaltıdan sonra San Francisco'da evli kız kardeşimin yanına batıya doğru yoluma devam etmek üzere serbest bırakıldım.

Akşamın koyulaşan alacakaranlığında kapısını bana açan Reno'daki kadına dönmek gerekirse... Sevecen yüzüne ilk baktığımda rolüme büründüm. Tatlı, masum, talihsiz bir delikanlı oldum. Konuşamadım. Ağzımı açıp yeniden kapadım. Daha önce hayatımda hiç kimseden yiyecek istememiştim. Sıkıntım acı verici ve büyüktü. Utanmıştım. Dilenciliği neşeli bir oyun sayan ben, burjuva ahlakının yükü altında, Bayan Grundy'nin* öz oğlu oluvermiştim. Sadece boş midenin acımasız sancıları beni yiyecek dilenmek gibi böylesine alçaltıcı ve alçakça bir şey

* İngiliz burjuvazisinin yapmacık erdemlilik taslayan simgesel kahramanı.

yapmaya zorlayabilirdi. Yüzüme dilencilik gibi bir şeye alışmamış, açlık çeken ve saf birinin solgunluğunu vermeye çalışıyordum.

"Sen açsın, zavallı çocuğum," dedi kadın.

İlk önce onun konuşmasını sağlamıştım.

Başımı sallayıp yutkundum.

"Hayatımda ilk kez ... dileniyorum," diye kekeledim.

"Hemen içeri gir." Kapı ardına kadar açıldı. "Daha demin yemek yemeyi bitirdik, ama ateş hâlâ yanıyor ve sana bir şeyler hazırlayabilirim."

Beni lambanın yanına getirdiğinde yüzüme dikkatlice baktı.

"Oğlumun da senin kadar sağlıklı ve güçlü olmasını isterdim," dedi. "Ama güçlü değil. Bazen yere düşüyor. Daha bu öğleden sonra yere düşüp kendini kötü incitti, zavallı bebeğim."

Ona sesiyle, sesindeki anlatılamaz şefkatle öyle bir annelik etti ki onun yerinde olmak için can attım. Ona baktım. Masanın karşısında, ince ve solgun, başı sargılı duruyordu. Kımıldamıyordu, ama lambanın ışığında parlayan gözleri sabit ve meraklı bir bakışla bana odaklanmıştı.

"Tıpkı zavallı babam gibi," dedim. "Nöbet gelince o da düşerdi. Bir tür baş dönmesi. Doktorları bile şaşırtırdı. Onun nesi olduğuna bir türlü karar veremediler."

"Öldü mü?" diye sordu nazikçe, önüme yarım düzine haşlanmış yumurta koyarken.

"Öldü," diye yutkundum. "İki hafta önce. Ölürken onunla birlikteydim. Birlikte caddeyi geçiyorduk. Yere düştü. Bir daha kendine gelemedi. Onu bir eczaneye taşıdılar. Orada öldü."

Ve orada babamın acıklı hikâyesini uydurdum: annemin ölümünün ardından nasıl babamla ikimizin çiftlikten San Francisco'ya gittiğimizi, emekli aylığının (eski bir askerdi) ve sahip olduğu az miktarda paranın nasıl yetmediğini ve nasıl kitap satmayı denemiş olduğunu. Ayrıca babamın ölümünden sonra San Francisco sokaklarında kimsesiz ve yalnız geçirdiğim birkaç gün boyunca çektiğim acıları anlattım. O iyi yürekli kadın çörekleri ısıtıp, domuz pastırmalarını kızartır ve başka yumurtalar pişirirken, önüme koyduklarının icabına bakmayı sürdürürken, zavallı öksüz çocuk

resmini geliştiriyor ve ayrıntılara giriyordum. Artık o zavallı çocuk olmuştum. Yiyip bitirdiğim güzel yumurtalara inandığım gibi onun varlığına da inanıyordum. Kendim için ağlayabilirdim. Zaman zaman sesimin ağlamaklı çıktığını biliyordum. Çok etkiliydi.

Gerçekten, resme eklediğim her ayrıntıyla birlikte o şefkatli kadın bana yeni bir şey getiriyordu. Yanımda götürmem için öğle yemeği hazırladı. Bana üç çift kalın kırmızı yün çorap, temiz mendiller ve şimdi unuttuğum başka şeyler verdi. Ve sürekli pişirdi de pişirdi, ben de yedim de yedim. Bir vahşi gibi tıka basa yemiştim; ama bir posta treninin üstünde Sierra dağlarında her şey çok farklı olacaktı ve öbür öğünümü ne zaman ve nerede bulacağımı bilmiyordum. Ve bu sırada, bir ziyafetteki ölünün başı gibi, sessiz ve hareketsiz, kendi talihsiz oğlu oturuyor ve masanın karşısından dikkatle bana bakıyordu. Sanırım onun için gizemi, romansı ve macerayı temsil ediyordum; içinde titreşen zayıf hayat ışığının hepsini. Yine de bir iki kere kendime, yalancı yüreğimin derinliklerini görüyor mu acaba diye sormaktan kaçınamadım.

"Ama nereye gidiyorsun" diye sordu kadın.

"Salt Lake City'ye," dedim. "Orada bir kız kardeşim var, evli." (Onu bir Mormon olarak göstermeyi düşündüm, ama daha sonra vazgeçtim.) "Kocası su tesisatçısı, sözleşmeli tesisatçı."

Sözleşmeli su tesisatçılarının çok para kazanmakla ünlü olduklarını biliyordum. Ama bir kere söylemiş bulundum. Bir açıklama bulmak bana kalıyordu.

"Eğer isteseydim, bana bilet parasını yollarlardı," diye açıkladım, "ama hastalık ve iş sorunları

vardı. Ortağı, enişteni dolandırdı. Bu yüzden para istemek için onlara yazamazdım. Bir şekilde oraya varacağımı biliyordum. Salt Lake City'ye varmak için yeterince param olduğuna onları inandırdım. Ablam çok sevimli ve çok iyi. Bana her zaman iyi davrandı. Bir dükkânda çalışmayı ve ticareti öğrenmeyi düşünüyorum. İki kızı var. Benden küçükler. Biri daha bebek."

Birleşik Devletler'in çeşitli şehirlerine dağıttığım evli kız kardeşlerim arasında favorim Salt Lake City'dekiydi. Oldukça da gerçekti. Onu anlattığımda, iki küçük kızını ve su tesisatçısı kocasını görebiliyordum. Tatlı bir şişmanlığın kıyısında olan iri yarı, anaç bir kadın. Her zaman güzel yemekler pişiren ve asla sinirlenmeyen türde kadınlardan... Esmer. Kocası sessiz, uysal bir adam. Bazen neredeyse gözümün önünde canlanıyor. Ama bir gün onunla karşılaşıp karşılaşmayacağımı kim bilir? Eğer o eski denizci Billy Harper'ı hatırlayabildiyse, ben de bir gün Salt Lake City'de yaşayan kız kardeşimin kocasıyla karşılaşmamam için bir neden göremiyorum.

Öte yandan içimde, anne babamı ve dedelerimi asla göremeyeceğime dair bir kesinlik duygusu taşıyorum; görüyorsunuz ya, onları her zaman öldürüyordum. Annemden kurtulmanın en gözde yolu kalp hastalığıydı, yine de ara sıra ondan zatürree ve tifo yoluyla kurtuluyordum. Doğru, Winnipeg polisinin tanıklık edeceği gibi, İngiltere'de yaşayan ninemle dedem vardı, ama bu çok zaman önceydi ve şimdiye kadar ölmüş oldukları farz edilebilirdi. Öyle ya da böyle, bana asla yazmıyorlardı.

Umarım Reno'daki kadın bu satırları okur ve benim pişkinliğimi ve kalleşliğimi bağışlar. Ondan, utanmaz olduğumu düşündüğüm için özür dilemiyorum. Beni onun kapısına gençlik, yaşama sevinci, macera zevki götürdü. Bu tecrübenin bana faydası dokundu. Bana insan doğasının özünde bulunan şefkati öğretti. Umarım bana yaptıklarının karşılığını görür. Her neyse, şimdi durumun içyüzünü öğrendiğine göre kahkahalarla gülebilir.

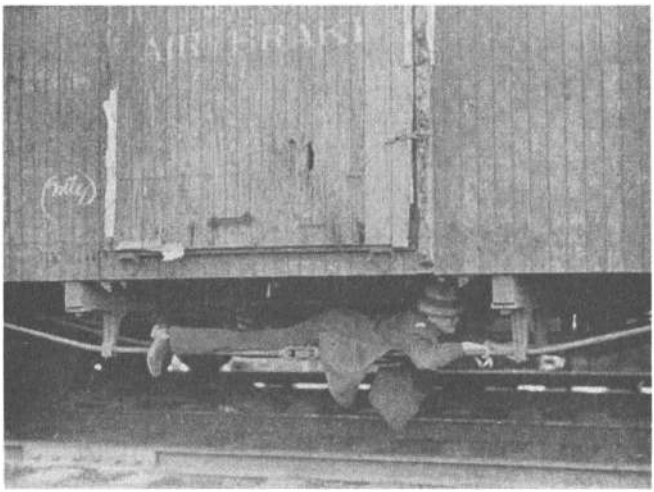
Ona göre benim hikâyem "gerçek"ti. Bana ve tüm aileme inandı ve Salt Lake City'ye yapmak zorunda olduğum tehlikeli yolculuk nedeniyle kaygıya boğuldu. Bu kaygı neredeyse bana acı verdi. Kollarım öğle yemeğiyle dolu ve ceplerim yün çoraplarla şişmiş bir halde ayrılmak üzereyken, kadın o gece kaçak yolculuk yapacağım trenle gelecek demiryolu posta servisinden

bir akrabasını, kuzenini ya da amcasını hatırladı. Ona göre her şey kendiliğinden halloluyordu! Beni istasyona götürecek, ona hikâyemi anlatacak ve beni posta vagonunda gizlemesini sağlayacaktı. Böylelikle hiçbir tehlike ya da zorluk olmaksızın, Ogden'e kadar gidebilecektim. Salt Lake City oradan sadece birkaç mil uzaklıktaydı. Bayılacak gibi oldum. Plan yaptıkça daha da heyecanlanıyordu ve ben bitkin bir halde sorunlarımın bu şekilde çözülmesinden sınırsız bir mutluluk ve heyecan duyuyormuş gibi yapmak zorunda kalıyordum.

Çözüm! O gece batıya gitmek istiyordum ve şimdi burada doğuya gitmek zorunda bırakılıyordum. Bu bir tuzaktı ve her şeyin sefil bir yalan olduğunu söyleyecek yüreğim yoktu. Çok hoşnut olduğuma onu inandırmaya çalışırken, kaçmanın bir yolunu bulmak uğruna kafa patlatıyordum. Ama çıkış yoktu. Beni posta vagonuna götürecekti –bunu kendisi söyledi ve sonra onun posta memuru akrabaları beni Ogden'e yollayacaktı. Sonra yüzlerce kilometrelik çölü yeniden tepmek zorunda kalacaktım.

Ama o gece şans benim yanımdaydı. Tam başlığını takacağı ve bana eşlik edeceği sırada, bir hata yaptığını fark etti. Posta memuru akrabasının o gece gelmesi planlanmamıştı. Yolu değişmişti. İki geceden önce gelmezdi. Kurtulmuştum, çünkü sınırsız gençliğim iki gün beklememe asla izin vermezdi. İyimser bir edayla eğer hemen yola çıkarsam Salt Lake City'ye daha çabuk varacağıma onu ikna ettim ve kulağımda çınlayan hayır duaları ve iyi dilekleriyle oradan ayrıldım.

Ama şu yün çoraplar mükemmeldi. O gece posta treninde bir çiftini giydim. Posta treni batıya gidiyordu.

II
Trene asılmak

Kazaların dışında, iyi bir hobo, gençlik ve çeviklikle, tren görevlilerinin onu bir "çukura atıvermek" için harcadıkları bütün çabalara karşın, bir trene asılabilir. Elbette gece başarıda ana etkendir. Böylesi bir hobo, böylesi koşullar altında, trene asılsa da, şans ayağına çelme taksa da, trene asılmayı kafasına koyar. Cinayet dışında, tren çalışanlarının onu bir çukura atıvermesinin mazur gösterebilecekleri bir yolu yoktur. Tren görevlilerinin cinayetin haricinde durmadığı serserilerin dünyasında geçerli bir inançtır. Serserilik günlerimde böyle bir şey başıma gelmediği için şahsen bu inanca kefil olamam.

Ama "kötü" hatlar bahsini işittim. Bir serseri çubuklar üzerinde "trenin altına girdiyse" ve tren de hareket halindeyse, görünüşe göre tren durmadan önce onu yerinden çıkarmanın hiçbir yolu yoktur. Vagonun içine rahatça yerleşmiş olan serseri, etrafında dört te-

kerlek ve çevresindeki çatıyla, tren görevlilerini kolaylıkla atlatarak yoluna devam eder ya da "kötü hat"ta düşeceği güne kadar öyle sanır. Kötü hat genellikle kısa bir zaman önce bir ya da birkaç demiryolu çalışanının serseriler tarafından öldürüldüğü hattır. Böyle bir hatta, "trenin altında" yakalanan serseriye Tanrı acısın, çünkü saatte altmış mil hızla giden bir trende enselenmiştir.

Fren memuru serserinin yolculuk yaptığı vagonun önündeki perona bir bağlantı manşonu ve çan çalmaya yarayan bir urgan getirir. Bağlantı manşonunu urgana bağlar, peronlar arasından aşağı sarkıtır, vagonun altına çarpıp geri sıçrar ve yeniden demiryolu raylarına çarpar. Fren memuru bağlantı manşonunu ileri geri sallar, şimdi bu tarafa, şimdi öteki tarafa, birazcık aşağı serbest bırakır, sonra yeniden yukarı çeker, silahıyla her türlü vurma ve çarpma çeşitliliğini sergiler. O uçan bağlantı manşonunun her vuruşu ölüm tehlikesi yaratır ve saatte altmış milde gerçek bir ölüm dansı olur. Ertesi gün serserinin cesedinden arta kalanlar yoldan toplanır ve yerel bir gazete bu bilinmeyen adamdan, hiç kuşkusuz bir serseriden, muhtemelen sarhoş olup raylarda uyuyakalan kimseden bir satırla söz eder.

Yetenekli bir hobonun bir trene asılmayı nasıl başardığına tipik bir örnek olarak aşağıdaki deneyimimi aktaracağım. *Canadian Pacific*'te batıya doğru yolculuk yaptığım Ottawa'daydım. Önümde üç bin millik bir yol uzanıyordu; sonbahardı ve ben Monitoba ile Rocky dağlarını aşmak zorundaydım. Dondurucu bir soğuk her geçen an yolculuğun zorluğunu artırıyordu. Bundan başka, bana bezginlik gelmişti. Montreal ile

Ottawa arasındaki uzaklık yüz yirmi mildi. Bunu biliyordum, çünkü oradan daha yeni gelmiştim ve bu yolculuk altı günümü almıştı. Yanlışlıkla ana treni kaçırmıştım ve her gün her istasyonda duran küçük bir trene binmiştim. Bu altı gün boyunca Fransız köylülerinden dilendiğim kuru ekmek kabuklarıyla yaşamıştım.

Üstelik uzun yolculuğum için uygun giysiler bulmak üzere Ottawa'da harcadığım bir gün boyunca bezginliğim daha da artmıştı. Tam da burada Ottawa'nın Washington D.C.'den sonra Birleşik Devletler'de ve Kanada'da elbise dilenmek için en zor şehir olduğunu söylememe izin verin. Washington en uç şehirdir. Bir çift pabuç bulabilmek uğruna orada iki hafta harcamıştım ve daha sonra onları alamadan Jersey City'ye gitmek zorunda kalmıştım.

Ama gelelim Ottawa'ya... Sabah saat tam sekizde giysi kovalamaya başladım. Tüm gün enerjik bir şekilde çalıştım. Kırk mil yürüdüğüme yemin ederim. En azından bin evin hanımıyla konuştum. Öğle yemeği yemek için bile durmadım. Ve akşamın altısında, on saatlik aralıksız ve iç karartıcı bir zahmetten sonra, elde ettiğim pantolon çok dardı ve üstelik çok erken bir yıpranmanın izlerini gösteren belirtiler taşıyordu, ayrıca hâlâ bir gömleğim eksikti.

Saat altıda aramayı bıraktım ve yolda yiyecek bir şeyler bulma umuduyla demiryolu istasyonlarına gittim. Ama şanssızlık peşimi bırakmamıştı. Yiyecek istediğim her kapıdan kovuldum. Sonunda elime bir paket sıkıştırıldı. Moralim düzeldi, çünkü uzun ve çeşitli deneyimlerim arasındaki en kocaman paketti. Gazete kâğıtlarına sarılmış bir paketti ve bir bavul kadar bü-

yüktü. Aceleyle tenha bir köşeye gidip paketi açtım. İlk önce pasta gördüm, sonra daha fazla pasta, her cins ve çeşitte pastalar. Hepsi pasta. Aralarında kalın sert et dilimli tereyağ ve ekmek değil, sadece pasta ve ben her şeyden çok pastadan tiksinirdim! Başka bir çağda ve diyarda Babil ırmağı kıyısında oturup ağlarlardı. Ve Kanada'nın mağrur başkentinin tenha bir köşesinde ben de oturup ağladım, hem de bir pasta dağının önünde. Birinin ölmüş oğlunun yüzüne bakması gibi, ben de pasta yığınına öyle baktım. Sanırım nankör bir serseriydim, çünkü bir gece önce bir parti düzenlenmiş olan bir evdeki cömertliğe katılmayı reddetmiştim. Besbelli ki konuklar da pastayı sevmiyordu.

O pasta talihimin dönüm noktasına işaret ediyordu. Bundan daha kötü bir şey olamazdı; öyleyse işler yolunda gitmeye başlamalıydı. Ve gitti de. Bir sonraki evde "sofraya davet"le ödüllendirildim. Şimdi "sofraya davet" mutluluğun zirvesidir. İçeri alınıyorsunuz, çoğu zaman temizlenmenize izin veriliyor ve sonra "sofraya davet" ediliyorsunuz. Serseriler bacaklarını masanın altında uzatmaya bayılır. Ev, geniş ve konforluydu, güzel ağaçların ve geniş bir arazinin ortasındaydı ve caddeden uzaktı. Yemeği daha yeni bitirmişlerdi ve ben dosdoğru yemek odasına alındım, ki bu alışılmadık bir durumdu, çünkü sofraya davet edilmek için yeterince şanslı olan bir serseri genellikle yemeğini mutfakta yer. Kır saçlı ve cana yakın bir İngiliz, tombul karısı ve güzel genç bir Fransız kadını, ben yerken benimle sohbet etti.

Şimdi o güzel, genç, Fransız kadınının, ona barbarca bir deyiş olan "yirmibeşlik" dediğimde attığı kahkahayı hatırlayıp hatırlamadığını merak ediyorum. Gördüğünüz gibi onları "hafif bir miktar" çarpmak is-

tiyordum sadece. Paranın miktarının söz konusu olması böyle oldu. "Ne?" dedi. "Yirmibeşlik," dedim. Tekrar "Ne?" dediğinde ağzı seğiriyordu. "Yirmibeşlik," dedim ben. Bunun üzerine kahkahalara boğuldu. "Şunu keser misin?" dedi, kendini yeniden kontrol altına aldığında. "Yirmibeşlik," dedim. Ve bir kez daha kontrol edilemez tatlı kahkahalara gömüldü. "Affedersiniz," dedi; "ama neydi ... dediğiniz neydi?" "Yirmibeşlik," dedim; "bunda yanlış bir şey mi var?" "Bunu bilmiyorum," diye kıkırdadı iki nefes arasında; "ama bu ne anlama geliyor?" Açıkladım, fakat ondan yirmibeşlik sent alıp alamadığımı şimdi hatırlamıyorum; ne var ki o zamandan bu yana hangimizin görgüsüz olduğunu merak ediyorum.

İstasyona vardığımda, kör bagajlarda yolculuk etmeyi bekleyen en az yirmi kişilik bir serseri grubuyla karşılaştım. Kör bagajda iki ya da üç serserinin olması bir sorun yaratmaz. Bu göze çarpmaz. Ama yirmisi! Bu sorun demekti. Hiçbir tren görevlisi hepimizin birden yolculuk etmesine izin vermezdi.

Kör bagajın ne olduğunu anlatayım. Bazı posta vagonlarının iki ucunda da kapı yoktur; bu yüzden, böyle bir vagon "kör"dür. Kapıları olan posta vagonlarının kapıları her zaman kilitlidir. Varsayalım, tren hareket ettiğinde, bir serseri bu kör vagonlardan birinin platformuna biniyor. Kapı yok ya da kilitli. Hiçbir kondüktör ya da fren memuru ondan bilet parası almak ya da onu dışarı atmak için ona ulaşamaz. Tren bir daha durana dek serserinin güvenlikte olduğu açıktır. Daha sonra vagondan inmeli, karanlıkta koşmalı ve tren yeniden hareket ettiğinde kör vagona yeniden atlamalıdır. Ama birazdan sizin de göreceğiniz gibi yol yordam diye bir şey var.

Tren hareket ettiğinde, bu yirmi serseri üç kör vagona üşüştü. Bazıları tren bir vagon boyu ilerlemeden önce tırmandılar. Beceriksiz birer salaktılar ve hızlı sonlarını görmek zor değildi. Elbette, tren görevlileri alarmdaydı ve ilk durakta sorunlar başladı. Ben trenden atladım ve yol boyunca ileriye koştum. Birkaç serserinin bana eşlik ettiğini fark ettim. Besbelli işi biliyorlardı. Tren durduğu zaman, trenin baş kısmına doğru koşmak gerekir. İleri doğru koştum, ben koşarken bana eşlik edenlerden biri yola atladı. Bu yola atlayış bir trene binmekteki ustalıklarının ve soğukkanlılıklarının ölçüsüydü.

Bu iş böyle yapılır. Tren hareket ettiğinde, fren memuru gözetlediği kör bagajdan iner. Yeniden trene binebilmek için kör vagondan aşağı atlamaktan ve vagon uçları "kör" olmayan bir vagonun platformunu yakalamaktan başka bir çaresi yoktur. Tren fren memurunun atlama riskini göze alabileceği hızda gittiği

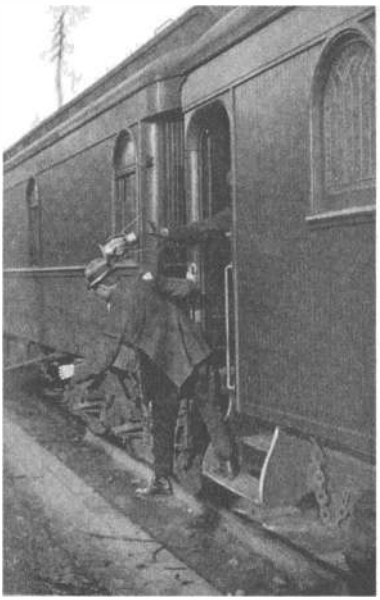
zaman, kör bagajdan atlar, birkaç vagonun geçmesini bekler ve trene biner. Yani fren memurunun boşalttığı kör vagona binmek için koşmak serseriye kalmıştır.

En son serseriyle aramda yirmi metre bırakarak bekledim. Tren hareket etti. İlk kör bagajda fren memurunun fenerini gördüm. Kör vagondan atlıyordu. Ve salakların kör vagon ilerledikçe yol kenarında ümitsizce durduğunu gördüm. Binmek için hiçbir hareket yapmıyorlardı. Daha yolun başında kendi yetersizlikleri yüzünden saf dışı kalmışlardı. Onlardan sonra, sırasıyla, oyun hakkında az bir şey bilen serseriler geliyordu. Fren memurunun bulunduğu ilk kör bagajın gitmesini beklediler ve ikinci ve üçüncü bagajlara atladılar. Elbette, fren memuru birincisinden atlayıp ikincisine bindi, orada vagona binmiş olan adamları dışarı atmak için kapışmaya koyuldu. Ama durum şuydu ki birinci kör bagaj benim karşıma geldiğinde ben fazla ilerde duruyordum, fren memuru zaten orayı boşaltmıştı ve ikinci kör bagajda serserilerle uğraşıyordu. Yeterince ileriye koşmuş olan daha becerikli yarım düzine kadar serseri de ilk vagona binmeyi başardılar.

Bir sonraki durakta, yol boyunca ileri koşarken, on beş kadar serseri saydım. Beşi saf dışı kalmıştı. Asil bir şekilde başlayan imha operasyonu istasyondan istasyona sürdü. On dörttük, on iki, on bir, dokuz, sekiz... Bu bana o çocuk şarkısındaki on küçük zenciyi hatırlattı. Hepsinin içindeki en son küçük zenci olmaya azimliydim. Neden olmasın? Güç, çeviklik ve gençlikle kutsanmamış mıydım? (On sekiz yaşımdaydım ve mükemmel bir durumdaydım.) Ve soğukkanlı değil miydim? Ve bundan başka, serseriler kralı değil

miydim? Öbür serseriler sadece salaktılar ve benim yanımda amatör kalmıyorlar mıydı? Eğer en son küçük zenci olmayı başaramasaydım, oyundan çıkar ve bir yerlerde bir yonca çiftliğinde iş bulurdum.

Bu sırada sayımız dörde indi ve bütün tren personeli bu yarışa ilgi göstermeye başladı. O zamandan sonra bu ustalık ve zekâ gerektiren yarışmada kozlar tren personelinin elindeydi. Bir bir öbür üçü kaybetti ve en son ben kaldım. Ben, kendimle gurur duyuyordum! Bir Karun bile ilk milyonu için bu kadar gurur duymamıştır. İki fren memuruna, bir kondüktöre, bir ateşçiye ve bir makiniste karşın trene asılıyordum.

Ve işte trene asılma yollarım hakkında birkaç örnek. Trenin baş kısmında, karanlıkta –öylesine başta ki kör bagaj bana ulaşmadan önce orada olan

fren memurunun zorunlu olarak atlaması gerekir ve trene binerim. Mükemmel. Bir başka istasyona kadar iyi durumdayım. Yeni bir istasyona varıldığında, öne doğru kaçma manevrasını yinelerim. Tren hareket eder. Onun geldiğini görürüm. Kör bagajda fener ışığı yok. Personel mücadeleyi bıraktı mı? Bilmiyorum. Kimse bilemez ve insan her an her şeye hazırlıklı olmalıdır. İlk kör bagaj karşıma geldiğinde, vagona sıçramak için koşarım, fren memurunun platformda olup olmadığını görmek için gözlerimi dört açarım. Feneri söndürülmüş olarak orada olabilir ve ben basamaklara sıçrarken o fener başıma inebilir. Bunu biliyorum. İki üç kere başıma fenerle vuruldu.

Ama hayır, ilk kör bagaj boş. Tren hızlanıyor. Öbür istasyona kadar güvenlikteyim. Ama öyle mi? Trenin yavaşladığını hissediyorum. Anında dikkat kesiliyorum. Bana karşı bir manevra yapılıyor ve ben ne olduğunu bilmiyorum. Önümdeki kömür vagonundan gözlerimi ayırmamayı unutmadan trenin her iki tarafını da görmeye çalışıyorum. Bu üç yönün birinden ya da hepsinden saldırıya uğrayabilirim.

İşte, geliyor. Fren memuru lokomotifte duruyor. Kör bagajın sağ tarafındaki basamaklarında adımlarını duyduğumda uyarılıyorum. Şimşek hızıyla sola atlıyor ve lokomotiften ileri doğru koşuyorum. Karanlıkta kayboluyorum. Tren Ottawa'dan ayrıldığından beri durum değişmiyor. Trenin baş kısmında duruyorum ve trenin yoluna devam edecekmiş gibi beni geçmesini bekliyorum. Yeniden trene binmek için iyi bir şansım oluyor.

Dikkatle bakıyorum. Lokomotifin oradan bir fenerin geldiğini görüyorum ve onun lokomotiften geri gittiğini görmüyorum. Öyleyse hâlâ lokomotifte olmalı ve fenerin ucunda bir fren memurunun olması iyi bir tahmin. Fren memuru tembeldi, yoksa gelirken onu gizlemeye çalışacağı yerde söndürürdü. Tren hareket ediyor. İlk kör bagaj boş, ona biniyorum. Tren önceki gibi yeniden yavaşlıyor, lokomotifteki fren memuru kör bagaja bir tarafından biniyor, ben öbür taraftan atlıyor ve ileriye koşuyorum.

Karanlıkta beklerken bir gurur titremesi her yanımı sarıyor. Tren benim için iki kere durdu – zavallı aylak bir hobo olan benim için. Ben tek başıma birçok yolcusu ve vagonu, devlet postası ve lokomotifte zorlanan iki bin beygirlik buharı olan treni durdurdum. Ve ben sadece seksen kilo ağırlığında, cebinde beş sent bile olmayan biriyim.

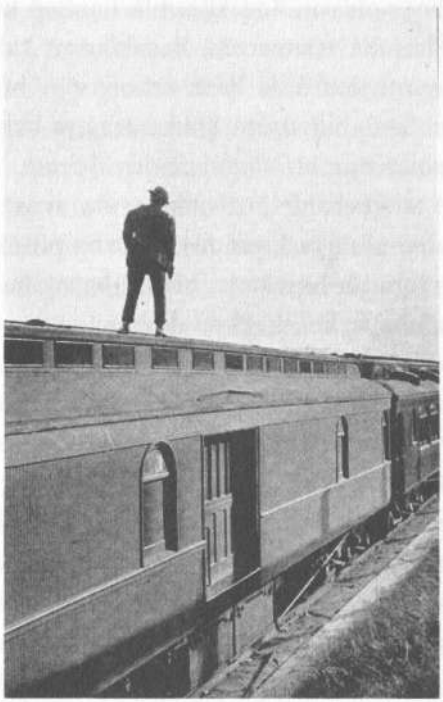
Lokomotiften bu yana gelen feneri yeniden görüyorum. Ama bu kez gelişi dikkat çekiyor. Benim işime gelmeyecek kadar dikkat çekici bir geliş ve ne olduğu konusunda meraklanıyorum. Her nasılsa lokomotifin fren memurundan daha fazla korkacak bir başka şey daha var. Tren tam zamanında hareket ediyor. Sıçramadan önce, ilk kör bagajda fenersiz fren memurunun karanlık siluetini fark ediyorum. Geçmesine izin veriyorum ve ikincisine binmeye hazırlanıyorum. Ama ilk kör bagajdaki fren memuru aşağı atlıyıp peşime düşüyor. Bir anlığına lokomotifteki fren memurunun fenerinin ışığını da görüyorum. O da iniyor ve şimdi her iki fren memuru da benimle aynı tarafta yerde duruyor. Bir an sonra ikinci kör bagaj geliyor

ve ben ona atlıyorum. Ama oyalanmıyorum. Karşı hareketimi hesapladım. Tam platformun karşısına hızla koşarken fren memurunun vagona binerken ayağının basamağa çarpma sesini duyuyorum. Öbür tarafa atlıyorum ve trenle birlikte koşuyorum. Planım ileri koşmak ve ilk kör bagaja binmek. Çok zor bir durum çünkü tren hızlanıyor. Aynı zamanda, fren memuru arkamda ve peşimden koşuyor. Sanırım ben daha hızlı bir koşucuyum, çünkü ilk vagona yetişiyorum. Basamaklarda durup beni takip edene bakıyorum. Sadece üç metre geride ve iyi koşuyor, fakat şimdi tren kendi hızına yaklaşıyor ve aramızdaki mesafe aynı kalıyor. Elimi uzatarak ona cesaret veriyorum; fakat o sunturlu bir küfür savurarak kesiliyor, koşmayı bırakıyor ve birkaç vagon geriden trene biniyor.

Tren hızla ilerliyor ve ben kendi kendime kıkır kıkır gülüyorum, tam o sırada, hiçbir uyarı olmaksızın, üzerime bir su dökülüyor. Ateşçi lokomotiften üzerime hortumla su fışkırtıyor. Vagonun platformundan ileri doğru, çıkıntısı beni koruyan kömür vagonunun yakınına ilerliyorum. Su bana zarar vermeden başımın üstünden geçiyor. Ellerim kömür vagonuna tırmanmak ve ateşçiyi kömür yağmuruna tutmak için kaşınıyor, ama bunu yaparsam biliyorum ki onun ve makinistin katliamına uğrayacağım ve kendimi tutuyorum.

Bir sonraki durakta trenden atlıyorum ve karanlıkta ileriye koşuyorum. Bu sefer, tren hareket ettiğinde, her iki fren memuru da birinci kör bagajda. Oyunlarını seziyorum. Önceki numaramı engelliyorlar. Artık yine ikinci kör bagaja binip, öbür taraftan atlayıp birinciye koşamam. Birinci kör bagaj geçer geçmez ve her biri

trenin bir tarafına olmak üzere yere atlıyorlar. İkinci kör bagaja biniyorum ve bunu yaparken bir an sonra, aynı anda, iki fren memurunun her iki tarafımdan geleceğini biliyorum. Kapan gibi. Her iki yol da kapalı. Yine de başka bir yol var ve bu yol yukarıda.

Bundan dolayı takipçilerimin gelmesini beklemiyorum. Platformun dik demir parmaklığından yukarı tırmanıyorum ve fren kolunun üstünde dikiliyorum. Ama kazandığım süre kayboluyor ve fren memurlarının her iki tarafta basamaklarda ayak seslerini işitiyorum. Bakmak için durmuyorum. Kollarımı iki vagonun çatılarının kıvrılan uçlarında asılacak kadar havaya,

başımın üstüne kaldırıyorum. Bir elim, elbette bir vagonun kıvrılmış çatısında, öbür elim de öbür vagonun kıvrılmış çatısında. Bu sırada her iki fren memuru da basamakları çıkıyor. Onları göremeyecek kadar meşgul olsam da bunu biliyorum. Bütün bunlar sadece birkaç saniye içinde oluyor. Bacaklarımla sıçrayıp kollarımla kendimi havada tutuyorum. Bacaklarımı kaldırırken, her iki fren memuru da bana uzanıyor ve boş havayı yakalıyor. Bunu biliyorum, çünkü aşağıya bakıp onları görüyorum. Küfür ettiklerini de duyuyorum.

Şimdi tehlikeli bir pozisyondayım, aynı anda her iki vagonun aşağıya kıvrılmış uçlarına tutunuyorum. Ani ve gergin bir hareketle, her iki bacağımı bir çatının kıvrımına ve her iki elimi de öbür çatının kıvrımına atıyorum. Sonra, kıvrılan çatıya sıkıca tutunarak, kıvrımdan yukarıya, düz çatıya tırmanıyorum, orada durup vantilatöre tutunarak biraz soluklanıyorum. Trenin tepesindeyim –serserilerin dedikleri şekliyle "güverte"de ve anlattığım bu işlem onlar tarafından "güverteye çıkmak" olarak adlandırılıyor. Tam burada söylememe izin verin ki sadece genç ve kuvvetli bir serseri bir yolcu treninin güvertesine çıkabilir, yine bu genç ve kuvvetli serserinin aynı zamanda soğukkanlı olması da gerekir.

Tren hızlanarak yoluna devam ediyor ve ben gelecek durağa kadar güvende olduğumu biliyorum, ama sadece gelecek durağa kadar. Eğer tren durduktan sonra tepede kalırsam, o fren memurlarının taşlarla beni yaylım ateşine tutacağını biliyorum. Sağlıklı bir fren memuru iki buçuk kilodan on kiloya kadar oldukça ağır bir taş parçasını vagonun tepesine "bir

çiy damlası" gibi atabilir. Öte yandan gelecek durakta fren memurları tırmandığım yerden aşağı inmemi bekleyeceklerdi. Başka bir platformdan aşağı inmek bana kalmıştı.

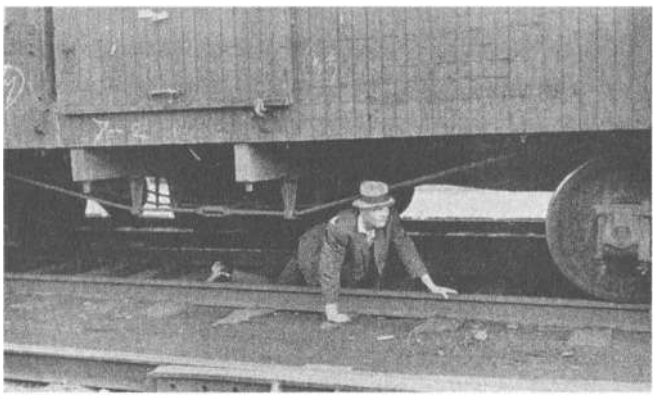
Bundan sonraki yarım mil içinde tünel olmadığı umudunu besleyerek ayağa kalkıp altı vagon aşağıya yürüdüm. Ve söylememe izin verin ki bu tür bir gezinti için ürkekliği bırakmak gerekir. Yolcu vagonlarının tepeleri gece yarısı gezintileri için yapılmamıştır. Eğer aksini düşünen biri varsa, onlara denemelerini tavsiye ederim. Bırakın karanlık ve boş havadan başka tutunacak bir şey olmayan; sarsılan, sallanan vagonun çiyden sırılsıklam olmuş ve kayganlaşmış çatısında yürüsün, öbür vagonun aşağı kıvrılan, sırılsıklam ve kaygan çatısına atlamak için hızını arttırsın. İnanın bana, kalbinin zayıf olup olmadığını ya da başının dönüp dönmediğini öğrenecektir.

Durakta durmak için tren yavaşladığında, güverteye çıktığım yerden altı platform ilerde aşağı indim. Peronda kimse yoktu. Tren durduğunda, yere süzüldüm. İleride, benimle lokomotif arasında kımıldayan iki fener vardı. Fren memurları vagonların çatısında beni arıyorlardı. Yanında durduğum vagonun "dört tekerlekli" olduğunu fark ettim; her vagon için sadece dört tekerlek olduğu anlamına geliyordu bu. (Trenin altında, demir çubukların üzerinde yolculuk yaptığınızda, "altı-tekerlekli"lerden uzak durmaya çalışın – felaketlere neden olurlar.)

Trenin altına girip demir çubukları arıyorum ve trenin hâlâ duruyor olmasına çok seviniyorum. Bu benim *Canadian Pacific*'in altına ilk girişim ve alt-

yapının düzeni benim için yeni. Şasi ile vagonun altı arasında, şasinin tepesine sürünüyorum. Ama oradaki alan benim sıkışmama yetecek kadar büyük değil. Bu benim için yeni bir şey. Birleşik Devletler'de, ana direği yakalar, ayaklarımı fren kirişinin altında sallayarak, oradan şasinin üstüne sürünür, şasinin içinde demir çubukların üstüne otururdum, üstelik tren hızla giderken yapardım bunu.

Karanlıkta ellerimle yoklayarak, fren kirişi ile yer arasında bir boşluk olduğunu fark ediyorum. Oraya zar zor sıkışılabilir ancak. Yüzükoyun yatıp sürüne sürüne ilerlemek zorundayım. Bir kere şasinin içinde demir çubukların üstünde oturuyorum ve fren memurlarının benim ortadan kayboluşum hakkında ne düşündüklerini merak ediyorum. Tren hareket ediyor. En sonunda beni kovalamaktan vazgeçiyorlar.

Ama öyle mi? Gelecek durakta, vagonun öbür ucunda benim altına yerleştiğim vagonun hemen yanındaki vagonun altına bir fener uzatıldığını görüyorum. Beni bulmak için demir çubukları araştır-

dıklarından, hemen kirişi kırmam gerek. Fren kirişinin altında karnımın üzerinde sürünüyorum. Beni görüyorlar ve peşimden koşuyorlar, ama ben ellerim ve dizlerim üzerinde raylar boyunca sürünerek öbür tarafa geçiyorum ve ayağa kalkıyorum. Daha sonra, trenin baş kısmına doğru gidiyorum. Lokomotifi koşarak geçip beni koruyan karanlıkta saklanıyorum. Yine eski durum. Trenin baş kısmındayım ve tren benim önümden geçmek zorunda.

Tren hareket ediyor. İlk kör vagonda bir fener var. Eğiliyorum ve beni arayan fren memurunun geçip gidişini seyrediyorum. Ama ikinci kör vagonda da bir fener var. O fren memuru beni tanıyor ve ilk vagonda geçen fren memurunu çağırıyor. Her ikisi de yere atlıyor. Önemli değil, üçüncü kör vagona binip güverteye yatacağım. Ama o da ne, üçüncü kör vagonda da bir fener var. Bu, kondüktör. Bırakıyorum, vagon geçsin. Her nasılsa şimdi bütün tren personeli önümde. Geri dönüp trenin gittiği yönün tersi yönde koşuyorum. Omzumun üstünden geriye bakıyorum. Her üç fener de yerde ve sallanarak beni kovalıyorlar. Hızımı artırıyorum. Trenin yarısı geçip gidiyor ve iyice hızlanan trene atlıyorum. İki fren memurunun ve kondüktörün iki saniye içinde aç kurtlar gibi yetişeceklerini biliyorum. El freni dolabının üstüne sıçrıyorum, vagon çatılarının kıvrılmış uçlarına tutunuyorum ve kas gücümü kullanarak kendimi güvertelere doğru çekiyorum; bu sırada hayal kırıklığına uğramış takipçilerim, platformun altında ağaca çıkan kedileri kaçırmış köpekler gibi kümelenip bana küfürler sallıyorlar ve atalarım hakkında ağza alınmayacak şeyler söylüyorlar.

Ama ne fark eder? Ateşçiyle makinist de dahil beşe karşı bir kişiyim; olanca görkemiyle yasalar ve büyük bir şirketin gücü onların arkasında ve ben onları yenip saf dışı bırakıyorum. Trenin epeyce arkalarındayım ve lokomotifin gerisindeki baş ya da altıncı platforma gelinceye kadar yolcu vagonlarının üstünde ileri doğru koşuyorum. Dikkatle aşağıya bakıyorum. Bu platformda bir fren memuru var. Hızla ve sinsice vagonun içine sokulmasından beni gördüğünü anlıyorum ve farkındayım aşağıya indiğimde üzerime atılmaya hazır bir şekilde kapının iç tarafında beklediğinin de farkındayım. Ama bilmezlikten geliyor ve hatasında ısrar etmesi için orada bekliyorum. Onu görmüyorum, yine de bir kere kapıyı açtığını ve benim hâlâ orada olduğumdan emin olmak için yukarıyı dikizlediğini biliyorum.

Tren bir istasyonda durmak üzere yavaşlıyor. Bacaklarımı deneme amacıyla aşağı sarkıtıyorum. Tren duruyor. Bacaklarım hâlâ sallanıyor. Kapının mandalının yavaşça açıldığını duyuyorum. Adam üstüme saldırmaya hazır. Birden ayağa sıçrayıp çatının üzerinde ileri doğru koşuyorum. Tren hareketsiz duruyor; gece sessiz, bense ayaklarımla metal çatıda olabildiğince çok ses çıkarmaya çalışıyorum. Emin olamasamda fren memurunun ben öbür platformda inerken beni yakalamak için ileri koştuğunu farzediyorum. Ne var ki orada inmek yerine yolcu vagonunun çatısında yarı yolda geri dönüp tekrar sessizce geri, az önce fren memuruyla benim terk ettiğimiz platforma dönüyorum hızla. Ortalıkta kimse yok. Trenin istasyona göre diğer tarafından yere inip karanlığa karışıyorum. Beni kimsecikler görmüyor.

Rayların sağ tarafındaki uçta olan çitin yanına gidiyorum ve seyrediyorum. Ah, ha! Bu da ne? Trenin tepesinde önden arkaya ilerleyen bir fener görüyorum. Aşağıya indiğimi tahmin edemediklerinden çatılarda beni arıyorlar. Ve bundan da iyisi, yerde, trenin her iki tarafında, tepedeki fenerle aynı seviyede hareket eden iki başka fener daha var. Bu bir tavşan avı, tavşan da benim. Tepedeki fren memuru beni ürkütüp kaçıracak, trenin her iki tarafında bulunanlar da beni enseleyecek. Bir sigara sarıp fener alayının geçişini seyrediyorum. Bir kere beni geçtiler mi, trenin önüne ilerlemek için güvende oluyorum. Tren hareket ediyor, ben de öndeki kör vagona hiçbir zorlukla karşılaşmadan biniyorum. Ama tren tam hızlanmadan ve ben tam sigaramı yakmak üzereyken, ateşçinin kömürlerin üzerinden kömür vagonunun arkasına tırmandığını ve aşağıya bana baktığını fark ediyorum. Korkuyla doluyorum. Bulunduğu durumda kömür parçalarıyla beni lapa gibi ezip pelte yapabilir. Bunun yerine bana sesleniyor ve sesindeki hayranlığa iç rahatlamasıyla dikkat ediyorum.

"Seni gidi uyanık," diyor bana.

Bu büyük bir iltifat, ödül alan bir okul çocuğunun titrediği gibi titriyorum.

"Söz ver," diye bağırıyorum yukarıya, "bir daha beni hortumla ıslatmayacaksın."

"Tamam," diye cevap veriyor ve işine dönüyor.

Lokomotifle arkadaş oldum, ama fren memurları hâlâ beni arıyor. Bir sonraki durakta, fren memurları üç kör vagonu da işgal ediyor, önceki gibi, geçip gitmelerine izin vererek trenin ortasında güverteye atlı-

yorum. Personel şimdiden öfkeden çılgına dönmüş durumda ve tren duruyor. Fren memurları ya beni çukura atacak ya da işin aslını öğrenecek. O istasyonda koskoca tren üç kere benim için duruyor ve her seferinde fren memurlarından sıyrılıp güverteye çıkıyorum. Ama durum umutsuz, çünkü en sonunda mevzuya uyanıyorlar. Treni benden koruyamayacaklarını onlara öğretmiş oluyorum. Başka bir şey yapmaları gerek.

Ve bunu yapıyorlar. Tren son kez durduğunda, ayakları yanmış gibi peşimden koşturuyorlar. Ah, oyunlarını görüyorum. Koşturarak beni yoracaklar. İlk önce beni trenin arkasına doğru sürüyorlar. Tehlikede olduğumu biliyorum. Bir kere trenin arkasına geldim mi, tren beni geride bırakarak hareket edecek. Bir fren memuru hâlâ beni kovalıyor. Tamam öyleyse, ona hayatının koşusunu yaptıracağım, nefesim iyi olduğundan yol boyunca öne doğru koşuyorum. Beni on mil kovalasa da fark etmez, nasıl olsa treni yakalamak zorunda, ben de hangi hızda giderse gitsin trene binebilirim.

Onun önünde rahatça koşmaya devam ediyorum, karanlıkta bana acı verecek engellere ve demiryolu makaslarına gözümü dört açarak dikkat ediyorum. Heyhat! Gözlerimle fazla ilerisine dikkat ediyormuşum, tam ayağımın dibindeki bir şeye takılıyorum, ne olduğunu bilmiyorum, küçük bir şey ve yüzüstü yere kapaklanıyorum. Anında ayaklanıyorum, ama fren memuru beni yakamdan yakalıyor. Hiç boğuşmuyorum. Derin derin nefes almakla ve adamı baştan aşağı süzmekle meşgulüm. Dar omuzlu biri ve ben ağırlık olarak ondan en az on beş kilo fazlayım. Ayrıca o da

benim kadar yorgun ve eğer bana yumruk atmaya kalkarsa ona birkaç şey öğreteceğim.

Ama bana yumruk atmaya çalışmıyor ve bir sorun kalmıyor. Onun yerine, beni gerisin geri trene götürüyor ve bir başka olası sorun ortaya çıkıyor. Kondüktörün ve öbür fren memurlarının fenerlerini görüyorum. Onlara yaklaşıyoruz. New York polisiyle boşuna tanışmadım ben. Kapalı yük vagonlarında, su tanklarının yanında ve hapishane hücrelerinde boşuna dinlemedim kanlı adam yakalama hikâyelerini. Bu üç adam beni döverlerse ne olacak? Tanrı biliyor ya onları yeterince kışkırttım. Hızlı düşünüyorum. Diğer iki adama yaklaştıkça yaklaşıyoruz. Beni yakalayanın midesiyle çenesini nişanlıyor ve sorun çıkar çıkmaz ona atacağım sağlı sollu yumrukları planlıyorum.

Öf! Bu adama yapacağım bir başka numara biliyorum ve yakalandığım anda bunu yapmamış olmaktan neredeyse pişmanlık duyuyorum. Elleri yakamdayken onu kusturabilirdim. Sıkıca kapanmış parmakları yakamın içine gömülmüştü. Ceketim sıkıca ilikli. Siz hiç kanamayı durdurmak için kola ya da bacağa nasıl turnike yapıldığını gördünüz mü? İşte, bu da ona benziyor. Tüm yapmam gereken şey başımı kolunun altına sokmak ve dönmeye başlamak. Hızlı, çok hızlı dönmeliyim. Nasıl yapılacağını biliyorum; her dönüşte başımı koltuğunun altına sokarak şiddetli, sarsıntılı bir şekilde dönmek. O daha ne olduğunu anlayamadan, yakamı kavrayan parmakları kavranmış olacak. Onları yakamdan çekip alamayacak. Güçlü bir manivela. Dönmeye başladıktan yirmi saniye sonra, kan parmak uçlarına hücum edecek, nazik tendonlar kopacak, bü-

tün kaslar ve sinirler lapa gibi ezilecek. Biri sizi yakanızdan yakaladığında bunu deneyin. Ama hızlı olun, şimşek kadar hızlı. Ayrıca dönerken korunduğunuzdan da emin olun; yüzünüzü sol kolunuzla, karnınızı sağ kolunuzla koruyun. Görüyorsunuz ya, diğer adam serbest olan koluyla yumruk atarak sizi durdurmaya çalışabilir. Serbest olan koluna doğru değil de ondan uzağa doğru dönmek de iyi bir fikir olabilir. Iskalayan bir yumruk gelen bir yumruk kadar kötü değildir.

O fren memuru fena olmaya ne kadar yakın olduğunu asla bilemeyecek. Onu kurtaran tek şey, beni dövmeyi planlamamış olmalarıdır. Yeterince yaklaştığımız zaman, beni yakaladığını haber veriyor ve trene hareket etmesi için sinyal gönderiyorlar. Lokomotif ve üç kör vagon bizi geçiyor. Ondan sonra, kondüktör ve öbür fren memuru trene atlıyor. Ama beni yakalayan hâlâ beni tutuyor. Planı anlıyorum. Trenin arkası geçip gidene kadar beni tutacak. Sonra kendisi trene atlayacak ve beni arkada bırakacak: atılmış bir şekilde.

Ama tren hızlı hareket etti, çünkü makinist kaybettiği zamanı telafi etmeye çalışıyordu. Aynı zamanda, bu uzun bir tren. Oldukça hızlı gidiyor ve fren memurunun hızını endişeyle hesapladığını biliyorum.

"Bunu başarabileceğini düşünüyor musun?" diye soruyorum masumca.

Yakamı bırakıyor, hızla koşuyor ve trene zıplıyor. Hâlâ geçmesi gereken birkaç yolcu vagonu var. Bunu biliyor, başını dışarı uzatmış bana bakarak basamaklarda bekliyor. O anda bundan sonra yapacağım hareketi düşünüyorum. Son platforma bineceğim. Trenin hızlı, daha da hızlı gittiğinin farkındayım, ama eğer

düşersem toz dumanın içinde sadece yuvarlanacağım ve bende gençlik iyimserliği var. Ne yapacağımı belli etmiyorum. Umudumu kaybettiğimi ilan eder bir şekilde omuzlarımı kederle bükerek duruyorum. Bir yandan da ayaklarımla çakıl zemini yokluyorum. Mükemmel bir zemin. Aynı zamanda fren memurunun dışarı uzanmış başını gözlüyorum. Baş içeri çekiliyor. Trenin benim ona atlayamayacağım kadar hızlı gittiğinden emin.

Ve tren hızlı gidiyor, daha önce asıldığım bütün trenlerden daha hızlı. Son yolcu vagonu geldiğinde vagonun gittiği yöne doğru atılıyorum. Hızlı, kısa bir sıç-

rayış. Trenin hızına denk gelebileceğimi umduğumdan değilse de, hızlarımız arasındaki farkı en aza indirgeyebilir ve böylece trene zıpladığım zaman çarpmanın şiddetini azaltabilirim. Karanlıkta şimşek hızıyla yaşanan o anda son platformun demir parmaklığını göremiyorum; bulmak için zaman da yok. Bulunması gerektiği yere doğru uzanıyorum ve aynı anda ayaklarım yerden kesiliyor. Her şey şansa kalmış artık. Bir an sonra kaburgalarım, kollarım ya da kafam kırık bir halde çakılda yuvarlanıyor olabilirim. Ama parmaklarım tutamağı kavrıyor, vücudumu bir merkez çevresinde döndüren bir çekilme oluyor kollarımda ve ayaklarım şiddetli bir çarpmayla basamaklara basıyor.

Kendimle çok gurur duyarak oturuyorum. Bütün serserilik hayatımda şimdiye kadar yaptığım en iyi tren sıçrayışı bu. Gecenin geç vakti son platformda birkaç istasyon rahatlıkla geçilebilir, ama ben trenin arkasına güvenmiyorum. İlk durakta trenin dış yanı boyunca koşuyor, yataklı vagonları geçiyor ve bir vagonun altında demir çubuğa biniyorum. Öbür durakta yeniden ileri koşuyor ve bir başka demir çubuğa biniyorum.

Şimdi bir dereceye kadar güvenlikteyim. Fren memurları benim geride kaldığımı düşünüyorlar. Ama uzun gün ve yorucu gece bende etkisini göstermeye başlıyor. Üstelik trenin altı ne rüzgârlı ne de soğuk, uyuklamaya başlıyorum. Bu doğru değil. Demir çubukların üzerinde uyumak ölüm demektir, bu nedenle bir istasyonda dışarı sürünüyorum ve ikinci kör vagona ilerliyorum. Burada yatıp uyuyabilirim; ve burada uyuyorum da, ama ne kadar süre bilmiyorum – çünkü

yüzüme tutulan bir fenerle uyanıyorum. İki fren memuru bana bakıyor. Hangisinin bana önce vuracağını merak ederek savunmaya geçiyorum. Fakat vurmak hiç akıllarında yok.

"Seni orada kaldın sanıyordum," dedi beni yakamdan yakalayan fren memuru.

"Eğer yakamı bırakmasaydın, sen de benimle orada kalırdın," diye cevap veriyorum.

"Niyeymiş?" diye soruyor.

"Sana iyice sarılırdım da ondan," diyorum.

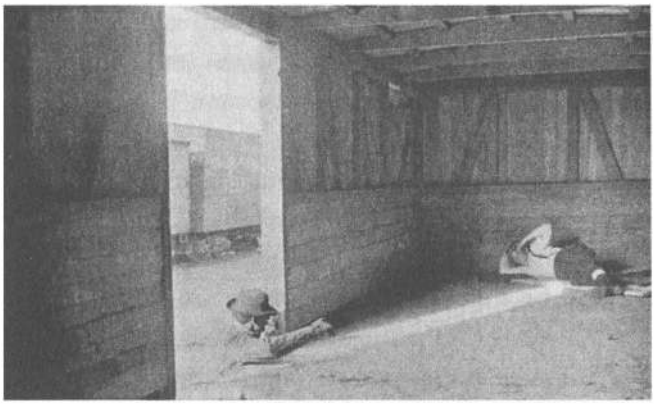
Aralarında konuşuyorlar ve kararlarını şöyle özetliyorlar:

"Pekâlâ, sanırım trenle gidebilirsin, serseri. Seni uzakta tutmaya çalışmanın bir yararı yok."

Kendi görev bölgelerine gidip beni huzur içinde bırakıyorlar.

Yukarıdakileri "trenlere asılmak"ın ne demek olduğuna bir örnek olarak anlattım. Elbette, deneyimlerim içinde şanslı olduğum bir geceyi seçtim ve kazayla çelme takıldığım ve yerde bırakıldığım geceler hakkında –ki çok sayıdadır– hiçbir şey söylemedim.

Sonuç olarak, sınırın sonuna vardığımda neler olduğunu anlatmak istiyorum. Kıtalararası hatlarda tek yönlü yolda sınırlarda marşandizler bekler ve yolcu trenleri geçtikten sonra hareket ederler. Sınıra varıldığında, bindiğim treni terk ettim, onun arkasından kalkacak olan marşandizi aradım. Onu yan yola çekilmiş beklerken buldum. Yarı yarıya kömürle dolu kapalı yük vagonuna tırmandım ve yere yattım. Hemen uyumuşum.

Kapının kayarak açılmasına uyandım. Gün henüz doğuyordu, soğuk ve yarı aydınlıktı ve marşandiz henüz yola çıkmamıştı. Bir kondüktör başını kapıdan içeri uzatıyordu.

"Defol git buradan, seni sersem!" diye kükredi bana.

Dışarı çıktım ve dışarıda onun yol boyunca trenin her vagonunu inceleyişini seyrettim. Gözden kaybolunca kendi kendime onun beni kovduğu vagona tekrar tırmanacak kadar soğukkanlı olduğumu asla düşünmeyeceğini düşündüm. Böylece geri tırmanıp yeniden yattım.

Kondüktörün zihni melekeleri benimkiyle koşut olmalı, çünkü aynı şeyi yapacağımı o da düşünmüş: Geri gelip beni dışarı kovdu.

Şimdi, kesinkes, diye akıl yürüttüm, aynı şeyi üçüncü kez yapacağımı asla hayal edemez. Geri döndüm, aynı vagona. Ama işi sağlama almaya karar verdim. Sadece bir yan kapı açılabiliyordu. Öbür yan kapı çivilenmişti. Kömürün tepesinden başlayarak, çivilen-

miş kapının yanında bir çukur açtım ve içine girip yattım. Öbür kapının açıldığını duydum. Kondüktör vagona tırmanıp kömürlerin üzerinden içeri baktı. Beni göremedi. Dışarı çıkmam için bana seslendi. Sessiz kalarak onu aldatmaya çalıştım. Fakat tepemdeki çukurun içine kömür parçaları atmaya başladığında, teslim oldum ve üçüncü kez kovuldum. Bir yandan da orada beni tekrar yakalarsa neler olacağını hararetli bir şekilde anlattı.

Taktiğimi değiştirdim. Bir adam sizin zihni melekelerinizle koşutluk gösteriyorsa, onu orada bırakın. Birdenbire akıl yürütme zincirinizi kırın ve yeni bir yola girin. Bunu yaptım. Komşu yan yolda birkaç vagonun arasına gizlendim, vagona tırmandı, seslendi, yaptığım çukura kömür fırlattı. Hatta kömürün üzerine tırmanıp çukura baktı. Bu onu tatmin etti. Beş dakika sonra marşandiz yola çıkıyordu ve o görünürlerde yoktu. Vagonun yanında koştum, kapıyı açıp içeri tırmandım. Bir daha hiç bana bakmadı ve kömür vagonunun içinde tam bin yirmi iki millik yolculuk yaptım. Çoğu zaman uyudum ve sınırlarda (buralarda marşandizler her zaman bir saat kadar durur) yiyecek dilenmek için dışarı çıktım. Ve bin yirmi iki milin sonunda mutlu bir olay sonucu o vagonu kaybettim. Beni bir "sofraya oturttular" ve sofraya oturmak için bir treni kaçırmayacak bir serseri yoktur.

III
Tablolar

"Nerede, nasıl öldüğümüz ne fark eder,
Ölüme yürüyecek kadar güçlü olduktan sonra?"
Serseriler Kralının Şarkısı

Serseri hayatının belki de en büyük cazibesi tekdüze olmayışıdır. Hobo ülkesinde hayatın yüzü çok yönlüdür: imkânsız olanın meydana geldiği ve yolun her kavşağında çalılıkların arasından umulmayanın fırladığı, sürekli değişen bir dizi tutarsız hayal. Hobo bir an sonra ne olacağını asla bilmez, dolayısıyla sadece şimdiki zamanda yaşar. O bir amaca ulaşmak için çabalamanın yararsızlığını öğrenmiştir ve Talih'in rüzgârına kapılıp sürüklenmenin zevkini bilir.

Çoğu zaman serserilik günlerimi düşünürüm ve hafızamda hızla peş peşe parıldayan tablolara hayret ederim. Düşünmeye nereden başladığım fark etmez; bütün günler içinden herhangi bir gün, kendine ait

hızla hareket eden tabloları kaydeden ayrı bir gündür. Örneğin Pennsylvania eyaletinin Harrisburg şehrinde güneşli bir yaz sabahını hatırlıyorum ve derhal aklıma günün ne kadar şanslı başladığı geliyor: hiç evlenmemiş iki hanımla, mutfaklarında değil yemek odalarında, onlarla birlikte masada ettiğim kahvaltıya davet edilişim. Yumurta yedik, yumurta tabaklarında! Hayatımda ilk kez yumurta tabağı görüyordum ya da duyuyordum! İtiraf edeyim, ilkin biraz acemilik çektim; ama açtım ve arsızdım. Yumurta tabağının da yumurtaların da öyle bir hakkından geldim ki o iki evlenmemiş hanım öylece kalakaldılar.

Her ikisi de kendi paylarına düşen yumurtadan minik lokmalar alarak, kızarmış ince ekmek dilimlerinden ufak ufak koparark bir çift kanarya gibi yi-

yorlardı. Vücutlarındaki yaşam ateşi sönmeye yüz tutmuştu; kanları ağır akıyordu; bütün geceyi sıcacık yataklarında uyuyarak geçirmişlerdi. Bense bütün gece dışardaydım, eyaletin kuzey yakasında, *Emporium* denilen yerden oraya kadar yürürken, ısınmak için vücudumdaki yakıtın büyük bir bölümünü yakmıştım. Kızarmış ekmek dilimleri! Hemen yok oluverdiler! Ama her bir dilim benim için bir lokmadan fazla sayılmazdı, hatta bir ısırıktan fazla değildi. Birçok ısırık alabilecekken insanın bir ısırık almak için her lokmada bir başka dilime uzanmak zorunda olması bıktırıcıdır.

Ben çok küçük bir çocukken, Punch adlı çok küçük bir köpeğim vardı. Onu ben kendim beslerdim. Evdekilerden biri birçok ördek vurmuş ve biz de çok lezzetli etli bir akşam yemeği yemiştik. Ben bitirdiğimde, Punch'ın akşam yemeğini hazırladım: büyük bir tabak dolusu kemik ve lezzetli lokmalar. Ona vermek üzere dışarı çıktım. O akşam da komşu çiftlikten bir konuk, yanında dana kadar büyük bir Newfoundland köpeğiyle gelmişti. Tabağı yere bıraktım. Punch kuyruğunu sallayıp yemeye başladı. Önünde en azından yarım saatlik bir mutluluk vardı. Sonra ani bir hamle oldu. Punch hortuma kapılmış bir saman gibi kenara savruldu ve o Newfoundland köpeği tabağın üzerine çullandı. Muazzam kursağına karşın, yemeğini çabuk bitirmeye alıştırılmıştı, çünkü onun kaburgalarına attığım tekme daha yerini bulmadan çok kısa bir sürede tabağın içindekileri tamamen mideye indirdi. Tabağı tertemiz etti. Dilinin bir yalayışıyla tabakta kalan yağ artıklarını bile sildi süpürdü.

İşte o kocaman Newfoundland köpeği köpeğim Punch'ın tabağı başında nasıl davrandıysa, ben de Harriburglu bekâr iki hanımın masasında öyle davrandım. Sofrayı silip süpürdüm. Hiçbir şeyi kırmadım, ama yumurtaları, kızarmış ekmekleri ve kahveyi temizledim. Hizmetçi getirdikçe, onu epey meşgul ediyordum, yiyordum, o da getirdikçe getiriyordu. Kahve enfesti, ama böylesine küçük fincanlarda servis yapılması gerekmezdi. İçmek için onca kahve fincanını hazırlamak bütün zamanımı alırken yemeye ne zaman vakit bulacaktım?

Her neyse, böylece ben de konuşma fırsatı bulabiliyordum. Pembe beyaz tenli ve gri saç bukleli bu iki hanım hayatlarında hiç maceranın parlak yüzüne bakmamışlardı. "Serseriler Kralı"nın diyeceği gibi, bütün hayatlarını "aynı vardiya"da geçirmişlerdi. Olaysız varoluşlarının tatlı kokularına ve dar sınırlarına ter ve mücadelenin kanlı canlı kokuları ve yabancı diyarların ve toprakların tadı ve rayihalarıyla yüklü devasa hava kütleleri getirmiştim dünyadan. Ve onların yumuşak avuçlarını benim kendi nasırlı avuçlarımla tırmaladım: ip tutmaktan, çetin uzun saatler boyunca kürek saplarını okşamaktan kaynaklanan bir santim kalınlığındaki nasırla. Bunu sadece gençliğin palavracılığıyla değil, bana gösterdikleri hayırseverliğe, vaktiyle çekmiş olduğum yorgunlukla hak kazandığımı kanıtlamak için yapmıştım.

Ah, on iki yıl önce kahvaltı masalarında oturup, gerçek bir serserinin yapacağı gibi sevecen öğütlerini bir kenara iterek, yolda geçirdiğim hayatım hakkında konuştuğum ve onları sadece benim maceralarımla

değil, omuz omuza olduğum ve sırlarımızı paylaştığım diğer arkadaşlarımın maceralarıyla da heyecanlandırdığım o sevgili, tatlı hanımları, şimdi bile gözümün önüne getirebiliyorum.

Hepsini kendime mal etmiştim; arkadaşların maceralarını da demek istiyorum ve eğer o evde kalmış iki hanım daha kuşkucu ve art niyetli olsalardı, kronolojik olarak düştüğüm çelişkileri fark ederek beni köşeye sıkıştırabilirlerdi. Ne olmuş yani? Bu iyi bir değiş tokuştu. Fincanlar dolusu kahvelerine, bol bol yumurtalarına ve kızarmış ekmek ısırıklarına çok değer verdim. Krallara yaraşır bir eğlence verdim onlara. Benim gelip onların masalarına oturmam onların macerasıydı ve maceraya da paha biçilemez.

Hiç evlenmemiş iki hanımdan ayrıldıktan sonra caddeye gelirken, sabahları geç kalkan birinin gazetesini yürütüp çimenli bir parkta dünyadaki son yirmi dört saatte neler olup bittiğine bakmak üzere uzandım. Orada, parkta, bana hayat hikâyesini anlatan ve Birleşik Devletler Ordusuna katılayım diye beni ikna etmeye çalışan bir hobo arkadaşla karşılaştım. Kendisi asker toplama subayının karşısına çıkmış ve orduya katılmak üzereymiş, ama neden bir türlü orduya onunla birlikte katılmadığımı anlayamıyordu. Birkaç ay önce Washington'a yapılan yürüyüşte Coxey'in ordusunda yer alması, ona orduya katılması için heveslendirmişti. Ben de kıdemli askerdim, zira Kelly'nin Sanayi Ordusunun İkinci Tümeni'nde genellikle "Nevadalılar ekibi" diye bilinen L Bölüğünde erlik yapmamış mıydım? Ama askerlik deneyimim benim üzerimde ters etki yapmıştı; bu yüzden bıraktım hobo kendi yoluna, savaşın vahşetine gitsin, ben de akşam yemeğimi dilenmeye çıktım.

Bu görevimi de yerine getirdikten sonra, Susquehanna Nehrinin üstündeki köprüden batı kıyısına doğru yürüdüm. O tarafa giden demiryolunun adını unuttum, ama sabahleyin çimenlerde yatarken aklıma Baltimore'a gitmek geldi; böylece adı her ne olursa olsun o demiryoluyla Baltimore'a gidiyordum. Sıcak bir öğle sonrasıydı ve köprünün bir kısmını geçtikten sonra, köprü dayanaklarının birinin açığında yüzen birçok serseriyle karşılaştım. Giysilerimi çıkarıp ben de suya atladım. Su güzeldi, ama sudan çıkıp da giyininceye, soyulduğumu fark ettim. Birisi kıyafetlerimi yoklamıştı. Şimdi soyulmanın kendi başına bir

gün için yeterli bir macera olup olmadığını size bırakıyorum. Soyulmuş olan ve hayatlarını geri kalan bölümünde hep bundan konuşan adamlar biliyordum. Doğru, kıyafetlerimi yoklayan hırsız çok fazla bir şey almamıştı: otuz kırk sent bir para ile tütünüm ve sigara kâğıtlarım; ama bütün bunlar sahip olduğum her şeydi, birçok insanın soyulduğunda kaybedebileceğinden çok şeydi, zira onların evlerinde bir şeyler kalmışken benim evim yoktu. Orada yüzenler epey sert bir çeteydi. Onları şöyle bir tarttım ve söylenmenin bir işe yaramayacağını anladım. Onlardan bir sigara dilendim ve tütünü sardığım kâğıdın benim kâğıtlarımdan biri olduğuna yemin edebilirdim.

Daha sonra köprüyü geçip batı kıyısına yürüdüm. Buradan peşinde olduğum demiryolu geçiyordu. Görünürde istasyon yoktu. Sorun, istasyona yürümeden bir marşandiz yakalamaktaydı. Demiryolunun dik bir eğim çıkmakta olduğuna dikkat ettim, benim bulunduğum yerde en son noktaya erişiyordu ve ağır bir marşandizin orada çok hızlı gidemeyeceğini biliyordum. Ama ne kadar hızlı? Demiryolunun karşı tarafında yüksekçe bir bayır vardı. Uçta, tepede, çimenlerin arasından çıkan birinin kafasını gördüm. Belki de bu eğimi marşandizlerin ne kadar hızla çıktığını ve güneye gidecek marşandizin ne zaman geçeceğini biliyordu. Ona seslenerek sorularımı sordum, o ise işaret ederek beni yanına çağırdı.

Çağrısına uydum ve yukarı vardığımda, onunla birlikte çimenlerde yatan dört adam daha gördüm. Manzaraya şöyle bir bakıp onların ne olduğunu anladım: Amerikan çingeneleri. Bayırın kenarından geriye

doğru uzanan açık alanda ağaçların arasında birkaç ne olduğu belirsiz at arabası vardı. Eski püskü giysiler içinde, yarı çıplak çocuklar kampta dolanıyordu, ama adamların yanına yaklaşmaktan, onların canını sıkmaktan kaçınıyorlardı. Birkaç zayıf, çirkin, ağır işten yıpranmış kadın kampın ufak tefek işleriyle oyalanıyorlardı ve içlerinden biri, yalnız başına at arabalarının birinin koltuğuna oturmuş, başı öne eğilmiş, dizlerini çenesine çekmiş ve kollarıyla gevşekçe dizlerini sarmış bir kadın dikkatimi çekti. Mutlu görünmüyordu. Hiçbir şeyi umursamazmış gibi görünüyordu, ama bu konuda yanılmıştım, çünkü umursadığı bir şey olduğunu daha sonra öğrenecektim. İnsan acısının en son ölçüsü bu kadının yüzünden okunuyordu ve buna ek olarak yüzünde daha fazla acı çekmeye muktedir olmadığına dair trajik bir ifade vardı. Yüzünün anlattığı şey, hiçbir şeyin artık onu incitemeyeceğiydi, ama bu konuda da yanılmıştım.

Dik bayırın kenarında çimenlere uzanarak, adamlarla konuştum. Onlarla akraba sayılırdık. Ben bir Amerikan hobosuydum, onlar Amerikan çingenesi. Onların argosunu yeterince biliyordum, onlar da benimkini yeterince biliyordu. Çetelerinde, Harrisburg'da nehrin karşısında taban tepen iki kişi daha vardı. Bu "tabanvaycılar" gezgin fakirlerdir. Bu kelime, her iki terimin kökeni de aynı olmasına karşın, Klondike "tabanvaycılar"ıyla karıştırılmamalı; yani Fransızca *marche ons* kelimesinin bozulmuşu, düzenli adımlarla uygun adım gitmek, yürümek, "taban tepmek" anlamına gelir. Nehrin karşısına geçmiş olan bu iki tabanvaycının görünürdeki işi şemsiye tamirciliğiydi ama

şemsiye tamirciliğinin arkasındaki gerçek işleri neydi, söylemediler, benim de sormam hiç nazik olmazdı.

Mükemmel bir gündü. Küçücük bir esinti bile yoktu ve güneşin sıcaklığının tadını çıkarıyorduk. Her yerden böceklerin uyuşuk vızıltıları geliyordu ve sıcacık hava tatlı toprak kokusuyla, yeşeren yeşil bitkilerin kokusuyla doluydu. Aralıklarla süren konuşmamızda mırıldanmaktan başka bir şey yapamayacak kadar miskindik. Daha sonra, huzur ve sessizlik birden insanoğlu tarafından bozuldu.

Sekiz ya da dokuz yaşlarında iki baldırı çıplak oğlan çocuğu ne olduğunu bilmediğim bir şekilde kampın kurallarından birini ihlal etmiş olmalı ki yanımda yatan adam birden ayağa kalkıp onlara seslendi. Bu adam çeribaşıydı, dar alınlı, kısık gözlü bu adamın, ince dudakları ve eğri, alaycı yüz hatları oğlan çocuklarının onun sesini duyunca şaşırmış geyikler gibi niye sıçrayıp gerildiklerini açıklıyordu. Korkunun uyanıklığı yüzlerindeydi ve dönüp panik içinde kaçmaya başladılar. Adam onlara geri dönmeleri için seslendi ve çocuklardan biri, zayıf, küçük vücudu korku ile akıl arasında mücadele ederek gönülsüzce diğerinden geride kaldı. Geri gelmek istedi. Zekâsı ve geçmiş tecrübeleri ona geri gelmenin kaçmaktan daha az kötü olduğunu söylese de, daha az kötü olmasına karşın bu bela, korkusuna kanat takıp, onu kaçmaya itecek kadar da büyüktü.

Oğlan içsel didişmesine devam ederek ağaçların altına kadar geldi ve orada durdu. Çeribaşı kovalamadı. Bir at arabasına doğru sallana sallana gitti ve ağır bir kırbaç aldı. Daha sonra açık alanın ortasına gelip orada ayakta kımıldamadan durdu. Konuşmuyordu.

Hiçbir hareket yapmıyordu. O, acımasız ve her şeye gücü yeten Yasa'ydı. Sadece orada ayakta durdu ve bekledi. Ve ben, hepimiz, ağaçların altındaki iki oğlan çocuğunu neyin beklediğini biliyorduk.

Arkada kalan çocuk usulca geri geri geldi. Titreyen dudaklarında bir kararlılık vardı. Hiç duraksamadı. Cezasını çekmeye karar vermişti. Ama şunu da bir kenara yazın, ceza asıl suçundan değil, kaçtıkları içindi. Bu işte, o çeribaşı içinde yaşadığı yüce toplumun davrandığı gibi davranıyordu. Suçlularımızı cezalandırırız ve kaçtıkları zaman onları yakalayıp geri getirerek cezalarını artırırız.

Oğlan doğruca reise doğru geldi ve kırbacın yetişebileceği bir uzaklıkta durdu. Kırbaç havada bir ıslık çaldı ve inen darbenin şiddetinden şaşkınlığa düştüm. İnce, küçük bacak çok ince ve küçüktü. Kırbacın kıvrılıp sardığı yerde et beyazlaştı, daha sonra beyaz çürüğün göründüğü yerden vahşi kırbaç kalktı, parçalanan derinin orasından burasından küçük kırmızı sızıntılar oldu. Kırbaç tekrar savruldu ve oğlanın bütün vücudu darbenin gelişinden ürktü, ama yine de olduğu yerden kımıldamadı. İyi dayanıyordu. Kırbaç ikinci kez savruldu, sonra üçüncü kez. Dördüncüsü gelene dek oğlan hiç bağırmadı. Üstelik, artık ayakta duramıyordu ve o zamandan sonra, inen her darbede oğlan acılı çığlıklar atarak yerinde aşağı yukarı zıpladı; ama kaçmaya yeltenmedi. İstemeden yaptığı dans onu kırbacın eriminden uzaklaştırmışsa, yeniden menzile girecek şekilde dans ediyordu. Ve bir düzine darbeden sonra her şey bittiğinde, ağlayıp inleyerek at arabalarının arasına gitti.

Reis kımıldamadan bekliyordu. İkinci çocuk ağaçların arasından çıktı. Ama dosdoğru gelmedi. Korkudan sinen bir köpek gibi, onu geri döndürüp altı yedi adım kaçıran küçük korku ataklarına tutulmuş halde geldi. Ama sürekli geri dönüp geldi, adama doğru yakın, daha yakın daireler çizerek, inleyerek, boğazından anlaşılmaz hayvanca sesler çıkararak. Adama hiç bakmadığını gördüm. Gözleri hep kırbaçtaydı: tasavvur edilemeyecek kadar kötü davranılmış bir çocuğun çılgın korkusu. Savaş sırasında sağa sola düşen ve ölüm sancıları içinde kıvranan güçlü adamlar görmüşümdür, patlayan top mermileri tarafından vücutlarının parçalara ayrıldığını görmüşümdür; inanın bana, bu çocuğun görünüşünün bende yarattığı etkiyle karşılaştırıldığında bu tanıklıklar bana birer eğlence, kahkaha ve şarkı gibi geliyordu.

Kırbaçlama başladı. Bu çocuğunkiyle karşılaştırıldığında birinci çocuğun kırbaçlanması oyun gibiydi. Göz açıp kapayıncaya kadar zayıf, küçük bacaklarından aşağı kanlar akmaya başladı. İplerle oynatılan acayip bir kukla gibi dans ediyor, kıvranıyor ve bükülüyordu. "Gibi" dedim, çünkü görüntüyü kukladan ayıran ve ona gerçeklik kazandıran şey çocuğun çığlıklarıydı. Feryatları tiz ve iç parçalayıcıydı; bu feryatlarda boğuk bir ton yoktu, ama bir çocuk sesinin incecik cinsiyetsizliği vardı. Artık çocuğun kırbaçlara dayanamadığı an geldi. Aklı başından gitti ve kaçmaya çalıştı. Fakat bu kez adam çocuğun ardından gitti, kaçmasına engel oldu ve kırbaç darbeleriyle onu açık alana doğru sürdü.

Sonra kırbaçlama kesildi. Vahşi, boğuk bir çığlık işittim. Arabanın koltuğunda oturan kadın ayağa

kalkmış ve araya girmek için koşuyordu. Adamla çocuğun arasına sıçradı.

"Senin de canın istiyor, ha?" dedi adam elinde kırbaçla. "Pekâlâ, öyleyse."

Kırbacı kadına savurdu. Kadının etekleri uzundu, bu yüzden bacaklarını korumaya çalışmadı. Kırbacı kadının yüzüne salladı, ama kadın elleri ve kollarıyla yüzünü korumak için elinden geleni yapıyordu, başını zayıf omuzlarının arasına gömüyordu ve darbeler zayıf omuzlarına ve kollarına geliyordu. Kahraman ana! Ne yaptığını iyi biliyordu. Hâlâ feryat eden çocuk at arabalarının arasına doğru kaçtı.

Bütün bu süre boyunca yanımda yatan dört adam seyrettiler ve kımıldamadılar. Utanmadan söylüyorum, ben de kımıldamadım; içgüdülerimin ayağa kalkıp karışmak istemesine karşı aklım mücadeleye girişmişti. Hayatı biliyordum. Susquehanna Nehrinin kıyısında beş adam tarafından ölümüne dövülmemin ne kadına ne de bana bir yararı olmayacaktı? Bir keresinde bir adamı asılırken görmüştüm, bütün ruhum isyan çığlığı attığı halde, ağzımdan çığlık çıkmamıştı. Haykırmış olsaydı, büyük olasılıkla kafam bir tabancanın kabzasıyla parçalanacaktı, çünkü adamın asılması yasa gereğiydi. Ve burada, bu çingene grubunda, kadının kırbaçlanması da yasa gereğiydi.

Öyle ya da böyle, her iki durumda da karışmayışımın nedeni yasa değil, yasanın benden daha güçlü olmasıydı. Çimenlerde benim yanımda yatan o dört adam olmasaydı, kırbaçlı adama memnuniyetle girişirdim. Ve kamptaki kadınlardan bazılarının ellerinde

sopa ya da bıçakla bana arkadan saldırma olasılığı dışında, eminim o adamı pelteye çevirirdim.

Ah, inanın bana, acı çektim. Daha önce dövülen kadın görmüştüm, ama böylesine bir dayak hiç görmemiştim. Elbisesi, omuzlarının üstünde parça parça oldu. Kollarıyla engelleyemediği bir kırbaç darbesi yanağından çenesine kadar kanlı bir kırbaç izi bıraktı. Bir değil, iki değil, bir düzine değil, iki düzine değil, ama bitmezcesine, o kırbaç kıvrılarak ona vurdu. Her tarafımdan ter fışkırıyordu ve güçlükle nefes alıyordum, köklerinden koparıncaya dek çimenleri kavrıyordum. Ve sürekli aklım, "Aptal! Aptal!" diye fısıldıyordu. Kadının yüzündeki o iz az daha aklımı başımdan alıyordu. Ayağa kalkmak üzere davrandım, fakat yanımdaki adamın eli omzuma gitti ve beni aşağı bastırdı.

"Sakin ol, dostum, sakin ol," diyerek beni kısık sesle uyardı. Yüzüne baktım. Gözleri kıpırdamaksızın gözlerimle buluştu. Geniş omuzlu, güçlü kaslı, iri yarı bir adamdı ve yüzü miskin, sakin, ağır, ayrıca sevecen, yine de tutkusuz ve neredeyse ruhsuzdu: donuk bir ruh, ne fenalık ne de ahlak izi, hissiz ve inatçı. Tam bir hayvandı, en ufak bir zekâ izi yoktu, bir gorilin zihinsel çapına ve kuvvetine sahip yumuşak huylu bir hayvan. Eli ağır bir biçimde beni bastırdı ve kasların ardındaki kuvvete yabancı değildim. Öbür hayvanlara da baktım, ikisi soğukkanlı ve kayıtsızdı, içlerinden biri büyük bir zevkle kırbaçlama sahnesini izliyordu ve aklım tekrar başıma geldi, kaslarım gevşedi ve kendimi çimenlere bıraktım.

O sabah kahvaltı etmiş olduğum evde kalmış iki hanıma gitti aklım. Onları bu sahneden kuş uçuşu

iki milden daha az bir uzaklık ayırıyordu. Burada, rüzgârsız günde, cömert güneşin altında, onların kız kardeşlerinden biri benim erkek kardeşlerimden biri tarafından dövülüyordu. Burada asla göremeyecekleri bir hayat sayfası vardı; böylesi daha iyi, görememeleri yüzünden kız kardeşlerini de, kendilerini de, yapıldıkları hamurun mayasını da anlayamayacak olmalarına karşın. Çünkü insana hem hoş kokulu, dar odalarda yaşamak ve aynı zamanda tüm dünyanın küçük kız kardeşi olmak bahşedilmemiştir.

Kamçılanma bitmişti ve artık çığlık atmayan kadın at arabasındaki koltuğuna geri gitti. Diğer kadınlar hemen yanına gitmediler. Korkuyorlardı. Ama sonradan, aradan bir süre geçtikten sonra gittiler. Adam kamçıyı bir tarafa bıraktı ve tekrar aramıza katıldı, kendisini benim diğer yanıma attı. Harcadığı çaba yüzünden zor nefes alıyordu. Kolunun yeniyle gözlerindeki teri sildi ve meydan okuyarak bana baktı. Bakışına oralı olmadan karşılık verdim; yapmış oldukları beni ilgilendirmezdi. Hemen kalkıp gitmedim. O koşullar altında nezaketten ve görgü kuralları nedeniyle yarım saat daha orada yattım. Onlardan ödünç aldığım tütünle birkaç sigara sardım ve bayırdan aşağı demiryoluna indiğimde güneye gidecek sonraki marşandizi yakalamak üzere gerekli bilgiyle donanmıştım.

E, ne yaparsınız? Hayatın bir sayfasıydı, o kadar. Ve daha önce gördüğüm kötü, çok daha kötü sayfalar vardı. Kimi zaman, insanla diğer hayvanlar arasındaki asıl ayırıcı özelliğin, insanın kendi türünden dişilere eziyet eden tek hayvan olduğu tezini (beni dinleyenleri inandıracak şakacılıkta) ileri sürmüşümdür. Bu, ne

kurdun ne de korkak çakalın suçlu olduğu bir durumdur. Bu, evcilleştirilerek soysuzlaştırılan köpeğin bile yapmayacağı bir şeydir. Köpekte vahşi içgüdüler hâlâ kalmıştır, ama insan vahşi içgüdülerinin çoğunu kaybetmiştir; en azından, iyilerinin çoğunu.

Benim anlattıklarımdan daha kötü hayat sayfaları mı? Birleşik Devletler'de çocuk işçiliği raporunu okuyun, doğu, batı, kuzey ya da güney, neresi olursa olsun fark etmez ve bilin ki hepimiz kâr tüccarlarıyız, Susquehanna Nehri kıyısında bir kadının dövülmesi sayfasından daha kötü sayfaların dizgicisi ve baskıcılarıyız.

Bayır aşağı yüz metre yürüyüp, demiryolunun yanındaki zeminin basmaya uygun olduğu bir yerini buldum. Tepeye doğru yavaşça çıkarken marşandizimi yakalayabileceğim bu noktada aynı amaçla bekleyen yarım düzine hobo ile karşılaştım. Birkaçı eski bir iskambil destesiyle kâğıt oynuyordu. Bir zenci kâğıtları karmaya başladı. Şişman, genç ve tombul yüzlüydü. Üzerinden ışıl ışıl iyilik akıyordu. İlk kâğıdı bana dağıtırken, duraksadı ve şöyle dedi:

"Söyle, serseri, seni daha önce görmedim mi ben?"

"Elbette gördün," diye cevap verdim. "Ve üzerinde de bu giysiler yoktu ayrıca."

Şaşırdı.

"Buffalo'yu hatırlıyor musun?" diye sordum.

O zaman beni hatırladı ve kahkahalar atarak beni arkadaşı olarak selamladı, çünkü Buffalo'da Erie Şehir Hapishanesinde yattığı giysileri çizgiliydi. Aynı nedenle, benimkiler de çizgiliydi, çünkü ben de aynı yerde cezamı çekiyordum.

Oyun ilerledi ve neye oynadığımızı öğrendim. Bayırdan aşağı nehre doğru dik ve dar bir patika iniyor, yedi sekiz metre aşağıda bir pınara varıyordu. Bayırın kenarında oynadık. Kaybeden küçük bir süt kutusu alacak ve kazananlara su taşıyacaktı.

İlk oyun oynandı ve zenci kaybetti. Küçük süt kutusunu aldı ve biz yukarıda oturup onunla alay ederken bayırdan aşağı indi. Balıklar gibi içtik suyu. Sadece benim için dört tur yapması gerekti, diğerleri de en az benim kadar susamışlardı. Patika çok dikti ve ara sıra zenci yolda kayıyor, suyu döküyor bir kez daha geri dönmek zorunda kalıyordu. Ama sinirlenmedi. Bizim gibi iştahla kahkaha atıyordu; bu kadar çok kaymasının nedeni buydu. Aynı zamanda, bir başkası kaybettiğinde ne kadar çok su içeceği konusunda bizi temin ediyordu.

Susuzluğumuz bastırıldığında, bir başka oyun başladı. Yine zenci kaybetti, biz yine çatlayıncaya kadar su içtik. Üçüncü ve dördüncü oyunlar da aynı sonuçla bitti ve her seferinde o ay yüzlü siyahi Şans'ının kendisine oynadığı oyunu beğenmiş olacak ki katıla katıla gülmekten neredeyse ölecekti. Bizim de keyfimiz yerinde olduğundan onunla beraber katıla katıla gülüyorduk. Orada, nehrin kıyısında çocuklar ya da tanrılar gibi gülüyorduk. Başımın tepesi kopacakmış gibi olana dek güldüğümü biliyorum ve süt kutusundan çatlayıncaya kadar su içtim. Durmadan içtiğimiz suyun verdiği ağırlıkla, bayır yukarı çıkarken marşandize başarıyla binip binemeyeceğimize dair ciddi tartışmalar yapıldı. İşin bu aşamasında zencinin gülmekten ölmesine az kaldı.

Yere yatıp yuvarlana yuvarlana gülmekten su taşıma işine beş dakika ara verdi.

Nehre düşen gölgeler gittikçe daha fazla uzadı ve yumuşak, serin alacakaranlık çöktü, ve biz su içtikçe bizim siyah su taşıyıcımız su taşıdıkça taşıdı. Bir saat önce dövülen kadın unutulmuştu. O sayfa okunmuş ve çevrilmişti; şimdi bu yeni sayfayla meşguldüm ve lokomotif bayırda düdük çaldığında bu sayfa da bitecek ve yenisi başlayacaktı; böylece hayat kitabı devam eder, sayfa üstüne sayfa ve insan gençken sayfaların sonu gelmez.

Ve sonra zencinin kaybetmediği bir oyun oynadık. Kurban, zayıf, suratına bakılırsa hazımsızlık çeken biriydi ve içimizde en az gülen oydu. Artık su istemediğimizi söyledik ki bu doğruydu. Bana dünyaları bağışlasalar da doymuş vücuduma bir damla su içiremezlerdi. Zenci hayal kırıklığına uğramış göründü, sonra ayağa kalktı ve kendisinin biraz içebileceğini söyledi. Gerçekten de bunu demek istemiş. Biraz içti, sonra biraz daha, sonra biraz daha. Kederli hobo dik bayırı inip çıktıkça, zenci daha da fazla su istedi. Hepimizin toplamından daha fazla su içiyordu. Alacakaranlık geceye döndü, yıldızlar göründü ve o hâlâ su içiyordu. İnanıyorum ki eğer marşandizin düdüğü duyulmasaydı, hâlâ orada su içer ve kederli hoboyu indirip çıkartarak intikam alırdı.

Ama düdük öttü. Sayfa bitti. Ayağa sıçradık ve demiryolu boyunca sıralandık. İşte aksıra tıksıra bayırı çıkıyor, fener ışığıyla geceyi gündüze çeviriyor, siluetlerimizi keskin kabartmalara dönüştürüyordu. Lokomotif bizi geçti, hepimiz trenin yanı sıra ko-

şuyorduk, kimimiz yan merdivenlere asılıyor, diğerlerimiz boş kapalı yük vagonlarının yan kapılarını açıp içeri giriyorduk. Ben karışık kereste yüklü açık bir vagon yakaladım ve rahat bir köşeye süründüm. Başımın altında yastık yerine bir gazeteyle sırt üstü yattım. Tepemde yıldızlar göz kırpıyor, tren virajları döndükçe bölük bölük bir ileri bir geri gidiyordu; onları seyrederken uyuyakalmışım. Gün bitmişti; ömrümün bir günü daha. Yarın yeni bir gün olacaktı ve ben gençtim.

IV
"Enseleniş"

"Yan kapılı yataklı vagon"larda ya da günlük tabiriyle kapalı bir yük vagonunda Niagara Falls'a gittim. Sırası gelmişken söyleyeyim, düz vagonlar serseriler arasında "gondol" olarak bilinir; ikinci hece vurgulanır ve uzun söylenir. Neyse, konumuza dönelim. Niagara'ya öğleden sonra vardım ve marşandizden inip doğruca şelaleye gittim. Yukarıdan aşağı dökülen sular gözlerimi öylesine büyüleyici bir görüntüyle doldurmuştu ki, kendimi kaybettim. Akşam yemeğim için evlerin kapısını aşındırmak için kendimi yeterince erken koparamadım. Bir "sofraya davet ediliş" bile beni cezbedemezdi. Güzel mehtaplı bir akşam oldu, ve ben on bire kadar şelalede oyalandım. Ondan sonra istersem, "kestirecek" bir yer arayabilirdim.

"Kestirmek," "şekerleme," "zıbarmak," "sızmak," bütün bunlar aynı anlama gelir, yani uyumak. Her na-

sılsa, Niagara Falls'un hobolar için kötü bir yer olduğuna dair bir önsezim vardı ve şehir yerine kırlara çıktım. Bir çiti aştım ve bir tarlaya düştüm. John Law beni burada asla bulamaz, diye kendi kendimi pohpohladım. Sırt üstü çimenlere uzandım ve bir bebek gibi uyudum. Öylesine huzur verici bir sıcaklık vardı ki bütün gece bir kere bile uyanmadım. Ama günün ilk gri ışıklarıyla gözlerim açıldı ve harika şelaleyi hatırladım. Çiti tırmanıp şelaleye bir kere daha bakmak üzere yola koyuldum. Daha erkendi, saat beşten fazla değildi ve saat sekize kadar kahvaltı için kapıları aşındıramazdım. Nehrin kenarında en azından üç saat geçirebilirdim. Heyhat! Nehri ya da şelaleyi bir kere daha görmek kaderimde yoktu.

Şehre girdiğim zaman şehir uykudaydı. Boş sokakta yürürken, kaldırımdan bana doğru gelen üç adam gördüm. Yan yana yürüyorlardı. Benim gibi erken kalkmış hobolar olduklarına karar verdim. Tahminimde çok da haklı değilmişim. Sadece altmış altı virgül iki bölü üç oranında haklıymışım. Her iki

taraftaki adamlar hoboydu, tamam, ama ortadaki değildi. Üçlünün geçip gitmesi için adımlarımı kaldırımın kenarına doğru yönlendirdim. Ama geçip gitmediler. Ortadaki adamın bir sözüyle durduklarında ortadaki bana seslendi.

Meseleyi anında anladım. Benimle konuşan uyanık bir polisti ve iki hobo da onun tutukluları... Meğer John Law daha kargalar kahvaltısını etmeden ayağa kalkmış ve ava çıkmış bile. Sonraki birkaç ay içinde başıma gelecekler konusunda daha önce deneyimim olsaydı, geri dönüp arkama bakmadan sıvışırdım. Bana ateş edebilirdi, ama beni ele geçirmek için beni vurması gerekirdi. Asla benim arkamdan koşmazdı, çünkü eldeki iki hobo kaçan bir hobodan daha değerlidir. Beni durdurduğu zaman dilim tutulmuş gibi kalakaldım. Konuşmamız kısaydı.

"Hangi otelde kalıyorsun?" diye sordu.

Beni yakalamıştı. Herhangi bir otelde kalmıyordum ve bu yerde bir otel ismi bilmediğimden onlardan birinde kaldığımı iddia edemedim. Ayrıca sabah çok erkenden kalkmıştım. Her şey benim aleyhimdeydi.

"Daha yeni geldim," dedim.

"Pekâlâ, dön, önümde yürü, ama fazla açılma. Seni görmek isteyen biri var."

"Enselenmiştim." Beni görmek isteyenin kim olduğunu biliyordum. O uyanık polisle iki hobo arkada, ben önde, polisin söylediği yön doğrultusunda, şehir hapishanesine doğru ilerledik. Orada arandık ve isimlerimiz kaydedildi. Şimdi hangi isimle kaydedilmiş olduğumu hatırlamıyorum. Jack Drake ismini verdim,

ama beni aradıklarında, Jack London'a yollanmış mektuplar buldular. Bu soruna yol açtı ve açıklamalar gerektirdi, hiçbiri aklımda değil ve bugün bile Jack Drake olarak mı, yoksa Jack London olarak mı enselendiğimi bilmiyorum. Ama öyle ya da böyle, Niagara Falls hapishanesi defterine kaydettikleri ismim hâlâ oradadır. Bir başvuru bunu açığa çıkarabilir. Zaman, Haziran 1894 'ün ikinci yarısı olmalıydı. Benim tutuklanışımın sadece birkaç gün ardından büyük demiryolu grevi başladı.

Ofisten "Hobo" koğuşuna götürülüp kilitlendik. "Hobo" hafif suçluların hep birlikte hapsedildiği büyük bir demir kafestir. Hafif suçluların belli başlı bölümünü hobolar oluşturduğundan, adı geçen demir kafese Hobo denir. O sabah enselenmiş olan birkaç hobo burada buluştuk; kapı ikide bir açılıyor ve içeriye iki üç kişi daha tıkılıyordu. Sonunda toplam on altı kişi olunca, bizi yukarıya, mahkeme salonuna çıkardılar. Şimdi o mahkeme salonunda olanları size olduğu gibi anlatacağım, çünkü vatansever Amerika yurttaşlığım orada hâlâ iyileşmeyen bir sarsıntı geçirdi.

Mahkeme salonunda on altı tutuklu, yargıç ve iki de mübaşir vardı. Yargıç kendi kâtipliğini yapıyor görünüyordu. Şahit yoktu. Niagara Falls'tan topluluklarında adaletin nasıl dağıtıldığını görmek için tek bir vatandaş gelmemişti. Yargıç önündeki dava listesine göz attı ve bir isim söyledi. Bir hobo ayağa kalktı. Yargıç bir mübaşire baktı. "Serserilik, sayın Yargıç," dedi mübaşir. "Otuz gün," dedi Yargıç. Hobo yerine oturdu, yargıç bir başka isim söylüyor, bir başka hobo ayağa kalkıyordu.

Hobonun davası sadece on beş saniye sürdü. Öbür hobonun davası da aynı hızla görüldü. Mübaşir, "Serserilik, sayın Yargıç," ve Yargıç, "otuz gün," dedi. Böylece bu iş, hobo başına on beş saniye ve otuz gün olarak bir saat kadar tıkır tıkır sürdü gitti.

Bunlar zavallı, budala birer sığır, diye düşündüm kendi kendime. Sıra bana gelsin de, sayın Yargıç'a bir konuşma yapayım. Temsilin tam ortasında, Yargıç, aklına gelen bir hevesle, içimizden birine konuşma fırsatı verdi. Tesadüf bu ya, bu adam gerçek bir hobo değildi. Profesyonel "ipsiz"lerin özelliklerinden hiçbiri onda yoktu. Bir su tankının yanında marşandiz beklerken yanımıza yaklaşacak olsaydı, onu hiç tereddüt etmeksizin "çaylak" olarak sınıflandırırdık. Çaylak Hobo ülkesinde muhallebi çocuğunun eşanlamlısıdır. Bu çaylak epey yaşlıydı –yaklaşık kırk beşindeydi. Omuzları titrekti ve yüzü kırışıktı.

Doğru hatırlıyorsam, anlattığı hikâyeye göre, New York'un Lackport ilçesinde yıllarca bir şirketin şoförlüğünü yapmıştı. Şirketin işleri kötü gitmeye başlamış ve sonunda, 1893'ün zor zamanlarında iflas etmişti. Onu sonuna kadar şirkette tutmuşlardı, ama sonlara doğru işleri düzensizleşmişti. Devam etti ve takip eden aylarda (çoğu kişi işsiz kaldığında) iş bulmakta zorluk çektiğini uzun uzun anlattı. Sonunda, Göller bölgesinde daha iyi iş olanakları bulabileceğine karar vererek, Buffalo'ya gitmeye karar vermişti. Elbette "meteliksiz"di ve işte buradaydı. Her şey bu kadardı.

"Otuz gün," dedi Yargıç ve bir başka hobonun ismini söyledi.

İsmi söylenen hobo ayağa kalktı. "Serserilik, sayın Yargıç," dedi mübaşir ve Yargıç, "Otuz gün," diye kararını açıkladı.

Ve bu böylece her bir hoboya on beş saniye ve otuz gün olmak üzere devam etti. Adalet makinesi yumuşakça öğütüyordu. Büyük bir olasılıkla, sabahleyin ne kadar erken olduğunu göz önünde bulundurursak, Yargıç daha kahvaltısını etmemişti ve acele ediyordu.

Ama benim Amerikalı kanım beynime sıçramıştı. Arkamda benim Amerikalı atalarımın birçok kuşağı vardı. Benim atalarımın uğruna dövüşüp öldüğü özgürlüklerden biri de bir jüri tarafından yargılanma hakkıydı. Bu onların kutsal kanıyla lekelenmiş, bana kalan mirastı ve bu miras için ayağa kalkmalıydım. Tamam, diye gözdağı verdim kendi kendime, sadece sıranın bana gelmesini bekle.

Sıra bana geldi. İsmim, her ne ise, okundu ve ayağa kalktım. Mübaşir, "Serserilik, sayın Yargıç," dedi ve ben konuşmaya başladım. Ama yargıç da benimle aynı anda konuşmaya başladı ve "Otuz gün," dedi. Karşı çıkmaya başladım, ama o anda Yargıç listedeki öbür hobonun ismini söylüyordu. Yargıç bana, "Kapa çeneni!" diyebilecek kadar işine ara verdi. Mübaşir beni oturmaya zorladı. Bir an sonra öbür hobo da otuz gün yedi ve ondan sonra gelen hobo cezasını yemek üzere sıraya girmişti.

Hepimize otuz gün olmak üzere cezalarımız verilmiş, Yargıç tam bizi salondan çıkartacağı anda, aniden Lockportlu şoföre hani şu konuşmasına izin verdiği adama döndü.

"İşinden neden ayrıldın?" diye sordu Yargıç.

Oysa şoför işinin kendisini nasıl bıraktığını anlatmıştı zaten ve soru onu şaşırttı.

"Sayın Yargıç," diye söze başladı şaşkınca, "bu garip bir soru değil mi?"

"İşinden ayrıldığın için otuz gün daha," dedi Yargıç ve duruşma kapandı. Mahkeme sonucu böyle oldu. Şoför toplam altmış gün ceza yedi, geri kalanlarımız otuz gün.

Aşağıya götürüldük, kilitlendik ve kahvaltımız getirildi. Hapishanede verilen kahvaltılar düşünüldüğünde gayet iyi bir kahvaltıydı ve ondan sonraki bir ay boyunca yiyeceğim kahvaltıların en iyisiydi.

Bana gelince, ben şaşkındım. Yalnızca bir jüri tarafından yargılanma hakkımdan mahrum bırakılmadığım, ama suçu kabul ya da reddetmek hakkımdan da mahrum bırakıldığım bir mahkeme maskaralığından sonra hüküm giymiştim. Atalarımın uğrunda dövüştükleri bir başka şey beynimde şimşek gibi çaktı: temyiz hakkı. Onlara gösterecektim. Bir avukat istediğimde bana güldüler. Temyiz hakkı tamamdı, hapishane dışından kimseyle konuşamayacağımdan temyiz hakkının ne yararı vardı? Ama onlara gösterecektim. Beni sonsuza dek hapishanede tutamazlardı. Sadece çıkana kadar bekleyin, o kadar. Onları iyice kalaylayacaktım. Ben de yasalar ve kendi haklarım hakkında bir şeyler biliyordum, onların kötü yargılama yöntemlerini açığa çıkaracaktım. Açılan tazminat davaları, sansasyonel gazete manşetleri gözümün önünde dans ederken, gardiyanlar içeri girdi ve bizi ana ofise sokmaya başladılar.

Bir polis sağ bileğime kelepçe taktı. (Ah-ha, diye düşündüm, yeni bir kötü muamele. Yalnızca ben çıka-

na kadar bekleyin.) Bileğime takılan kelepçenin öbür teki bir zencinin sol bileğine takıldı. Çok uzun boyluydu, bir doksanın üzerindeydi; öylesine uzun boyluydu ki yan yana durduğumuzda onun eli benim elimi kelepçeler içinde yukarı kaldırıyordu. Ayrıca hayatımda gördüğüm en neşeli ve en pejmürde kılıklı zenciydi.

Hepimiz çifter çifter kelepçelendik. Bu iş bitince, parlak, nikelli çelikten bir zincir getirildi, bütün kelepçelerin halkalarından geçirildi ve ikişerli dizinin bir önünden bir arkasından kilitlendi. Şimdi artık zincirli bir çeteydik. Yürüme emri verildi, iki polisin korumasında hepimiz sokağa çıktık. Uzun boylu zenci ve ben onur yerindeydik. Alayın başını biz çekiyorduk.

Hapishanenin mezar gibi karanlığından sonra dışarıdaki güneş ışığı göz kamaştırıcıydı. Güneş şimdiye kadar hiç bu kadar tatlı gelmemişti, zincirlenmiş bir tutsak olarak bundan sonraki otuz gün içinde güneşi son görüşüm olduğunu biliyordum. Niagara Falls'un sokaklarından, yoldan gelip geçen meraklıların, özellikle önünden geçtiğimiz bir otelin verandasındaki turistlerin bakışları altında demiryolu istasyonuna yürüdük.

Zincir epey gevşek olduğundan, sigara içenlere ayrılmış vagonun koltuklarında ikişer ikişer otururken epeyce şakırtı şukurtu çıkardık. Bana ve atalarıma karşı suç işlenmiş olması nedeniyle öfkeden yanıp tutuşuyor olmama karşın, yine de kendimi salıvermeyecek kadar pratiktim. Bu benim için yeni bir deneyimdi. Önümde otuz günlük bir bilinmezlik duruyordu ve etrafıma bakıp bu işten anlayan birini araştırıyordum. Çünkü yüz ya da daha fazla tutuklunun bulunduğu küçük bir hapishaneye değil, cezaları on günle on yıl arasında değişen birkaç bintutuklunun bulunduğu büyük bir hapishaneye gideceğimi öğrenmiştim.

Arkamdaki koltukta, bileğinden zincirli, bodur, sağlam yapılı, güçlü kaslı bir adam vardı. Otuz beş kırk yaşlarında kadardı. Gözlerinin kıyılarında nüktedanlığı, gülmeyi ve iyi kalpliliği gördüm. Bunların haricinde, vahşi bir hayvandı, tamamen ahlaksızdı ve vahşi bir hayvanın şişkin şiddeti ve tutkusuyla doluydu. Onu kurtaran, onu benim için olanaklı kılan şey, gözlerinin kıyılarıydı: kızdırılmadıkça hayvanlarda görülen nüktedanlık, kahkaha ve iyilik.

O benim "av"ımdı. Ona "yaltaklandım." Kelepçe arkadaşım uzun boylu zenci hapishaneye girerken alınacağından emin olduğu giysileri için kahkahalar atarak, kıkırdayarak yas tutarken ve tren Buffalo'ya doğru giderken, arkamdaki koltukta oturan adamla konuştum. Boş bir piposu vardı. Değerli tütünümle onu doldurdum; bir dolduruşta bir düzine sigara saracak kadar tütün almıştı. Konuştukça onun benim avım olduğundan daha emin olduğumdan ve tütünümü onunla bölüştüm.

Her yere kendimi uydurmama, her kalıba girmeme yeterli olan, hayat hakkında bilgim vardır. Bana ilerde ne kadar olağanüstü iyi niyetle yardım edebileceğini hayal edemememe karşın, bu adamla uyuşmak için işe giriştim. Bizim gittiğimiz hapishaneye daha önce girmemişti, ama çeşitli hapishanelerde bir, iki, beş yıl yatmıştı ve çok bilgilenmişti. Onunla iyice sıkı fıkı olduk, peşinden asla ayrılmamam konusunda beni uyardığında yüreğim sevinçle titredi. O bana "Ahbap" dedi ve ben ona "Ahbap" dedim.

Tren Buffalo'ya beş mil kala durdu ve biz, zincirli çete, indik. İstasyonun ismini hatırlamıyorum, ama aşağıdaki isimlerden biri olduğuna eminim: Rocklyn, Rockwood, Black Rock, Rockcastle ya da Newcastle. Ama ismi her ne olursa olsun, kısa bir mesafe yürüdük ve bir tramvaya bindik. Her iki tarafında uzunlamasına bir koltuk bulunan eski model bir tramvaydı. Bir tarafa oturmuş olan bütün yolculara öbür tarafa oturmaları söylendi ve biz, zincirlerimizi şakırdata şakırdata onların yerini aldık. Onlarla yüz yüze oturduğumuzu, hatırlıyorum ve bir de hiç kuşkusuz bizi banka

soyguncusu ve mahkûm edilmiş katil sanan kadınların yüzündeki korkunç ifadeyi unutmuyorum. Yüzüme en vahşi havayı vermeye çalışsam da, kelepçe arkadaşım, çok neşeli zenci, hiç durmadan gözlerini devire devire, "Ah, Bayanlar! Bayanlar!" deyip duruyordu.

Tramvaydan indik, biraz daha yürüdük ve Erie Şehir Hapishanesinin ofisine götürüldük. Burada kaydımız yapılacak ve o kayıtta benim isimlerimden biri ya da öbürü olacaktı. Ayrıca bütün değerli eşyalarımızı ofiste bırakmamız gerektiği konusunda bilgilendirildik: para, tütün, kibrit, çakı ya da her ne varsa.

Yeni ahbabım bana başını salladı.

"Eğer eşyalarını burada bırakmazsan, içerde el koyulur," diye uyardı memur.

Ahbabım hâlâ başını sallıyordu. Hareketlerini diğer arkadaşların arkasında saklayarak, elleriyle bir şeyler yapıyordu. (Kelepçelerimiz çıkarılmıştı.) Onu seyrettim, ben de onun gibi yaparak, içeri sokmak istediğim bütün her şeyi mendilimin içine bohça yaptım. Bu bohçaları her ikimiz de gömleklerimizin içine

tıkıştırdık. Saati olan bir ikisi hariç tutuklu arkadaşlarımızın eşyalarını memura vermediklerine dikkat ettim. İşi şansa bırakarak, onları bir şekilde içeri kaçırmaya kararlıydılar; ama ahbabım kadar akıllı değillerdi, çünkü eşyalarını bohça yapmamışlardı.

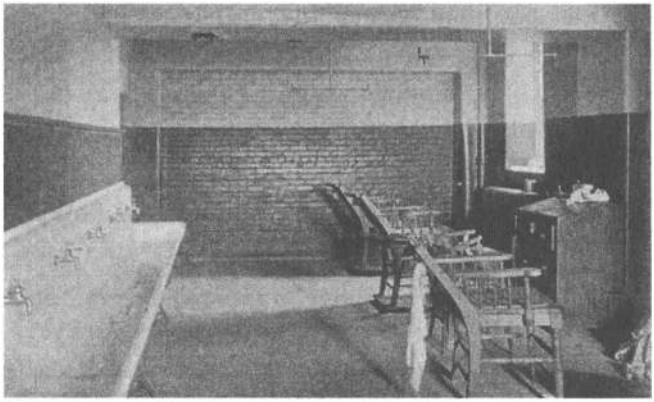
Eski gardiyanlarımız kelepçelerle zinciri toplayıp Niagara Falls'a doğru yola çıkarken, yeni gardiyanlarımızın gözetimi altında kodese götürüldük. Ofiste olduğumuz sırada, aramıza yeni tutuklular da eklendi, böylece kırk elli kişilik bir konvoy olduk.

Siz; hiç içeri girmemiş olanlar, büyük bir hapishanedeki trafik ortaçağdaki ticaret kadar sınırlandırılmıştır. Bir kere hapishaneye girdi mi, insan her istediği yere gidemez. Her adımda karşınıza her zaman kilitli olan büyük çelik kapılar ya da parmaklıklar çıkar.

Berbere götürülüyorduk, ama kapıların bizim için açılmasını beklerken geciktik. Uzunca, boyu eninden uzun bir dikdörtgen getirin gözünüzün önüne; tuğlalardan örülmüş altı katlı bir yapı olsun, her katta bir dizi hücre, diyelim bir dizide elli hücre –kısacası kocaman bal peteği şeklinde bir küp düşünün. Bu küpü yere koyun, üzerinde bir çatısı ve her tarafında duvarlar olan bir binayı içine yerleştirin. Böylesi bir küp ve kuşatılmış bina Erie Şehir Hapishanesinde bir "meydan" oluşturur. Ayrıca resmi tamamlamak için, bir de her katta, her hücre dizisinin bir ucundan diğerine uzanan, bir yanı çelik parmaklıkla kaplı dar birer koridor ve bu koridorların binanın her iki ucundan dar çelik yangın merdivenleriyle bağlandığını düşünün.

Bir gardiyanın gelip kilitli kapıyı açması için ilk meydanda durduk. Şurada burada, saçları kesilmiş, yüzleri tıraş edilmiş, çizgili hapishane giysileri içinde dolaşan mahkûmlar vardı. Tepemizde üçüncü kat hücre dizisinin koridorunda böyle bir mahkûm dikkatimi çekti. Kolları parmaklıklara yaslı, görünüşte bizim varlığımızdan habersiz, koridorda duruyor ve öne doğru eğiliyordu. Boşluğa bakar gibiydi. Ahbabım kısık sesle, tıslar gibi bir ses çıkardı. Mahkûm aşağıya baktı. Kaşla göz arasında işaretleştiler. Daha sonra ahbabımın mendilden bohçası havaya yükseliverdi. Mahkûm mendili yakaladı, bir şimşek gibi gömleğinin içinde sokarak ortadan kaldırdı ve yeniden boşluğa baktı. Ahbabım kendisini izlememi söylemişti bana. Gardiyanın sırtı dönükken şansımı denedim ve benim bohça da mahkûmun gömleğinin içindeki bohçayı takip etti.

Bir dakika sonra kapı açıldı ve hepimiz sıraya girdik. Burada çizgili hapishane giysileri içinde daha çok mahkûm vardı. Bunlar hapishane berberiydiler. Ayrıca banyo küvetleri, sıcak su, sabun ve fırçalar vardı. Soyunmamız ve yıkanmamız emredildi, her birimiz yanındakinin sırtını fırçalayacaktı. Bu zorunlu banyo kesinlikle gereksiz bir tedbirdi, çünkü kodes haşarat kaynıyordu. Banyodan sonra, her birimize yelken bezinden yapılmış kıyafet torbaları verdiler.

"Bütün giysilerinizi torbalara koyun," dedi gardiyan. "Boş yere içeriye bir şey sokmaya çalışmayın. Hepiniz çırılçıplak denetimden geçeceksiniz. Otuz gün ya da daha az ceza yiyenler ayakkabılarını ve pantolon askılarını alıkoyabilir. Otuz günden fazla ceza yiyenler hiçbir şey alamaz."

Bu duyuru şaşkınlıkla karşılandı. Çırılçıplak denetimden geçirilecek olan bir insan nasıl içeriye bir şey sokardı? Sadece ahbabım ve ben güvenlikteydik. Ama burada berberler işin içine girdiler. Yeni gelen zavallılar arasında kulaktan kulağa, gönüllü olarak

onların değerli, küçük eşyalarını saklayıp, daha sonra aynı gün içinde onlara geri verme sözünü yaydılar. Sözlerine güvenecek olursanız, bu berberler hayırseverdiler. İnsanların üzerlerindeki eşyayı böylesine çabuk boşalttıkları görülmemiştir. Kibritler, tütün, sigara kâğıtları, pipolar, bıçaklar, para, her şey berberlerin geniş gömleklerinin içine aktı. Yağma nedeniyle iyice kamburlaştılar ve gardiyanlar görmezlikten geldi. Hikâyeyi kısa kesmek gerekirse, kimse malını geri alamadı. Berberler aldıklarını geri vermeye niyetli olmadıklarını açıkça gösterdiler. Onları yasal olarak kendilerinin sayıyorlardı. Bu berber dükkânı haracıydı. Daha sonra öğreneceğim gibi, bu kodeste birçok haraç vardı ve ben de haraç yiyenlerden biri olacaktım – yeni ahbabıma şükürler olsun.

Birkaç sandalye vardı ve berberler hızla çalışıyordu. Hayatımda gördüğüm en hızlı tıraşlar ve saç kesimleri o dükkânda yapıldı. Adamlar kendi yüzlerini kendileri sabunluyor, berberler de onları adam başına bir dakikalık bir hızla tıraş ediyordu. Saç kesimi biraz daha uzun sürüyordu. Üç dakika içinde on sekiz yaşımın bütün tüyleri kazınmış ve kafam bir bilardo topu gibi dımdızlak olmuştu, kafamda kıl diplerinden başka bir şey kalmamıştı. Kıyafetlerimiz ve diğer her şeyimiz gibi sakallarımız ve bıyıklarımız da gitmişti. İnanın bana, bizimle işlerini bitirdiklerinde katil görünüşlü bir çeteye benzemiştik. Daha önce hep beraberken nasıl da korkunç olduğumuzu fark etmemiştim.

Daha sonra kırk ellimizi, Kipling'in, Lungtunpen'e hücum eden kahramanları gibi çırılçıplak sıraya dizdiler. Bizi aramaları kolay oldu. Sadece ayakkabı-

larımız ve biz vardık. Berberlerden kuşkulanan iki ya da üç uyanık üzerlerindeki eşyalarla yakalandı. Gardiyanlar buldukları, tütün, pipolar, kibritler ve bozuk para gibi eşyalara hemen el koydu. Bu da bittikten sonra yeni giyeceklerimiz getirildi: kalın kodes gömlekleri, dikkat çekici biçimde çizgili ceket ve pantolonlar. Bunların sadece ağır suçtan mahkûm olanlara giydirildiğini sanırdım. Artık daha fazla dayanamadan bu utanç nişanlarını kuşanarak, hapishanenin koridorlarında uygun adım yürümeyi ilk kez tecrübe etmiş oldum.

Tek sıra halinde, birbirimize yakın, her bir adamın eli öndekinin omzunda, bir başka büyük meydana yürüdük. Burada bizi bir duvarın dibine tek sıra halinde dizip sol kollarımızı sıvamamızı emrettiler. Pratiğini bizim gibi sığırlar üzerinde yapan genç bir tıp öğrencisi sıranın bir ucundan geldi. Berberin tıraş edişinden dört kat daha süratle bizi aşıladı. Kollarımızı herhangi bir şeye sürmekten sakınmamız ve kabuk bağlasın diye kanımızın akması gerektiği konusunda bizi son bir kez uyarıldıktan sonra, hücrelerimize götürüldük. Burada ahbabım ve ben ayrıldık, ama ayrılmadan önce bana, "Em ve tükür," demeye zaman buldu.

İçeri kapatılır kapatılmaz, kolumu emip temizledim. Daha sonradan, kollarını emmeyen ve kollarında içine yumruğumu sokabileceğim genişlikte korkunç delikler olan adamlar gördüm. Bu onların kendi hatalarıydı. Kollarını emebilirlerdi.

Hücremde bir başka adam vardı. Onunla hücre arkadaşı olacaktık. Bazı Ohio hapishanelerinde daha yeni iki yılını tamamlamasına rağmen, genç,

yiğit ama pek konuşkan olmayan bu arkadaş, insanın bir günde tanıyabileceği kadarıyla hakikaten muhteşem biriydi.

Bir mahkûm koridorda salına salına gezip içeri baktığında, hücremize gireli daha yarım saat bile olmamıştı. Bu, benim ahbabımdı. Dediğine göre meydanda dolaşma özgürlüğü edinmişti. Sabah altıda hücresinden çıkarılıyor ve akşam altıya kadar kilitlenmiyordu. Meydandaki ekipten biriydi ve onu teknik deyimiyle "meydancı" diye bilinen bir tür mutemet olarak atamışlardı. Onu atayan da mutemet bir tutukluydu ve "Meydancıbaşı" olarak biliniyordu. O meydanda on üç meydancı vardı. Bunların onunun her biri bir hücre dizisine bakıyordu ve onların üzerinde Meydancıbaşı, İkinci Meydancı ve Üçüncü Meydancı vardı.

Ahbabım, biz yeni gelenlerin günün geri kalanında hücrelerimizde kalması gerektiğini söyledi, böylece aşı tutabilecekti. Daha sonra ertesi sabah hapishane avlusunda ağır işe koşulacaktık.

"Ama ben elimden geldiğince çabuk seni işten kurtaracağım," diye söz verdi. "Meydancılardan birini kovduracağım ve yerine seni geçirteceğim."

Elini gömleğinin içine soktu, değerli eşyalarımın içinde olduğu mendili çıkardı, parmaklıklar arasından bana verdi ve koridordan aşağı gitti.

Bohçayı açtım. Her şey oradaydı. Bir kibrit bile eksik değildi. Hücre arkadaşımla sigara sarmak için gerekli olan şeyleri paylaştım. Tam kibriti çakacağım sırada, beni durdurdu. Her birimizin ranzasında gevşek, kirli birer yorgan vardı. İnce kumaştan dar bir şerit yırttı, sıkıca ve teleskobik bir biçimde ince uzun

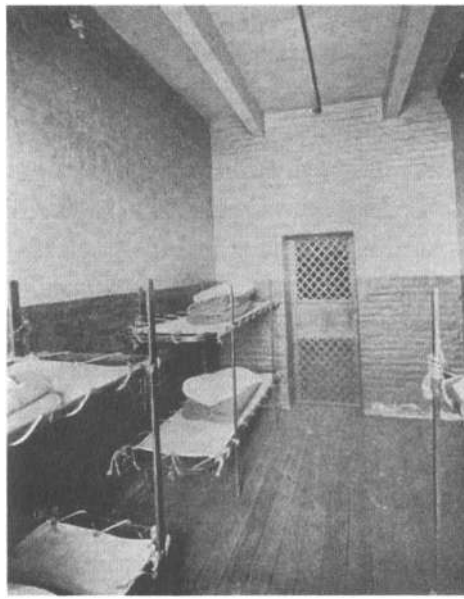
bir silindir olacak şekilde yuvarlayıp sardı. Değerli kibritlerden biriyle bunu yaktı. Sıkıca yuvarlanmış keten kumaştan silindir alev almadı. Ucunda bir kömür alevi için için yandı. Bunun sönmesi dört saat sürüyordu ve hücre arkadaşım ona "kav" diyordu. Ve sönmek üzereyken, gerekli olan tek şey yeni bir kav hazırlayıp, ucunu eskisine dayayarak üflemek ve yanan közü yeni kava aktarmaktı. Ateşi koruma konusunda Prometheus'a öğüt verebilirdik.

Saat on ikide yemek verildi. Kapımızın alt tarafında, tavuk kümeslerinin kapısına benzer küçük bir delik vardı. Bu delikte içeri iki iri parça kuru ekmek ile iki maşrapa "çorba" uzatıldı. Yüzeyinde yalnız bir damla yağın dolaştığı bir litreye yakın sıcak sudan oluşan bir porsiyon çorba. Ayrıca, suda biraz da tuz vardı.

Çorbayı içtik, ama ekmeği yemedik. Aç olmadığımızdan ya da ekmeğin yenemeyecek olmasından değil. Gayet güzel bir ekmekti. Ama nedenlerimiz vardı. Hücre arkadaşım hücremizin tahtakurularıyla dolu olduğunu keşfetti. Sıvaların döküldüğü tuğlalar arasındaki yarık ve çatlaklarda büyük tahtakurusu kolonileri vardı. Hücrenin yerlileri gün ışığında dışarı çıkmaya hiç çekinmediklerinden, yüzlercesi bir arada duvarlarda ve tavanda kaynaşıyordu. Hücre arkadaşım hayvanlar hakkında geniş bir bilgiye sahipti. Childe Roland* gibi doğuştan gözüpekti. Böylesine bir savaş görülmemiştir. Saatlerce sürdü. Ortalık mezbahaya döndü. Ve en son sağ kalanlar tuğla ve sıva-

* "Karanlık kuleye gelen Childe Roland": Shakespeare, Kral Lear, N: 4.

dan kalelerine kaçtıklarında, işimizin sadece yarısı bitmişti. Harç kıvamına gelinceye kadar ekmeklerimizi ağzımızda çiğnedik. Kaçan düşmanlardan biri tuğlaların arasındaki çatlağa girdiğinde, anında çiğnenmiş ekmekten harçla tıkıyorduk. Akşam hava kararıncaya ve her delik, köşe ve yarık kapatılıncaya kadar çalıştık. Ekmekle kapatılmış o siperlerin arkasında meydana gelecek yamyamlık ve açlık trajedisini düşününce tüylerim ürperdi.

Yorgun ve acıkmış bir halde akşam yemeğini beklemek üzere kendimizi ranzalarımıza attık. Doğrusu iyi iş çıkarmıştık. Gelecek haftalarda haşaratın ev sahipliğinden çekmeyecektik. Öğle yemeğimizi feda etmiş, midelerimiz pahasına derilerimizi kurtarmıştık, ama memnunduk. İnsan çabasının yararsızlığı-

na heyhat! Uzun görevimiz daha yeni bitmişti ki bir gardiyan kapımızın kilidini açtı. Tutukluların yeniden dağıtımı yapılıyordu, bir başka hücreye götürüldük ve iki koridor daha yukarıya hapsedildik.

Ertesi sabah erkenden hücrelerimiz açıldı ve aşağıda meydanda birkaç yüz tutuklu toplanıp yürüyüş kolu oluşturduk ve hapishane avlusuna çalışmak üzere harekete geçtik. Erie Kanalı, Erie Şehir Hapishanesinin arka avlusunun yanından geçer. İşimiz kanal teknelerinin yükünü boşaltmak, omuzlarımızda, demiryolu traversi gibi, kocaman payanda cıvatalarını hapishaneye taşımaktı. Çalışırken durumu kolluyor ve kaçma yollarını araştırıyordum. Kaçabilmek için en küçük bir yol bile yoktu. Duvarların tepeleri boyunca seri atışlı silahlar kuşanmış gardiyanlar dolaşıyordu ve üstelik bana nöbetçi kulelerinde makineli tüfekler olduğunu söylemişlerdi.

Telaşlanmadım. Otuz gün pek uzun bir süre değildi. Bu otuz gün hapishanede kalır, dışarı çıktığımda adalet canavarlarına karşı kullanmayı tasarladığım malzeme stokuna yenilerini eklerdim. Bir Amerikan gencinin, benimki gibi hakları ve ayrıcalıkları ayaklar altında ezildiğinde neler yapabileceğini onlara gösterecektim. Jüri tarafından yargılanma hakkım elimden alınmıştı; suçu kabul ya da reddetme hakkım elimden alınmıştı; yargılanma hakkım bile elimden alınmıştı (çünkü Niagara Falls'da başıma gelen şeyi yargılama olarak düşünemiyordum); ne bir avukatla ne de bir kimseyle konuşmama izin verilmişti ve bundan dolayı temyiz için başvurma hakkım elimden alınmıştı; yüzüm tıraş edilmişti, saçlarım kökünden kesilmişti,

üstüme çizgili mahkûm elbiseleri giydirilmişti; ekmek ve su karşılığında çok çalışmaya tepemde silahlı gardiyanlarla o yüz kızartıcı mahkûm yürüyüşüne zorlanmıştım –ve ne için? Ne yapmıştım? Niagara Falls'un iyi vatandaşlarına karşı ne gibi bir suç işlemiştim ki bütün bu intikam benden alınıyordu? Onların "dışarda yatmama" kurallarını bile çiğnememiştim. O gece, yetkilerinin dışındaki bir yerde, kırda uyumuştum. Yemek bile dilenmemiş ya da sokaklarında kimseden para istememiştim. Bütün yaptığım kaldırımlarında yürümek ve beş paralık şelalelerine bakmaktı. Ve bunda ne suç vardı? Teknik olarak hiçbir suçtan suçlu değildim. Pekâlâ, dışarı çıktığımda onlara gösterecektim.

Ertesi gün bir gardiyanla konuştum. Bir avukat çağırtmak istedim. Gardiyan bana güldü. Diğer gardiyanlar da. Dışarıdaki dünya söz konusu oldu mu gerçekten kimseyle konuşamıyordum. Dışarıya mektup yazmaya çalıştım, ama mektupların okunduğunu, hapishane idaresi tarafından sansürlendiğini ya da el koyulduğunu öğrendim; kaldı ki kısa süreli ceza yemiş olanların mektup yazmasına da izin verilmiyordu zaten. Bir süre sonra tahliye olanlar aracılığıyla dışarıya mektup kaçırmaya çalıştım, ama onların da arandığını, mektupların bulunup imha edildiğini öğrendim. Boş ver. Bütün bunlar dışarı çıktığımda davayı daha da ağırlaştıracak şeylerdi.

Ama hapishane günleri geçtikçe (gelecek bölümde anlatacağım), birkaç yeni şey öğrendim. Polislerin, polis mahkemelerinin ve avukatların inanılmaz korkunç hikâyelerini dinledim. Adamlar, yani tutuklular, büyük şehirlerdeki polisle dehşet verici şahsi dene-

yimlerini anlattılar. Ve daha dehşet verici olan, polisin ellerinde ölen ve dolayısıyla kendi kendilerini savunamayan adamlar hakkındaki söylentilerdi. Yıllar sonra, Lexow Komitesinin raporunda, bana anlatılanlardan daha dehşet verici ve gerçek hikâyeler okuyacaktım. Ama bu arada, mahpusluğumun ilk günleri boyunca, bana anlatılanlara gülüp geçiyordum.

Ne var ki günler geçtikçe inanmaya başladım. O hapishanede inanılmaz ve korkunç şeyler gördüm kendi gözlerimle. Ve ben daha inandıkça, yasanın av köpeklerine ve kriminal adalet kurumunun tamamına daha derin bir saygı beslemeye başladım.

Kızgınlığım geçti ve benliğimi dalga dalga korku kapladı. Sonunda neyin karşısında olduğumu tüm açıklığıyla gördüm. Uysal ve alçakgönüllü oldum. Her geçen gün, dışarı çıktığımda ortalığı velveleye vermemeye kendimi ikna ettim. Bütün istediğim, dışarı çıkınca bir yolunu bulup buralardan tüymekti. Kuyruğumu bacaklarımın arasına kıstırdım, usulca yürüdüm ve daha deneyimli ve alçakgönüllü bir adam olarak gizlice Pennsylvania'ya kaçtım.

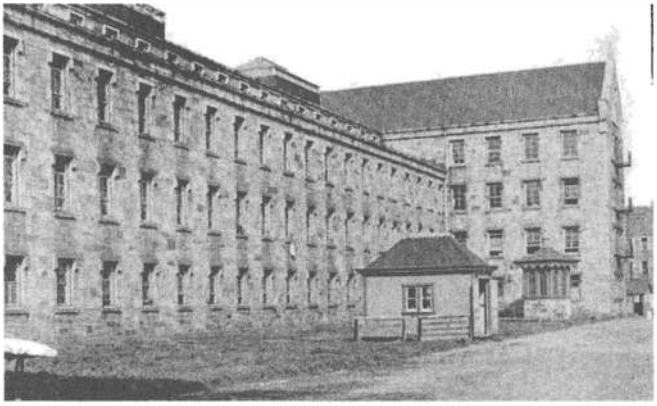
V
Mapushane

Hapishane avlusunda iki gün ölesiye çalıştım. Ağır işti ve her fırsatta kaytarmama karşın, yine de tükenmiştim. Bunun nedeni yiyeceklerdi. Hiç kimse böylesi yiyeceklerle ağır işte çalışamazdı. Ekmek ve su, bize verilenlerin hepsi buydu. Haftada bir gün et veriliyordu; ama bu et her zaman yetecek kadar olmazdı, üstelik kaynatılarak suyu çorba yapmakta kullanıldığından bütün besin değeri gidiyordu, bu etten haftada bir gün yemişiz yememişiz hiç fark etmezdi.

Bundan başka, bu ekmek-su orucunda hayati bir kusur vardı. Bol miktarda su alırken, yeterince ekmek alamıyorduk. Bir öğünlük ekmek iki yumruk iriliğindeydi ve her bir tutsağa her gün üç öğün veriliyordu. Söylemeden geçmeyeyim, suyun tek bir iyi tarafı vardı: sıcaktı. Sabahları "kahve" deniliyordu, öğleleri "çorba" olarak şereflendiriliyordu, akşamları da "çay" maskesi takıyordu. Ama her zaman bildiğimiz

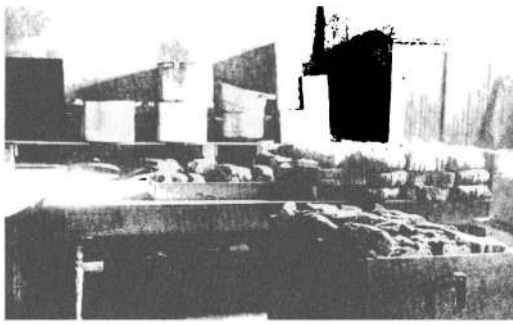
aynı suydu. Tutuklular ona "sihirli su" diyorlardı. Sabahları, yanmış ekmek kabuklarıyla birlikte kaynatıldığından siyah suydu. Öğlenleri rengi giden su, tuz ve bir damla yağ eklenmiş olarak verilirdi. Akşamları, hiçbir tartışmaya imkân vermeyen eflatuni kumral bir renk alırdı; içinde zerreler halinde çay vardı, ama mükemmel sıcak suydu.

Erie Şehir Hapishanesi'nde aç bir güruhtuk. Sadece cezası uzun tutuklular yeterli yemenin ne demek olduğunu biliyorlardı. Bunun nedeni, bizim gibi kısa süreli ceza alanların yediği yemek kadar yeselerdi kısa süre içinde ölecek olmalarıydı. Ceza süreleri uzun olanların daha çok yemek aldıklarını biliyorum, çünkü bizim meydanın zemin katında onların bir dizi hücresi vardı ve ben mutemet olduğumda, onlara yiyeceklerini verirken birazını çalıyordum. İnsan sadece ekmekle, hem de az ekmekle yaşayamaz.

Ahbabım sözünde durdu. Avludaki iki günlük çalışmadan sonra hücremden alındım ve mutemet, "meydancı" yapıldım. Sabah ve akşamları hücrelerindeki

tutuklulara ekmek veriyorduk, ama saat oniki de başka bir yöntem uygulanıyordu. Mahkûmlar işten sonra uzun bir sıra halinde içeri yürüyordu. Bizim meydanın kapısından içeri girerken, sık adım yürümeyi bırakır, ellerini önlerindeki sıra arkadaşlarının omuzlarından indirirlerdi. Tam kapının iç yanında, ekmek tepsileri yığılırdı ve burada ayrıca meydancıbaşı ile iki sıradan meydancı dururdu. Görevimiz mahkûm sırası geçerken onlara ekmek tepsilerini tutmaktı. Şöyle ki, benim tuttuğum ekmek tepsisi boşalır boşalmaz, benim yerime elinde dolu tepsiyle öbür meydancı geçerdi. Ve onunki boşaldığında, dolu bir tepsiyle ben onun yerine geçerdim. Böylece sıra ağır adımlarla önümüzden geçerken, her bir adam sağ eliyle uzanır, uzatılmış tepsiden payına düşeni alırdı.

Meydancıbaşının görevi farklıydı. O sopa kullanırdı. Tepsilerin yanında durur ve seyrederdi. Aç sefiller bazen tepsiden bir yerine iki porsiyon ekmek alma hayallerine kapılır, kendilerine engel olamazlardı. Ama ben bu fırsatın geldiğine hiç tanık olmadım. Meydancıbaşının sopasının ihtirasla uzanmaya cesaret eden ellere şimşek gibi inişi vardı ki bir kaplanın

pençesinin darbesi ancak bu kadar hızlı olabilirdi. Meydancıbaşı mesafeyi kestirmekte ustalaşmıştı ve sopayla o kadar el parçalamıştı ki artık yanılmaz olmuştu. Asla ıskalamıyordu, kabahatli mahkûmu genellikle payını elinden alarak ve onu hücresinde sıcak sudan yemeğini yemeye yollayarak cezalandırırdı.

Kimi zaman, bütün bu adamlar hücrelerinde aç yatarken, meydancıların hücrelerinde gizlenmiş yüzlerce ekmek olduğuna tanık oldum. Bizim bunca ekmeği alıkoyuşumuz saçma görünebilir. Ama bu bizim haraçlarımızdan biriydi. Meydanımızın ekonomi efendileri olan bizler, tıpkı uygarlık dünyasının ekonomi efendileri gibi oyunlar çevirirdik. Nüfusun yiyecek tedarikini denetliyorduk ve dışarıdaki haydut kardeşlerimiz gibi bu yiyecek için mahkûmlara bir servet ödetiyorduk. Ekmeği işportada satıyorduk. Haftada bir kere, avluda çalışan adamlar, beş sentlik çiğneme tütünü alırdı. Bu çiğneme tütünü para yerine geçiyordu. Bir toprak çiğneme tütününe iki üç porsiyon ekmek verirdik, onlar da alırdı. Bunu tütünü daha az sevdikleri için değil, ekmeği daha çok sevdikleri için yaparlardı. Ah, biliyorum, bu bir bebekten şekerini almak gibi bir şeydi, ama ne yaparsınız? Biz de yaşamak zorundaydık. Ve elbette öncelikliler ve yatırım için bir ödül olmalıydı. Bunun yanı sıra, duvarların dışındaki bizden iyileri, mühendisleri, bankerleri, sanayi öncülerini kendimize örnek almaktan başka bir şey yapmıyorduk. Biz olmasaydık, bu zavallı sefillerin başına ne korkunç şeyler gelirdi, düşünemiyorum. Tanrı bilir ya, Erie Şehir Mapushanesinde ekmeği dolaşıma biz sokuyorduk. Evet, üstelik tütünlerinden feragat eden bu zavallı adamlara tutumluluğu

ve tasarrufu öğretiyorduk. Ve sonra biz örnektik. Her mahkûmun yüreğine bizim gibi olma ve haraç yeme tutkusunu yerleştiriyorduk. Toplumun kurtarıcıları evet, sanırım toplum kurtarıcılarıydık.

Diyelim ki tütünsüz aç bir adam var. Farz edelim biraz uçarı ve tütününün hepsini kendisi için kullanmış. Gayet güzel! Şimdi bunun bir çift pantolon askısı var. Onu yarım düzine ekmekle değiştiririm, ama eğer pantolon askıları çok iyi bir durumdaysa bir düzine ekmek bile veririm. Aslında ben hiç pantolon askısı takmam, ama bu önemli değil. Şu köşede kasıtsız adam öldürmekten on yıl yatacak tutuklu olurdu. Pantolon askısı takardı ve bir çift istiyordu. Payına düşen etin birazı ile değiş tokuş edebilirdim. Benim istediğim etti. Ya da belki de yırtık pırtık, kâğıt kaplı bir romanı vardı. O bir hazineydi. Onu okuyabilir, sonra da pasta karşılığında fırıncılara verirdim ya da et ve sebze karşılığında aşçılara ya da iyi kahve karşılığında ocakçıya ya da bir başkasına verir, Tanrı bilir içeri nasıl sokulan bir gazeteyle değişirdim. Aşçılar, fırıncılar ve ocakçılar benim gibi tutukluydu ve bizim meydanın ilk hücre dizisinde kalıyorlardı.

Kısacası, Erie Şehir Hapishanesinde çok iyi bir takas sistemi kurulmuştu. Para bile dolaşımdaydı. Bu parayı içeriye bazen kısa süreli ceza alanlar sokar, daha da sık olarak da yeni gelenlerin dolandırıldığı berber dükkânlarından gelirdi, ama büyük bir kısmı ağır cezalıların hücrelerinden akıyordu, ancak onların bu parayı nasıl bulduklarını hiç bilmiyordum.

Üstün konumundan dolayı, meydancıbaşı bir hayli zengin olmakla nam salmıştı. Aldığı çeşitli haraçlara

ek olarak bizden de haraç kesiyordu. Haraç işini genellikle biz yürütüyorduk, ama meydancıbaşı bizim hepimizin üstündeydi. Kendi haraçlarımızı onun izniyle alıyor ve bu izne karşılık ona ödeme yapıyorduk. Dediğim gibi, zengin olarak biliniyordu, fakat biz hiçbir zaman parasını görmedik, kendine ait hücresinde görkemli bir yalnızlık içinde yaşıyordu.

Ama bu paranın Hapishanede yapıldığına dair kesin kanıtlarım vardı, çünkü çok uzun bir süre üçüncü meydancıyla hücre arkadaşlığı yapmıştım. On altı dolardan fazla parası vardı. Her akşam saat dokuzdan sonra, hücrelerimize kapatıldığımızda, parasını saymayı alışkanlık haline getirmişti. Ayrıca her gece, kendisini diğer meydancılara ele verirsem bana neler yapacağını anlatırdı. Görüyorsunuz ya, soyulmaktan korkuyordu ve üç farklı yönden tehlike altındaydı. Birincisi, gardiyanlar vardı. Birkaçı bir araya gelip üstüne saldırabilir, itaatsizlik bahanesiyle onu bir güzel dövdükten sonra zindana atabilirlerdi ve bu karışıklıkta on altı doları kanatlanabilirdi. Sonra, meydancıbaşı onu işten çıkarıp yeniden hapishane avlusunda ağır işte çalışmaya göndermekle tehdit edebilirdi. Ve yine, sıradan meydancılar olan biz on kişi vardık. Onun servetinin farkına varırsak, sessiz bir günde, hepimiz onun üzerine çullanarak bir köşeye sıkıştırır ve yere devirebilirdik. Ah, bizler bir kurt sürüsüydük, inanın bana, tıpkı Wall Street'te iş yapanlar gibi...

Bizden korkması için iyi bir nedeni vardı ve ben de ondan korkmalıydım. Eskiden istiridye korsanlığı yapmış, Sing Sing'de beş yıl yatmış eski bir mahkûm, etobur bir hayvandı ve okuma yazma bilmeyen, iriya-

rı bir adamdı. Parmaklıkların arasından geçerek bizim meydana uçan serçelere tuzak kurardı. Yakaladığı zaman, aceleyle hücresine koşardı; adamın ağzından kemik parçaları ve tüyler tükürerek serçeyi çiğ çiğ yediğini görmüştüm. Ah, hayır, onu asla diğer meydancılara ele vermedim. Adamın on altı dolarından ilk kez burada söz ediyorum.

Ama yine de ondan haraç aldım. Kadınlar bölümünde yatan bir kadın tutukluya aşıktı. Ne okuyabiliyor ne de yazabiliyordu, kadının mektuplarını ona okuyor ve cevap yazıyordum. Ve bunu da ona ödettim. Mektuplarda her şeyimi ortaya koyar, o kadar yağcılık yapardım ki, sonunda kadını ona aşık ettim; fakat tahminime göre kadın ona değil, alçakgönüllü yazara aşıktı. Tekrar ediyorum, o mektuplar muhteşemdi.

Haraçlarımızdan bir başkası da, "kav dolaştırma" işiydi. Demir parmaklıklardan ve sürgülerden oluşmuş o dünyanın kutsal habercileri ve ateş taşıyıcılarıydık. Adamlar akşamları işten geldiklerinde ve hücrelerine hapsedildiklerinde sigara içmek isterlerdi. İşte o zaman biz, için için yanan kavlarımızla koridorda hücreden hücreye koşturarak ilahi kıvılcımı tazelerdik. Akıllı olanlar ya da birlikte iş yaptıklarımız, zaten yakacak kendi kavlarına sahip olurlardı. Bununla beraber, herkes de ilahi kıvılcımdan alamazdı. Elini cebine atmayı reddeden yatağına kıvılcımsız ve sigarasız giderdi. Ama bizim ne umurumuzdaydı ki? Biz işimizi sağlama almıştık ve eğer küstahlaşmaya başlarsa, iki ya da üçümüz bir araya gelip üstüne saldırır, dersini verirdik.

Görüyorsunuz ya, meydancıların çalışma kuramı buydu. On üç kişiydik. Bizim meydanda yaklaşık beş

yüz kadar tutuklu vardı. İşi yapmakla ve düzeni sağlamakla sorumluyduk. Düzenin sağlanması gardiyanların işiydi, ama bize yıkmışlardı. Düzeni sağlamak bize bağlıydı; eğer sağlamasaydık, işten atılır, ağır işe gönderilirdik, büyük ihtimalle zindanın tadına da baktırırlardı. Ama düzeni sağladığımız sürece, kendi işimize bakıp haraçlarımızı alabilirdik.

Bana bir dakika tahammül edin ve meseleye bir bakın. Biz on üç hayvan diğer beş yüz hayvana göz kulak olmak zorundaydık. O hapishane gerçek bir cehennemdi ve orada hâkim olmak on üçümüze kalmıştı. Hayvanların doğalarını göz önünde bulundurursanız, sevecenlikle hükmetmemiz imkânsızdı. Biz de korku salarak hükmettik. Elbette, arkamızda bizi destekleyen gardiyanlar vardı. Zor durumda kalınca onlardan yardım istiyorduk; onları çok pek yardıma çağırırsak bu onların canını sıkar, bizim yerimize daha etkili mutemetler bulmayı düşünebilirlerdi. Ama biz, itaatsiz bir tutukluyu içeri almak için hücrenin kapısının açılmasını usulca istemek dışında, onları sık rahatsız etmiyorduk. Böyle durumlarda, gardiyanın bütün yaptığı kapıyı açıp yarım düzine meydancının hücreye girip adamın hakkından gelişlerine tanık olmamak için çekip gitmekti.

Adam haklamanın ayrıntıları hakkında bir şey söylemeyeceğim. Ne de olsa birini haklamak Erie Şehir Hapishanesinin yayınlanamaz dehşetleri en önemsizlerden sadece biri. "Yayınlanamaz" diyorum, ama dürüst olmak gerekirse "akla hayale sığmayan" desem daha doğru olur. Görünceye kadar bunlar benim için düşünülemesi imkânsızdı, ben de dünyadan

ve insanların alçaklık uçurumunda ne kadar aşağılara inebileceklerinden habersiz, kopuk biri değildim. Erie Şehir Hapishanesinin dibine ulaşmak için uzun bir iskandil kurşunu gerekirdi ve ben de öyle yaptım, ama orada gördüğüm şeylerin yüzeyini ancak şöyle bir aralayabildim.

Kimi zaman, diyelim sabahları tutuklular aşağı yıkanmaya geldiklerinde, biz on üç meydancı onların arasında hemen hemen yalnız kalırdık ve hepsi de bize diş bilediğini bilirdik. Beş yüze karşı on üç ve biz korku salarak hükmediyorduk. Kuralların en ufak bir ihlaline, en ufak bir saygısızlığa izin veremezdik. Verseydik, yanmıştık. Kendi kuralımız ağzını açana vuracaksın –sert vuracaksın, eline ne geçerse onunla vuracaksın. Süpürge sapı surata indirildiğinde çok etkili oluyordu. Ama hepsi bu değildi. Böyle bir adamın diğerlerine ibret olması gerekiyordu; yani ikinci kural da hemen adamı döven meydancının yanına koşup, adama girişmekti. Elbette, görünürdeki her meydancının koşup dayağa katılacağından herkes emindi, çünkü bu da bir kuraldı. Her ne zaman bir meydancının başı bir tutukluyla belaya girerse, o sırada çevrede olan herhangi bir meydancının görevi bir yumruk yapıştırmaktı. Durumun erdeminin önemi yoktu; giriş ve vur, eline ne geçerse onunla vur, kısacası adamı yere devir.

Kafasına haklarını koruması gerektiği gibi çılgınca bir fikri koymuş yirmi yaşlarında, yakışıklı, genç bir zenci melezini hatırlıyorum. Haklarını korumak hakkıydı tabii, ama bunun ona hiç yararı dokunmadı. En tepedeki koridorda yaşıyordu. Sekiz meydancı

onun aklından bu garip fikri bir buçuk dakikada çıkardı, çünkü onun bulunduğu koridora çıkmak ve beş kat demir merdivenlerden inmek bu kadar sürüyordu. Zenci melezi bu uzaklığı ayaklarının dışında vücudunun her noktası yere değerek geçti ve sekiz meydancı da boş durmuyordu. Melez, olayı durup seyretmekte olduğum yere çarptı. O anda kollarını iki yana açtı ve korkunç bir korku, acı ve ıstırap çığlığı attı. Aynı anda, dışarıdan bakana deri değiştiriyormuş izlenimi verecek şekilde, kalın hapishane giysileri parça parça üzerinden düştü, onu çırılçıplak bıraktı ve vücudunun her tarafından kanlar aktı. Bir an sonra da bilincini yitirmiş halde yere yığıldı. Dersini almıştı, onun çığlığını duyan o duvarlar arasındaki her mahkûm dersini almıştı. Ben de dersimi almıştım. Bir buçuk dakika içinde bir adamın eziliverdiğini görmek hiç de hoş bir şey değil.

Aşağıda anlatacaklarım, kav taşıyarak haraç alma işini nasıl tezgâhladığımızı ortaya koyacaktır. Yeni gelen tutuklular dizisi hücrelerinize yerleştirilir. Parmaklıklar önünden kavınızla geçersiniz. "Hey evlat, bize bir ateş versene," diye bağırır biri. Şimdi bu, bu adamın üzerinde tütün olduğunun göstergesidir. Kavı uzatır ve geçip gidersiniz. Biraz sonra geri dönüp parmaklıklara doğru eğilirsiniz. "Hey ahbap, bize bir parça tütün verebilir misin?" diye sorarsanız. Eğer bu oyuna aklı ermiyorsa, tütünü kalmadığını iddia edecektir. Pekâlâ. Onu teselli edersiniz ve yolunuza gidersiniz. Ama siz bu kavın sadece günün geri kalan kısmı için yeteceğini bilirsiniz. Ertesi gün hücresinin önünden geçerken size yine, "Hey evlat, bir ateş versene," der. Ve siz de, "Senin tütünün yok ve ateşe de ihtiyacın

yok," dersiniz. Ve ona kav da vermezsiniz. Yarım saat sonra, ya da bir, iki, üç saat sonra, hücresinin önünden geçeceksinizdir ve adam yumuşak bir tonla size seslenecektir, "Buraya gel, evlat." Siz gidersiniz. Elinizi parmaklıkların arasından uzatırsınız ve avucunuzu değerli tütünle doldurursunuz. Sonra da ona ateş verirsiniz.

Öte yandan bazen öyleleri gelir ki içeri, onlardan haraç almanın imkânı yoktur. Ona dürüst davranılması gerektiği şeklinde gizemli bir laf kulaktan kulağa yayılır. Bu lafın nereden çıktığını asla öğrenemedim. Herkes tarafından anlaşılabilir tek şey, adamın bir "arka"sı olduğudur. Bu üst derecede meydancılardan biri olabilir hapishanenin bir başka kısmındaki gardiyanlardan biri olabilir ya da adam daha yüksek bir yerden birine kayrılsın diye haraç vermiştir; ama her ne olursa olsun, başımızı belaya sokmak istemiyorsak, ona iyi davranmamız gerektiğini biliriz.

Biz meydancılar birer aracı, genel taşıyıcılardık. Hapishanenin farklı bölümlerinde yatan mahkûmlar arasında ticareti ayarlıyor, alışverişi sonuçlandırıyorduk. Üstüne bir de gidiş geliş komisyonumuzu alıyorduk. Kimi zaman ticareti yapılan şeylerin yarım düzine meydancının elinden geçmesi gerekiyordu, her biri kendi hissesini alıyor ya da bir şekilde hizmetinin karşılığı ödeniyordu.

Bazen biri diğerine hizmetinden dolayı borçlanırdı, bazen de diğeri birine. Böylece ben hapishaneye eşyalarımı gizlice içeriye sokan mahkûma borçlu olarak girdim. Bir hafta kadar sonra, bir ocakçı elime bir mektup tutuşturdu. Mektup ona bir berber tarafından verilmişti. Berber mektubu eşyalarımı gizlice içeri

sokan mahkûmdan almıştı. Ona olan borcumdan dolayı mektubu almalıydım. Ama mektubu o yazmamıştı. Mektubu asıl gönderen, onun kaldığı meydandaki bir ağır cezalıydı. Mektup, kadınlar bölümünde yatan bir kadın tutuklu içindi. Ama mektup kadın için mi yazılmıştı, yoksa kadın da aracılar zincirinin halkalarından biri miydi bilmiyorum. Bütün bildiğim kadının dış görünüşüydü ve mektubu onun ellerine vermek bana kalmıştı.

İki gün geçti, bu zaman zarfında mektup bendeydi; sonra bir fırsat çıktı. Kadınlar mahkûmların giydiği giysilerin onarımını yapıyorlardı. Bizden birkaç meydancının kadınlar bölümüne gidip büyük giysi bohçalarını geri getirmesi gerekiyordu. Meydancıbaşıyı ayarlayıp

beni de yollamasını sağladım. Kadınlar bölümüne varalım diye bizim için hapishane boyunca kapı üstüne kapı açıldı. Kadınların oturup giysi onardıkları büyük bir odaya girdik. Bana tarif edilen kadını bulmak için gözlerimle araştırdım. Onu buldum ve yanına yaklaştım. Kartal bakışlı iki kadın gardiyan her yanı gözaltında tutuyordu. Mektubu avucumun içinde tuttum ve niyetimi kadına bakışlarımla anlattım. Onun için bir şey getirdiğimi anladı; bunu bekliyor olmalıydı, içeri girdiğimizden beri habercinin hangimiz olduğunu tahmin etmeye çalışıyordu. Ama kadın gardiyanlardan biri ondan iki adım ötede duruyordu. Meydancılar götürecekleri bohçaları toplamaya başlamıştı. Zaman geçiyordu. Sanki sağlam bağlanmamış gibi yaparak bohçamla oyalanıyordum. Bu kadın gardiyan başka bir tarafa bakmayacak mıydı? Yoksa başaramayacak mıydım? Ama tam o sırada bir başka kadın meydancılardan birine şaka yollu takıldı: ya ayağını uzatıp çelme takar gibi yaptı, ya çimdikledi ya da başka bir şey yaptı. Kadın gardiyan o tarafa baktı ve kadını sertçe azarladı. Bütün bunların kadın gardiyanın dikkatini dağıtmak amacıyla planlanmış olup olmadığını bilmiyorum, ama bunun benim için bir fırsat olduğunu hemen çaktım. Benim kestirdiğim kadının eli kucağından yana düştü. Bohçamı kaldırmak için eğildim. Eğilmiş durumdayken mektubu onun eline kaydırdım ve karşılığında bir başka mektup aldım. Bir an sonra bohça omzumdaydı, kadın gardiyanın bakışları bana dönmüştü, çünkü ben en son meydancıydım, arkadaşlarımı yakalamak üzere acele ediyordum. Kadından aldığım mektubu ocakçıya verdim, ocakçıdan berbere,

berberden eşyalarımı gizlice içeri sokan mahkûma ve ondan da ağır cezalı mahkûma.

Sık sık mektup taşırdık, taşıma zinciri öylesine karmaşıktı ki, ne göndereni ne de kime gönderildiğini bilirdik. Biz zincirin sadece halkalarıydık. Bir yerde, bir şekilde, bir mahkûm elime öbür halkaya geçireyim diye bir mektup sıkıştırırdı. Bütün bu davranışlar, daha sonra, doğrudan doğruya belli başlı bir mektup ulaştırıcıyla ilişki kurup ondan ücretimi almak umuduyla, karşılık beklenilerek yapılan iyiliklerdi. Bütün hapishane mektup ulaştırma ağıyla örülmüştü. Ve biz bu sistemin kontrolünde olanlar, doğal olarak kendimize kapitalist toplumu örnek aldığımızdan, müşterilerimizden yüklü ücretler talep ederdik. Olabildiğince çok kâr edebilmek için yapılan bir hizmetti, ama kimi zaman hizmetimizi sevgi karşılığında verdiğimiz de olurdu.

Hapishanede kaldığım süre boyunca ahbabımla dostluğumu pekiştirdim. Benim için çok şey yaptı ve karşılığında benim de onun için elimden geleni yapmamı bekledi. Dışarı çıktığımızda, beraber yolculuk edecek ve söylemeye bile gerek yok, beraber "iş" yapacaktık. Çünkü benim ahbabım bir suçluydu. Ah, hayır, birinci sınıf bir katil değildi, yalnızca çalacak, soyacak, hırsızlık edecek, eğer köşeye kıstırılırsa, cinayet işlemekten çekinmeyecek biriydi. Birçok kez saatlerce sakin sakin oturup birlikte konuştuk. Yakın gelecek için planladığı, benim alacağım rolün de belirlendiği, iki üç iş vardı aklında. Planın ayrıntılarına ben de katıldım. Birçok suçluyla görülmüş ve beraber olmuştum ve ahbabım kendisini sadece kandırdığımı, otuz gün için oyaladığımı fark etmedi. Benim gerçek bir suçlu

olduğumu düşündü, beni sevdi, çünkü aptal değildim ve beni sanırım kanı kaynadığı için de seviyordu. Elbette onun da bir parçası olduğu, kirli, küçük suçların işlendiği bir hayata katılmayı aklımdan bile geçirmiyordum; ama onun arkadaşlığının sağladığı bütün güzel şeyleri bir kenara atmak da ahmakça olurdu. Bir kimse cehennemin sıcak lavlarının üzerindeyse, yolunu kendi seçemez, benim Erie Şehir Hapishanesindeki durumum buydu. Benim de "ekip"te kalmam gerekiyordu ya da ekmek ve su karşılığında ağır iş yapardım; ekipte kalmak için de ahbabımla iyi geçinmeliydim.

Hapishanede hayat tekdüze değildi. Her gün bir şey oluyordu: Kimi kriz geçirir, çıldırır, kavga eder, ya da meydancılar içip kafayı bulurdu. Sıradan meydancılardan olan Korsan Jack bizim yıldızımızdı. Gerçek bir profesyonel, gerçek bir kopuktu, bu nedenle de kendisine meydancılar tarafından her türlü hoşgörü gösterilirdi. İkinci Meydancı Pittsburglu Joe da Korsan Jack'in içki alemlerine katılırdı; üstelik bu ikisi Erie Şehir Hapishanesinin dünyada insanın "dut" gibi olup da tutuklanmayacağı tek yer olduğunu söylerdi. Ben hiç bilmiyordum, ama uyuşturucu olarak dispanserden dolaylı yollardan ele geçirdikleri potasyum bromür kullanıyorlarmış. Ama uyuşturucu olarak ne kullanırlarsa, kullansınlar kafayı bulup küfelik olduklarını biliyorum.

Bizim meydan, toplumun ayaktakımı ve süprüntüsüyle dolu bir kerhaneydi: kalıtsal yetersizler, yozlar, düşkünler, akıl hastaları, geri zekâlılar, saralılar, canavarlar, cılızlar; kısacası insanlığın bir kâbusu. Bu nedenle, aramızda sara krizleri yaşanırdı. Bu krizler

bulaşıcı gibiydi. Bir adam kriz geçirmeye başladığında, diğerleri onu takip ederek kriz geçirirdi. Aynı anda yedi adamın kriz geçirdiğini, çığlıklarıyla havayı çirkinleştirdiklerini gördüm; bu arada bir o kadar da akıl hastası aşağı yukarı dolaşıp tantana çıkarırdı. Kriz geçirenlerin, üzerlerine soğuk su atmaktan başka bir şey yapılamazdı. Tıp öğrencisine ya da doktora göndermek boşunaydı. Onlar böylesi önemsiz ve sık görülen şeylerle rahatsız edilemezdi.

Hepsinden daha sık sara krizi geçiren on sekiz yaşlarında genç bir Hollandalı vardı. Genellikle her gün kriz geçirirdi. Bu nedenle onu en çok alt katta, bizim kaldığımız hücre dizisinin en sonunda yatırıyorduk. Hapishane avlusunda birkaç kriz geçirdikten sonra, gardiyanlar onunla ilgilenmeyi reddettiler ve ona arkadaşlık etsin diye Londralı bir hücre arkadaşıyla bütün gün hücresinde kilitli bıraktılar. Londralı hiçbir işe yaramıyordu. Hollandalı genç ne zaman kriz geçirse, Londralı korkudan felç geçirirdi.

Hollandalı genç tek kelime İngilizce konuşamıyordu. Bir çiftçinin oğluydu, birisiyle kavga ettiği için doksan günlük cezasını çekiyordu. Krizi tutacağı zaman önce ulur gibi sesler çıkarırdı. Bir kurt gibi ulurdu. Üstelik, krizini ayakta geçirirdi ki, bu onun için hiç uygun değildi, çünkü krizinin en şiddetli anında kendisini kafa üstü yere atardı. Her ne zaman uzun kurt ulumasını duysam, saplı süpürgeyi alır hücresine koşardım. Mutemetlere hücrelerin anahtarları verilmediğinden, onun yanına giremezdim. Küçük hücresinin ortasında dikilerek çırpınıp titrerken sadece akları görünebilecek kadar gözleri arkaya kayar, kayıp bir

ruh gibi ulurdu. Ne kadar çabaladıysam, Londralının ona yardım etmesini sağlayamadım. Hollandalı ayakta dikilip ulurken, Londralı ranzanın üst katında bir kenara büzülür, korkudan çarpılmış bir halde, gözleri arkaya devrilmiş, sürekli uluyan korkunç şekle gözlerini ayırmadan bakardı. Bu onun için de zordu tabii, zavallı Londralı. Onun da aklı tam yerinde değildi, tamamen delirip gitmediğine şaşmak gerek.

Yapabildiğim tek şey, süpürgeyle elimden geleni yapmaktı. Parmaklıklar arasından süpürgeyi uzatır, Hollandalının göğsüne dayar, beklerdim. Kriz yaklaştıkça, öne arkaya sallanmaya başlardı. Ben de süpürgeyle onun sallanmasını izlerdim, çünkü o korkunç kafa üstü atlayışını ne zaman yapacağı belli olmazdı. Ama kendini attığında, süpürgemle onu tutar, yere yavaşça düşmesini sağlardım. Bütün çabalarıma karşın, asla yavaş düşmez, yüzü taş zemine çarparak yaralanırdı. Yere düşüp de çırpınarak kıvranmaya başladı mı, üstüne bir kova su dökerdim. Soğuk su atmanın doğru olup olmadığını bilmiyordum, ama Erie Şehir Hapishanesinde gelenek buydu. Onun için bundan daha fazla bir şey yapılmazdı. Orada ıslak bir halde bir saat kadar yatar ve sonra sürünerek ranzasına giderdi. Bu yardım için bir gardiyanın peşinden koşturmaktan daha iyiydi. Hem zaten kriz de neymiş değil mi?

Bitişik hücrede garip bir adam yatıyordu: Barnum sirkinin varilinden kalan yemekleri yediği için atmış gün ceza almıştı, en azından bize söylediği buydu. Mankafanın tekiydi; ilk bakışta gayet uysal ve nazikti. Anlattıkları durumuna tamamen uyuyordu. Sirkin yakınına sokulmuş ve aç olduğu için de sirk adamları-

nın yemek masasından kalan artıkların içinde bulunduğu varile yanaşmış. "Epey iyi ekmekti," diye beni inandırmaya çalışırdı; "ama et filan yoktu." Bir polis onu görmüş ve tutuklamıştı ve şimdi de buradaydı.

Bir keresinde elimde ince, sert bir tel parçasıyla onun hücresinin önünden geçiyordum. Teli o kadar çok istedi ki parmaklıkların arasından ona verdim. Anında, parmaklarından başka hiçbir alet kullanmadan, teli kısa kısa parçalara ayırdı ve bunlardan beş altı tane çok güzel çengelli iğne yaptı. Uçlarını taş zemine sürterek sivriltti. O günden sonra epey çengelli iğne ticareti yaptım. Ben hammaddeyi sağlıyor ve pazarlamasını yapıyordum, o da işi yapıyordu. Ücret olarak ona fazladan ekmek ve arada bir de iri bir et parçası ya da çorba suyu için kaynatılmış ilikli bir kemik veriyordum.

Ama mapusluk sinirlerini bozduğundan her geçen gün daha da çılgınlaşıyordu. Meydancılar onunla alay etmekten zevk alıyordu. Onun zayıf beynini, ona büyük bir servet kaldığı hikâyeleriyle dolduruyorlardı. Tutuklanıp hapishaneye gönderilmesinin nedeni bu serveti ondan çalmaktı. Elbette, kendisinin de bildiği gibi, bir fıçıdan yemek yemenin yasaya aykırı bir yanı yoktu. Bundan dolayı onu haksız yere hapse atmışlardı. Bu, servetini elinden almak için çevrilmiş bir dolaptı.

Bu durumdan ilk kez, meydancıların ona ettikleri oyuna kahkahalarla güldüklerinde haberdar oldum. Ardından adam bana ciddi bir konferans verdi, bana milyonlarından, ona edilen oyunlardan söz etti ve beni dedektifi olarak atadı. Onu sakinleştirmek için elimden geleni yaptım, bir hataya düştüğünü, asıl mirasçının kendisiyle aynı ismi taşıyan bir başkası olduğunu

söyledim. Onu sakinleşmiş bir halde bıraktım; ama meydancıları ondan uzak tutamadım, onunla eskisinden daha beter dalga geçmeyi sürdürdüler. Sonunda, çok şiddetli bir sahneden sonra, beni suçladı, özel dedektiflik görevini benden aldı ve greve gitti. Benim çengelli iğne ticareti azaldı. Daha fazla çengelli iğne yapmayı reddetti ve hücresinin önünden geçtiğimde çengelli iğne yapsın diye verdiğim teli parmaklıkların arasından kafama atmaya başladı.

Onunla aramı düzeltemedim. Diğer meydancılar ona benim komplocuların emrinde bir dedektif olduğumu söylemişlerdi. Bir yanda da meydancılar alaylarıyla onu çılgına çeviriyorlardı. Uğradığı hayali haksızlıklarla kafayı yedi, sonunda da tehlikeli ve adam öldürmeye yatkın bir deli olup çıktı. Bir gün meydancılardan birinin üstüne bir maşrapa sıcak çay fırlattı ve sonra bu durumla ilgili soruşturma açıldı. Hapishane müdürü hücresinin parmaklıkları arasından onunla birkaç dakika konuştu. Daha sonra muayene edilmesi için doktorlara götürüldü. Bir daha hiç geri gelmedi, bazen ölüp ölmediğini ya da bir akıl hastanesinde hâlâ milyonlarını sayıklayıp sayıklamadığını merak eder dururum.

En sonunda günlerin en güzeli, serbest bırakılma günüm geldi. Aynı zamanda üçüncü meydancının tahliye günüydü ve onun için fethettiğim cezası daha az olan kız duvarların dışında onu bekliyordu. Mutlu içinde beraberce gittiler. Ahbabımla ben dışarı beraber çıktık ve beraber Buffalo'ya yürüdük. Her zaman beraber olmayacak mıydık? O gün ana caddede birkaç peni için dilendik ve kazandıklarımızı bardağı üç sente

satılan biraya yatırdık. Bir yolunu bulup tüymek için hep bir fırsat kolluyordum. Ana caddede bir serseriden marşandizin ne zaman yola çıkacağını öğrenmeyi başardım. Zamanımı buna göre hesapladım. Ayrılma vakti geldiğinde, ahbabım ve ben bir meyhanedeydik. İki bardak köpüklü bira önümüzdeydi. Ona hoşça kal demeyi isterdim. Bana iyi davranmıştı. Ama cesaret edemedim. Meyhanenin arka tarafına gidip çitten atladım. Hızla tüymüştüm ve birkaç dakika sonra bir marşandizin üstündeydim ve Batı New York ve Pennsylvania Demiryolu üstünde, güneye gidiyordum.

VI
Gece Geçen Hobolar

Serserilik günlerimde, selamladığım ya da beni selamlayan, su tanklarında birlikte beklediğim, "arıza çıkardığım," "karın doyurduğum," evlerin kapılarında dilendiğim, trenlerin önüne geçtiğim yüzlerce hoboyla karşılaştım; çoğu gelip geçti ve onları bir daha görmedim. Öte yandan şaşırtıcı bir sıklıkta yeniden yeniden gördüğüm hobolar, ayrıca insanın burnunun ucuna kadar geldiği halde görünmeden hayalet gibi geçenler ve hiç görünmeyenler de vardı.

İşte bu son saydıklarımdan birini, Kanada'nın bir ucundan diğerine üç bin millik demiryolunda kovaladım da buna rağmen yüzünü bir kez olsun göremedim. Takma ismi Yelkenci Jack'ti. Bu meseleye ilk kez Montreal'de bulaştım. Bıçakla oyulmuş bir kuntura yelken direği gördüm. Mükemmel oyulmuştu. Altında "Yelkenci Jack" yazıyordu. Üstünde "B. W. 9-15-94" yazıları oyulmuştu. Üstteki yazı onun Montreal'den,

15 Ekim 1894'te Batı Postasıyla geçtiği bilgisini veriyordu. Benden bir gün öndeydi. O sırada benim takma ismim, "Denizci Jack"ti; anında takma ismimi onunkinin yanına, tarihle ve benim de batıya gittiğim bilgisini ekleyerek kazıdım.

Önümdeki iki yüz mili aşarken talihsizliklerle karşılaştım ve sekiz gün sonra, Ottawa'nın üç yüz mil batısında Yelkenci Jack'in izini buldum. Orada, bir su tankının üzerine kazınmıştı ve kazıdığı tarihten onun da benim gibi geciktiğini gördüm. Sadece iki gün önümdeydi. Ben bir "kuyrukluyıldız" ve "serseriler kralı"ydım, Yelkenci Jack de öyle; onu yakalamak onurum ve ünüm gereğiydi. Bütün gün ve gece trenle yolculuk ettim ve onu geçtim; derken o yine beni geçti. Bazen bir gün kadar önümdeydi, bazen de ben onun önündeydim. Doğuya giden hobolardan, o benim önümdeyken, onun hakkında bilgi alıyordum ve onlardan onun da Denizci Jack ile ilgilendiğini ve benim hakkımda sorular sorduğunu öğrendim.

Beraber olabilseydik eminim eşsiz bir çift olurduk; ama yan yana gelemiyorduk. Monitoba'da ondan öndeydim, ama Alberta'da beni geçti. Gri, acı soğuk erken sabahta, Kicking Horse Geçidinin tam doğusundaki hududun sonunda, Kicking Horse Geçidi ile Rogers Geçidi arasında geceyi benden önce gördüğünü gördüm. Bu bilginin bana nasıl ulaştığı da hayli ilginçti. Bütün gece "yandan kapılı yolcu vagonu"nda (kapalı yük vagonu) yolculuk yapıyordum ve hududun sonunda soğuktan neredeyse donmuş bir halde yiyecek dilenmek üzere sürünerek dışarı çıktım. Dondurucu bir sis vardı ve lokomotif hangarında

karşılaştığım birkaç ateşçiye yanaştım. Adamlar bana öğle karavanlarından arta kalanları verdiler ve buna ilaveten onlardan bir litreye yakın nefis kahve aldım. Kahveyi ısıttım, tam yemeye oturduğum sırada, batıdan bir marşandiz geldi. Yan kapılardan birinin açıldığını ve genç bir serserinin aşağı indiğini gördüm. Sürüklenen sisin içinde topallayarak yanıma geldi. Soğuktan kaskatı kesilmiş, dudakları morarmıştı. Kahvemle yiyeceklerimi onunla bölüştüm, Yelkenci Jack ve onun hakkında bir şeyler öğrendim. İşe bakın ki, Oakland, California'dan benimle aynı şehirdenmiş ve nadir aralıklarla benim de katıldığım ünlü bir çetenin üyesiymiş. Hızlı konuşup yiyecekleri yarım saat içinde çiğnemeden yuttuk. Daha sonra benim marşandiz yola çıktı, ben de onun üstündeydim ve Yelkenci Jack'in izinden batıya gidiyordum.

Geçitler arasında geciktim, iki gün yiyeceksiz kaldım, üçüncü gün yiyecek bulana kadar on bir mil yürüdüm ve Britanya Kolumbiyası'nda Fraser nehri boyunda Yelkenci Jack'i geçmeyi başardım. O sırada "ekspres"te yolculuk ettiğimden hızlı gidiyordum ama o da ekspreste yolculuk ediyor ve benden daha şanslı ve becerikli olmalıydı ki Mission'a benim önümde girdi.

Mission, Vancouver'ın kırk mil doğusunda bir kavşak noktasıydı. Bu kavşaktan bir insan Northern Pacific hattı üzerinden güneye doğru Washington ve Oregon'a gidebilirdi. Yelkenci Jack acaba hangi yola gidecek diye merak ettim, çünkü ben onun önünde olduğumu düşünüyordum. Bana gelince, ben hâlâ batıya Vancouver'a gidiyordum. Bu bilgiyi bırakmak için su tankına gittim ve orada Yelkenci Jack'in, o gü-

nün tarihini taşıyan, yeni oyulmuş yazısını buldum. Aceleyle Vancouver'a vardım. Ama o gitmişti. Hemen bir gemiye atlamış ve dünya macerasında hâlâ batı yönünde ilerliyordu. Gerçekten, Yelkenci Jack, sen bir serseriler kralıydın ve senin arkadaşın "dünyayı dolaşan serseri bir rüzgâr"dı. Sana şapka çıkarıyorum. Sen bir "usta"ydın. Bir hafta sonra ben de gemiye bindim ve Umatilla buharlısının güvertesinde, baş kasarada, San Francisco yolunda yolculuk paramı ödemek için çalışıyordum. Yelkenci Jack ve Denizci Jack, ah be, keşke karşılaşabilseydik.

Su tankları serserilerin kılavuzudur. Serseriler takma isimlerini, tarihleri ve rotalarını aylaklıklarından oralara kazımazlar. Bana herhangi bir yerde şu şu serseriyi ya da takma ismini görüp görmediğimi ciddi ciddi soran hobolarla sık sık karşılaştım. Üstelik bir kereden daha fazla, o serserinin takma ismini, yakın tarihini, su tankını ve yönünü verebilmişimdir. Ve bilgi verdiğim hobo anında arkadaşının arkasından rüzgâr gibi uçmuştur. Bir arkadaşını yakalayabilmek için kıtayı baştan başa gidip gelen ve gitmeye devam eden hobolara rastladım.

Takma isimler hoboların üstüne aldığı ya da arkadaşları tarafından onlara takıldığında kabul ettiği demiryolu isimleridir. Yabani Joe, örneğin, çekingendi ve arkadaşları tarafından böyle isimlendirilmişti. Kendine saygısı olan hiçbir hobo Kerhane Biti lakabını kendine seçmez. Çok az serseri alçakça çalıştıkları geçmişlerini hatırlamak ister, o yüzden işle ilgili takma isimlere az rastlanır, gerçi ben şunlara rastladığımı hatırlıyorum: Kalıpçı Blakey, Ressam Red, Muslukçu

Chi, Kazancı, Denizci ve Matbaacı. Yeri gelmişken belirteyim, "Chi" "Chicago"nun argodaki ismidir.

Hoboların en gözde usulü takma isimlerini çıktıkları yerlere dayandırmaktır, şöyle ki: New York Tommy, Pacific Slim, Buffalo Smithy, Canton Tim, Pittsburg Jack, Syracuse Parlak, Troy Mickey, K. L. Bill ve Connecticut Jimmy. Sonra bir de "asla çalışmamış ve asla çalışmayacak olan Vinegar Hill'de Sırım Jack" vardı. Bir "parlak" her zaman bir zencidir, böyle denmesinin nedeni belki çehresindeki ışıltılardır. Parlak Teksaslı ya da Parlak Toledolu hem ırkı hem de doğum yerini belirtir.

Ulusal kökeni birleştiren takma isimler arasından şunları hatırlıyorum: Friscolu Parlak, New Yorklu İrlandalı, Michiganlı Fransız, İngiliz Jack, Londralı Kid ve Milwaukeeli Hollandalı. Diğerleri de takma isimlerini doğuştan gelen renklerinden almış görünüyorlardı, şöyle ki: Chicagolu Beyaz, New Jerseyli Kızıl, Bostonlı Siyah, Seattlelı Kumral, Sarı Dick ve Sarı Göbek; sonuncusu Missisippi'den Fransız asıllı biriydi ve sanırım bu takma isim ona başkaları tarafından takılmıştı.

Teksaslı Kral, Mutlu Joe, Alem Connors, Tütün Bo, Kara Kasırga ve Arakçı McCall kendilerini yeniden kutsarken daha fazla hayal gücü kullanmıştı. Diğerleri daha az hayal gücüne dayalı, fiziksel özellikleri belirten isimler taşırlar: Vancouverlı Sıska, Detroitli Bodur, Ohiolu Şişko, Uzun Jack, Koca Jim; Minik Joe, New Yorklu Kırpgöz, Chicagolu Kocaburun ve Belikırık Ben.

Daha sonra, sonsuz çeşitli takma isimleriyle demiryolu çocukları gelir. Örneğin aşağıdakiler, şurda

burda rastladıklarım: Tosun Çocuk, Kör Çocuk, Cüce Çocuk, Mübarek Çocuk, Yarasa Çocuk, Hızlı Çocuk, Düzenci Çocuk, Maymun Çocuk, Iowa Çocuk, Fitilli Çocuk, Hatip Çocuk (nasıl olduğunu anlatabilir) ve Münasebetsiz Çocuk (bu da küstahtı).

On iki yıl önce New Mexico'daki San Marcial tren istasyonundaki su deposunda hobolara özgü şu liste vardı:

(1) Ana cadde iyi. (2) Aynasızlar saldırgan değil. (3) Lokomotif hangarı uyuklamak için iyi. (4) Kuzeye giden trenlerde iş yok. (5) Şehir sakinlerini boş ver. (6) Lokantalar sadece aşçılar için iyi. (7) İstasyon binası sadece gece mesaisi için iyi.

Bir numara, ana caddenin para dilenmeye uygun olduğu; iki numara, polisin hoboları rahatsız etmeyeceği; üç numara, lokomotif hangarında uyunabileceği bilgisini veriyor. Bununla beraber, dört numara belirsiz. Kuzeye giden trenler kaçak binmeye uygun olmayabilir, dilenmeye de. Beş numara evlerin dilencilere iyi davranmadığı ve altı numara daha önce aşçı olan hoboların lokantalardan yiyecek alabileceği anlamına geliyor. Yedi numara sinirimi bozuyor. İstasyon binası bütün hobolar için geceleri dilenmeye uygun mu, yoksa sadece aşçı hoboların geceleri dilenmesi için mi iyi, yoksa aşçı olsun olmasın, herhangi bir hobo geceleri istasyon binasında çalışan aşçılara pis işlerinde yardım edip karşılığında ücret olarak yiyecek bir şeyler mi alıyor, işte orasını çıkaramadım.

Neyse, biz gece geçen hobolara dönelim. California'da rastladığım birini hatırlıyorum. Bir İsveçliydi, ama Birleşik Devletler'de o kadar uzun süre

yaşamıştı ki insan onun milliyetini tahmin edemezdi. Bunu ancak kendisi söyleyince anlayabilirdiniz. Gerçekte, Birleşik Devletler'e daha bebekken gelmişti. Ona ilk kez Truckee dağ şehrinde rastladım. "Ne tarafa, lan?" bizim selamlaşmamızdı ve "Doğuya" her birimizin verdiği cevaptı. O gece trene oldukça fazla "ipsiz" binmeye çalıştı, ben kargaşada İsveçliyi kaybettim. Bu da yetmezmiş gibi, treni de kaçırdım.

Anında ya yola çekilen üstü kapalı bir yük vagonunda Nevada'nın Reno şehrine vardım. Pazar sabahıydı, kahvaltı için dilendikten sonra, kumar oynayan Kızılderilileri seyretmek üzere geze geze Piute kampına gittim. İsveçli de orada ayakta dikiliyor ve büyük bir ilgiyle oyunu seyrediyordu. Elbette hemen birbirimize yanaştık. O bölgede tanıdığım tek kişiydi ve ben de onun tanıdığı tek kişiydim. Tatmin olmamış münzeviler gibi aceleyle birbirimizle sarmaş dolaş olduk ve günü birlikte geçirdik, akşam yemeği için dilendik, öğleden sonra geç vakitte aynı marşandize atlamayı denedik. Ama o yerde kaldı, ben yalnız yolculuk ettim, ama yirmi mil ileride çölde beni de trenden attılar.

Bütün ıssız yerler içinde benim trenden atıldığım yer en ıssızıydı. Trenlerin, sadece işaret verildiği zaman trenlerin durduğu bir istasyondu ve çölün kum ve çalılarının içine sanki tepeden indirilmiş gibi görünen bir kulübeden ibaretti. Soğuk bir rüzgâr esiyordu, akşam oluyordu ve kulübede tek başına yaşayan telgraf operatörü benden korkuyordu. Ondan ne yiyecek ne de yatacak bir yer elde edebileceğimi biliyordum. Benden açıkça korktuğundan, bana doğuya giden trenlerin asla orada durmadığını söylediğinde ona inanmadım.

Üstelik daha beş dakika önce tam da orada doğuya giden bir trenden atılmamış mıydım? Adam trenin emir verildiğinde orada durduğuna ve emirler uyarınca bir yıl içinde bir başka trenin orada durmayacağına beni ikna etmeye çalıştı. Wadsworth'e sadece on iki ya da on beş mil olduğunu söyleyerek yürümemi tavsiye etti. Buna karşın ben beklemeyi seçtim ve doğuya giden iki, batıya giden bir marşandizin hiç durmadan geçtiklerini görme zevkini tattım. İsveçlinin sonuncusunda olup olmadığını merak ettim. Artık benim için demiryolu traversleri boyunca Wadsworth'e yürümek dışında bir seçenek kalmamıştı ve ben de tabanları yağladım. Telgraf operatörü çok rahatlamıştı, çünkü kulübesini yakmayı ya da onu öldürmeyi savsaklamıştım. Telgraf operatörleri bunun için çok minnettar olmalılar. On iki milin sonunda traverslerden çekilmek zorunda kaldım ve doğuya giden bir trene yol verdim. Hızlı gidiyordu, ama ilk kör vagonda İsveçliye benzeyen belli belirsiz bir gölge seçebildim.

Usandırıcı günler boyunca bu onu son görüşümdü. Yüzlerce millik Nevada çölü boyunca yüksek yerleri, hızlı olsun diye geceleri ekspreslerde, gündüzleri de üstü kapalı vagonlarda uyuyarak geçtim. Yılın ilk aylarıydı ve yaylalarda hava soğuktu. Düzlükte orda burda kar vardı, bütün dağlar beyazla örtülüydü ve geceleri bu dağlardan aklın almayacağı kadar soğuk rüzgârlar esiyordu. Oyalanılacak bir yer değildi. Ve unutmayın ki, sayın okur, hobo böyle bir yerden korunaktan yoksun, meteliksiz, yiyeceğini dilenerek ve geceleri battaniyesiz uyuyarak geçer. Geceleri battaniyesiz yatmanın ne demek olduğunu ancak yaşayanlar bilir.

Akşamın erken saatinde Ogden'deki depoya indim. *Union Pacific* treni doğuya doğru yola çıkmak üzereydi ve ben sağı solu araştırmakla meşguldüm. Lokomotifin ilerisindeki yolların karmaşası içinde karanlıkta sallana sallana yürüyen biriyle karşılaştım. Bu İsveçliydi. Uzun süredir birbirini görmeyen kardeşler gibi tokalaştık ve ellerimizin eldivenli olduğunu fark ettik. "Nerden yürüttün onları?" diye sordum. "Bir lokomotif kabininden," diye cevap verdi; "Peki ya sen nerden?" "Bir ateşçiye aitlerdi," dedim ben; "ihmalkârın biriydi."

Tren yola çıktığında ilk kör vagonu yakaladık ve korkunç bir soğukla karşılaştık. Tren karla kaplı dağların arasındaki dar bir geçitten geçiyordu ve biz tir tir titreyerek Reno ile Ogden arasını nasıl geçtiğimizi anlatıyorduk birbirimize. Bir gece önce gözlerimi sadece bir saat kadar kapamıştım ve kör vagon biraz kestirmem için yeterince rahat değildi. Bir durakta, lokomotife doğru gittim. Trene rampayı çıkabilmesi için iki lokomotif bağlanmıştı.

Öndeki lokomotifin ucu rüzgâr alacağı için çok soğuk olacaktı; bu nedenle birinci lokomotif tarafından korunan ikinci lokomotifin burnunu seçtim. Lokomotif mahmuzunun üzerine çıktım ve buranın tutulduğunu gördüm. Karanlıkta el yordamıyla küçük bir oğlan çocuğu olduğunu anladım. Derin uykudaydı. Sıkıştırılırsa, lokomotifin burnunda iki kişiye yetecek yer vardı, oğlanı iterek döndürüp yanına kıvrıldım. İyi bir geceydi; fren memurları bizi rahatsız etmedi, hemen uyuduk. Kimi zaman lokomotiften gelen közler ya da sert sarsıntılar beni kaldırıyordu,

ama çocuğa biraz daha sokulup, lokomotiflerin aksırıkları ve tekerleklerin acı fren sesleri arasında uykuya dalıyordum.

Tren Wyoming'in Evanston şehrine geldi ve orada durdu. Yolu ileride bir enkaz tıkamıştı. Ölü makinisti getirmişlerdi ve vücudunun durumu yolun ne kadar tehlikeli olduğunu gösteriyordu. Aynı zamanda bir de serseri ölmüştü, ama bedeni getirilmemişti. Çocukla konuştum. On üç yaşındaydı. Oregon'da bir yerdeki ailesinin yanından kaçmıştı ve doğuya anneannesinin yanına gidiyordu. Arkasında bıraktığı evde ona acımasızca davranıldığını anlatıyordu ve hikâyesi gerçeğe benziyordu; üstelik yolda isimsiz bir serseri olan bana yalan söylemeye ihtiyacı yoktu.

Çocuğun gideceği daha epeyce yolu vardı. Yeterince hızlı gidemiyordu. Hudut şefleri treni geldiği gibi gerisin geri yollayıp, Oregon Kestirme Yoluna vererek o yoldan enkazın öte tarafındaki *Union Pacific* yoluna çıkarmaya karar verdiğinde, çocuk lokomotifin ucuna tırmandı ve yerinden kımıldamayacağını söyledi. İsveçliyle ben buna katlanamazdık. On iki mil kadar kazanmak için buz gibi gecenin geri kalan kısmını yolculuk yaparak geçirmek demekti bu. Enkaz kaldırılıncaya kadar bekleyeceğimizi ve bu sırada iyi bir uyku çekeceğimizi söyledik.

Gecenin yarısında, meteliksiz, soğuk havada yabancı bir şehirde uyuyacak bir yer bulmak kolay iş değildi. İsveçlinin bir kuruşu bile yoktu. Benim toplam varlığım iki on sentlik ve bir beş sentlikten ibaretti. Şehirli delikanlıların bazılarından biranın beş sent olduğunu ve meyhanelerin sabaha kadar açık olduğunu öğrendik. Arayıp da bulamadığımız şey. İki bardak bira on sent ederdi, bir soba ve sandalyeler olacaktı ve sabaha kadar orada uyuyabilecektik. Hızlı hızlı yürüyerek bir meyhanenin ışığına doğru ilerledik; kar ayaklarımızın altında gıcırdıyor, soğuk bir rüzgâr içimize işliyordu.

Heyhat, şehrin delikanlılarını yanlış anlamıştım. Bira koskoca şehirde sadece bir meyhanede beş sentti ve o meyhaneyi bulamadık. Ama girdiğimiz bir tanesi de idare ederdi. Mübarek bir soba akkor haline gelmiş, gürül gürül yanıyordu; rahat, bambu koltuklar vardı ve pek de hoşnut görünmeyen bir barmen içeri girerken bize kuşkuyla baktı. İnsan gündüzleri ve geceleri sürekli aynı kıyafetleri giyince, trenlerde kaçak yolculuk yapınca, is ve kömürle boğuşunca ve nerede

bulursa orada yatınca, dış görünüşü de pek güzel olmuyor tabii. Kılık kıyafetimiz kesinlikle berbattı, ama ne umurumuzda? Cebimde para vardı.

"İki bira," dedim barmene ilgisizce. O biraları çekerken İsveçliyle ben bara yaslandık ve gizliden gizliye sobanın yanındaki koltukların hasretini çektik.

Barmen iki köpüklü birayı önümüze koydu ve ben gururla on sent verdim. O anda da hapı yuttum. Fiyat konusundaki yanlışlığımı öğrenir öğrenmez on sent daha çıkarırdım. Yabancı bir yerde bir yabancı olarak cebimde sadece beş sent kalması önemli değildi. Hepsini öderdim. Ama o barmen bana hiç şans tanımadı. Uzattığım on sentliğe gözünü dikip bakar bakmaz her iki eliyle iki bardağı aldı ve birayı barın arkasındaki lavaboya boşalttı. Bir yandan da, bize kötü kötü bakarak dedi ki:

"Sizi burnu yaralılar. Sizi burnu yaralılar. Sizi burnu yaralılar."

Ne benim ne de İsveçlinin burnunda yara vardı. Burunlarımız sapasağlamdı. Adamın sözlerinin doğrudan ne anlama geldiğini anlayamadık, ama dolaylı olarak çok açıktı: Görünüşümüzü beğenmemişti ve biranın bardağı on sentti.

Elimi cebime sokup bara bir on sent daha bırakıp, "Ha, ben burasını beş sentlik meyhane sanmıştım," dedim.

"Sizin paranız burada geçmez," diye cevap verdi, bardaki iki on sentliği önüme doğru fırlatarak.

Üzgün bir şekilde paraları cebime attım, üzgün bir şekilde mübarek sobaya ve koltuklara bakarak iç çektik ve üzgün bir şekilde kapıdan ayaz geceye çıktık.

Ama biz kapıdan çıkarken hâlâ bize bakmakta olan barmen arkamızdan bağırdı: "Sizi burnu yaralılar, sizi!"

O günden beri dünyanın birçok yerini gördüm, yabancı ülkeler ve insanlar arasında dolaştım, pek çok kitap okudum, birçok okul sırasında oturdum, ama bugüne kadar, uzun ve derinlemesine düşünmeme rağmen, Wyoming'in Evanston şehrindeki barmenin o üstü kapalı sözlerinin anlamını çıkaramadım. Burunlarımız sapasağlamdı.

O gece bir elektrik aydınlatma atölyesinin kazanları üstünde uyuduk. O "kestirme" yerini nasıl keşfettik hatırlayamıyorum. Atların sulara ya da posta güvercinlerinin evlerine dönmesi gibi içgüdüsel olarak oraya yönelmiş olmalıydık. Ama hatırlaması hoş olmayan bir geceydi. Bir düzine hobo bizden önce kazanların üstüne çıkmıştı ve orası hepimiz için çok sıcak olmuştu. Çektiğimiz sefaleti tamamlamak için olacak, kazancı kazanlardan aşağı inmemize izin vermedi. Ya kazanların üzerinde kalacaktık ya da dışarı kara çıkacaktık.

"Uyumak istediğini söyledin, öyleyse uyu kahrolası," dedi bana, ben sıcaktan bunalmış, deli gibi külhan dairesine indiğimde.

"Su," diye inledim, gözlerimden akan teri silerken, "su."

Bana kapının dışını gösterdi ve karanlığın içinde aşağılarda nehri bulacağımı söyledi. Irmağı bulmak üzere dışarı çıktım, karanlıkta kayboldum, iki ya da üç kez su birikintisine düştüm, vazgeçtim ve kazanların tepesine yarı donmuş bir halde döndüm. Buzlarım

çözülünce, eskisinden de daha fazla susamıştım. Çevremde inleyen, homurdanan, hıçkıran, iç çeken, soluyan, oflayan, eziyet içinde dönüp debelenen hobolar vardı. Cehennemde ızgarada yanan birçok kayıp ruhtuk ve insan kılığına girmiş bir şeytan olan kazancı bize sadece dışarda soğukta donma seçeneği veriyordu. İsveçli oturup, kendisini serseriliğe ve bunca zorluğa katlanmaya iten insanoğlunun macera tutkusuna lanet okudu.

"Chicago'ya döndüğümde," diye nutuk çekti, "bir iş bulacağım ve cehennem donuncaya kadar o işte kalacağım. Daha sonra yeniden serserilik edeceğim."

Yazgının cilvesine bakın ki, ertesi gün, ilerideki enkaz kaldırıldığında, İsveçliyle ben Evanston'dan güneşli California'dan meyve yüklü hızlı bir marşandizin, "özel bir portakalın" buz kasaları içinde ayrıldık. Elbette, soğuk hava nedeniyle buz kasaları boştu, ama bu onları bizim için sıcak yapmıyordu. Buz kasalarının içine vagonun tepesindeki ambar ağızlarından girdik; kasalar galvaniz kaplı demirden yapılmıştı ve insanı ısıran o havada onlara dokunmak hoş değildi. Tir tir titreyerek oraya uzandık ve dişlerimiz takırdayarak, konuk sevmez ovalardan çıkıp da Mississippi Vadisine varıncaya kadar gündüz ve gece buz kasalarının içinde kalmaya karar verdik.

Ama yemek yemeliydik, gelecek yerleşim yerinde yiyecek dilenmeye karar verdik, sonra da hızla buz kasalarına dönecektik. Akşam üstü geç vakitte Green River kasabasına vardık, ama akşam yemeği için çok erkendi. Yemekten önceki saatler evlerin arka kapılarını çalmak için en kötü zamanlardır, ama cesaretimizi

topladık, marşandiz istasyon alanına girerken yan merdivenlerden aşağı atladık ve evlere doğru bir koşu tutturduk. Kısa sürede birbirimizden ayrıldık, ama buz kasalarında buluşmak üzere anlaşmıştık. Başta şansım kötü gitti, ama sonunda, birkaç evden verilen yiyecekler gömleğimin içine tıkılı treni kovaladım. Kalkıyordu ve hızlı gidiyordu. İçinde buluşmaya karar verdiğimiz buz kasalı vagon çoktan uzaklaşmıştı, o vagondan altı vagon aşağıda yan merdivenlere atlayıp trenin tepesine tırmandım ve bir buz kasasının içine atladım.

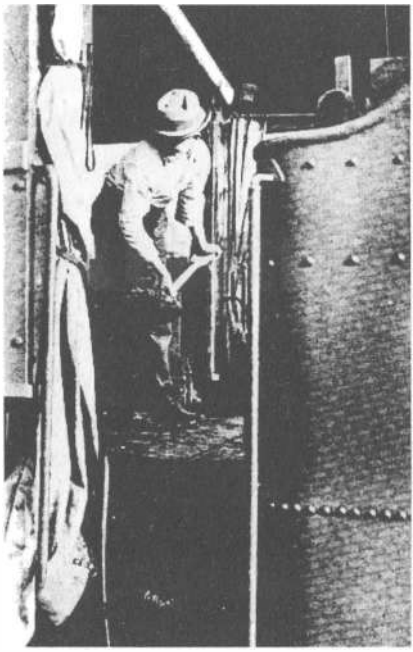
Fakat tren memurlarının kullandığı en sona takılı vagondan bir fren memuru beni gördü ve birkaç mil ilerideki Rock Springs durağında başını buz kasasının içine uzatıp, "Defol, itoğlu it! Defol!" diye bağırdı. Ayrıca beni topuklarımdan yakalayıp dışarı sürükle-

di. Ben de mecburen defoldum ve tren İsveçliyle birlikte bensiz yoluna devam etti.

Kar yağmaya başlamıştı. Soğuk bir gece geliyordu. Karanlık çöktükten sonra demiryolu alanları etrafında dolandım ve boş bir buz kasalı vagon buldum. İçine tırmandım; buz kasalarının içine değil, vagonun içine. Ağır kapıları çarparak kapattım, kapıların lastik şeritli kenarları içeri hava sızdırmaz oldu. Duvarlar kalındı. Dışarıdaki soğuğun içeri girmesine imkân yoktu. Ama içerisi de dışarısı kadar soğuktu. Sorun, sıcaklığı yükseltmekti. Fakat bu konuda bir "usta"ya güvenin. Ceplerimden üç dört gazete çıkardım. Bunları sırasıyla vagonun zemininde yaktım. Duman vagonun tepesine kadar yükseldi. Sıcaklığın bir parçası bile dışarı sızamazdı, rahat ve sıcak güzel bir gece geçirdim. Bir kere bile uyanmadım. Sabahleyin hâlâ kar yağıyordu. Sabah kahvaltısı için dilenirken doğuya giden bir marşandizi kaçırdım. O gün daha sonra başka iki marşandize atladım, ama her ikisinden de aşağı atıldım. Akşama kadar doğuya giden tren geçmedi. Kar eskisinden daha yoğun yağıyordu, ama alacakaranlık çökerken marşandizin birinci kör vagonuna atladım. Ben bir yandan kör vagona atlarken, bir başkası da öbür yandan atladı. Bu, Oregon'dan kaçan çocuktu.

Hızlı giden bir trenin ilk kör vagonunda kar altında yolculuk yazın piknik yapmaya benzemez. Rüzgâr insanın bir yanından girer, vagonun ön tarafına çarpar ve tekrar geri gelir. İlk durakta, karanlık çökerken, ileriye gidip ateşçiyle konuştum. Rawlins'te bitecek olan vardiyasının sonuna kadar kendisi için kömür atmayı önerdim ve önerim kabul edildi. Benim işim kömür va-

gonunun üstünde, kar altındaydı; kömür parçalarını bir balyozla kırıyor, kabinin içine, ona doğru kürekliyordum. Ama sürekli çalışmam gerekmediği için, kabinin içine girebiliyor ve bazen ısınabiliyordum.

"Şey," dedim ateşçiye, nefes almak için ara verdiğimde, "arkada birinci kör vagonda küçük bir çocuk var. Çok üşüdü."

Union Pacific trenlerinin lokomotifleri oldukça geniştir, çocuğu ateşçinin yüksek koltuğunun önünde bir köşeye yerleştirdik, çocuk da hemen uyudu. Gece yarısı Rawlins'e vardık. Kar her zamankinden daha yoğundu. Burada lokomotif hangara çekilecek, bir başka lokomotifle değiştirilecekti. Tren bir durağa geldiğinde,

lokomotifin basamaklarından yere indim ve kendimi kalın paltolu irikıyım bir adamın kollarında buldum. Bana sorular sormaya başladı ve ben hemen kim olduğunu sordum. O da hemen şerif olduğunu söyledi. Aksiliği bırakıp, dinledim ve cevap verdim.

Şerif bana kabinde uyumakta olan çocuğu tarif etmeye başladı. Çabucak düşündüm. Belli ki aile çocuğun peşindeydi ve belli ki şerif Oregon'dan telgrafla emir almıştı. Evet, çocuğu görmüştüm. Ona önce Ogden'de rastlamıştım. Tarih şerifin elindeki bilgiye uyuyordu. Ama çocuk hâlâ arkalarda bir yerde, diye açıkladım, çünkü şu tren Rock Springs'ten yola çıktığında çocuğu trenden atmışlardı.

Bütün bu süre boyunca çocuk uyanıp da lokomotif kabininden aşağı inerek, beni "bozum etmesin" diye dua ediyordum.

Şerif fren memurlarıyla konuşmak üzere benden ayrıldı, ama ayrılmadan önce, "Evlat, bu şehir sana uygun bir yer değil. Anladın mı? Bu trene biner gidersin, bu konuda yanlış yapma. Eğer tren gittikten sonra seni buralarda görecek olursam..." dedi.

Kendi isteğimle bu kasabada olmadığıma onu ikna ettim; orada olmamın tek nedeni trenin orada durmasıydı ve o lanet kasabasından ayrıldığım da, bir daha benim izime bile rastlamayacaktı.

Fren memurlarıyla konuşmaya gittiği sırada ben kabine geri atladım. Çocuk uyanmış, gözlerini ovuşturuyordu. Ona durumu anlatıp lokomotifle beraber hangara girmesini önerdim. Uzatmayalım, çocuk aynı trenle, lokomotifin ön ucunda gitti; ilk durakta inip lokomotifin makinist yerinde yolculuk etmek için ateşçiden izin istemesini söylemiştim. Bana gelince, ben trenden atıldım. Yeni ateşçi genç biriydi ve lokomotife serserilerin alınması konusunda şirketin koyduğu kuralları çiğneyebilecek kadar rahat değildi. Umarım, çocuk onun yanında kalabilmiştir, çünkü şiddetli tipide bütün geceyi lokomotifin ucunda geçirmek ölüm anlamına gelecekti.

Söylemesi garip, ama Rawlins'te trenden nasıl atıldığım hakkında en ufak bir anı kırıntısına bile sahip değilim. Sadece kar fırtınasının hemen yuttuğu treni seyredişimi ve ısınmak için bir meyhaneye gittiğimi hatırlıyorum. Meyhane aydınlık ve sıcaktı. Her şey gürültü içindeydi ve her şey yolundaydı. Faro, rulet,

barbut ve poker masaları işliyor ve bazı çılgın sığırtmaçlar geceye neşe katıyordu. Tam onlarla arkadaş olmayı başarmış ve ısmarladıkları içkiyi içmek üzereyken, ağır bir el omzuma indi. Geri dönüp bakınca iç çektim. Bu şerifti.

Tek bir kelime etmeden beni dışarıya, kara çıkardı.

"Şurada aşağıdaki alanda bir meyve treni var," dedi.

"Çok soğuk bir gece," dedim.

"On dakika içinde kalkıyor," dedi.

Hepsi buydu. Tartışma olmadı. Ve meyve treni yola çıktığında, ben buz kaslarının içindeydim. Sabah olmadan ayaklarımın donacağını düşündüm, Laramie'ye yirmi mil kala hangar ağzında ayağa kalktım ve zıpladım durdum. Kar fren memurlarının beni görmesini engelleyecek kadar yoğun yağıyordu ve görüp görmemeleri de umurumda değildi.

Çeyrek dolarımla Laramie'de kendime sıcak bir kahvaltı aldım ve hemen ardından Rocky dağlarının tam ortasındaki geçide tırmanan bir trenin kör vagonuna bindim. İnsan güpegündüz kör vagonlarda yolculuk yapmaz; ama Rocky dağlarının tepesinde, bu kar fırtınasında fren memurlarının beni aşağı atacak kadar cesur olduklarından kuşkuluydum. Ve atmadılar da. Her durakta inip ön tarafa gelerek benim hâlâ donup donmadığıma baktılar.

Rocky dağlarının zirvesindeki Ames Monument'te (yüksekliği unuttum), fren memuru son bir kez öne doğru geldi.

"Hey, serseri," dedi, "bize yol vermek için yana çekilen şu marşandizi görüyor musun?"

Görüyordum. Üç metre ötede, yan yoldaydı. O fırtınada birkaç metre daha uzakta olsa göremezdim.

"Bak, şimdi, Kelly'nin Ordusunun protesto çetesi vagonların birinde. Altlarında elli santim kalınlığında saman var ve vagonu sıcak tutacak kadar da kalabalıklar."

Adamın önerisi iyiydi, ben de bu öneriye uydum, ama bir yandan da fren memuru bana oyun oynamış olabilir diyerek tren yola çıktığında kör vagona atlamaya hazırlanıyordum. Ama söyledikleri doğruydu. Vagonu buldum: rüzgâra bakan kapısı içerisi havalansın diye açılmış olan büyük bir kasalı vagon. Yukarı tırmanıp içeri girdim. Bir adamın bacağına

bastım, daha sonra bir başka adamın koluna. İçerisi loştu ve içinden çıkılmaz biçimde birbirine karışmış kollar, bacaklar ve vücutlardan başka bir şey göremiyordum. Böyle bir insan karışıklığı görülmemiştir. Hepsi samanın üstünde, yan yana, alt alta, üst üste yatıyordu. Seksen dört güçlü kuvvetli hobo uzandıkları zaman epey bir yer kaplıyorlar. Üzerlerine bastığım adamlar kızdılar. Vücutları ayaklarımın altında deniz gibi kabardı ve beni ister istemez öne doğru ittiler. Üstüne basacak saman bulamıyordum, bu yüzden başka adamların üstüne de bastım. Öfke çoğaldı, öfkenin çoğalmasıyla benim öne doğru hareketim de hızlandı. Ayaklarım yerden kesildi ve sert bir şekilde yere oturdum. Ne yazık ki, birinin kafasına oturmuştum. Bir an sonra gazap içinde ellerinin ve dizlerinin üzerinde yükseldi ve havada uçuyordum. Havalanan her şey yere düşmek zorundadır, ben de bir başka adamın kafasına düştüm.

Bundan sonra olanlar hafızamda çok belirsiz. Harman dövme makinesinden geçirilmek gibiydi. Top gibi vagonun bir ucundan öbür ucuna atılıyordum. O seksen dört hobo, benden sağlam kalan az bir yerim, mucizevi şekilde, oturacak bir parça saman buluncaya dek beni savurdu. Bu şen kalabalığa kabul edilmiştim. O günün geri kalan kısmında kar fırtınası boyunca ilerledik ve vakit geçirmek için herkesin bir hikâye anlatmasına karar verdik. Her hikâyenin güzel olması şart koşulmuştu, üstelik hiç kimsenin daha önce duymadığı bir hikâye olmalıydı. Beceremeyenlerin cezası harman dövme makinesiydi. Kimse beceremezlik etmedi. Burada hemen şunu söylemek isterim ki, hayatımda bu kadar

harika bir hikâye ziyafetinde bulunmadım. Dünyanın her yerinden seksen dört adam vardı –benimle birlikte seksen beş ve her bir adam bir başyapıt anlattı. Öyle olmak zorundaydı, çünkü ya bir başyapıt anlatılacaktı ya da harman dövme makinesine gidilecekti.

Akşam geç vakitte Cheyenne'e vardık. Kar fırtınası bundan daha berbat olamazdı ve hepimiz en son sabah kahvaltı ettiğimiz halde, kimse akşam yemeği için dilenmeye gitmek istemedi. Bütün gece fırtınada yol aldık ve ertesi gün Nebraska'nın tatlı ovalarına inmiştik ve hâlâ ilerliyorduk. Fırtınayı ve dağları arkamızda bırakmıştık. Mübarek güneş gülümseyen bir diyarın üzerinde parlıyordu ve yirmi dört saattir hiçbir şey yememiştik. Marşandizin öğleye doğru, yanlış hatırlamıyorsam, Grand Island adlı bir kasabaya varacağını öğrendik.

Aramızda para toplayıp kasabanın yetkililerine telgraf çektik. Telgrafta seksen beş sağlıklı ve aç hobonun öğleye doğru kasabalarına varacağını ve onlar için öğle yemeği hazırlamalarının kendilerinin çıkarına olacağı bildiriliyordu. Grand Island yetkililerinin önünde iki seçenek vardı:. Bizi besleyebilirlerdi ya da bizi hapse atabilirlerdi. Bizi hapse attıklarında da zaten bizi beslemeleri gerekirdi, yemek hazırlamanın daha masrafsız olacağı kararına vardılar.

Marşandiz öğleyin Grand Island'a girdiğinde biz vagonların tepesinde oturuyor, ayaklarımızı güneşte aşağı sallandırıyorduk. Kasabadaki bütün polisler karşılama heyetindeydiler. Bizi küçük gruplar halinde öğle yemeklerinin dağıtıldığı çeşitli otellere ve lokantalara yürüttüler. Otuz altı saattir bir şey yememiştik

ve bize ne yapılacağının öğretilmesine gerek yoktu. Yemekten sonra yeniden demiryolu istasyonuna yürütüldük. Polis düşünceli davranarak marşandizi bizim için bekletmişti. Marşandiz yavaşça kalktı ve hat boyunca dizilen biz seksen beş kişi yan merdivenlere üşüştük. Treni "ele geçirdik."

O akşam yemek yemedik; en azından çete yemedi, ben yedim. Marşandiz küçük bir kasabadan yola çıkarken, tam akşam yemeği vaktinde, üç ipsizle pişti oynadığım vagona bir adam tırmandı. Adamın gömleği kuşku verici bir biçimde şişkindi. Elinde de yamru yumru, buharı tüten bir litrelik kupa vardı. Kahvenin kokusunu aldım. Kâğıtlarımı bizi seyretmekte olan bir başka ipsize verdim ve beni bağışlamalarını istedim. Sonra, vagonun öbür ucunda, kıskanç bakışlar tarafından izlenerek, vagona tırmanmış olan adamın yanına oturup kahvesine ve gömleğindeki şişkinliğin sebebi olan yiyeceklerine ortak oldum. Bu, İsveçliydi.

Akşam saat on civarında Omaha'ya vardık.

"Çeteyi ekelim," dedi İsveçli bana.

"Tamam," dedim.

Marşandiz Omaha'ya girerken adamları ekmeye hazırlandık. Ama Omahalılar da hazırlanmışlardı. İsveçliyle ben atlamaya hazır bir halde yan merdivenlere asıldık. Ama marşandiz durmadı. Üstelik elektrik ışıkları altında pirinç düğmeleri ve yıldızları parıldayan polisler tren yolunun her iki tarafına uzun sıralar halinde dizilmişti. İsveçliyle ben eğer kollarına düşersek ne olacağını biliyorduk. Yan merdivenlere yapıştık ve tren Missouri ırmağını geçip Council Bluffs'a doğru yol aldı.

"General" Kelly iki bin serseriden oluşan ordusuyla, birkaç mil ileride, Chautauqua parkında kamp kurmuştu. Birlikte olduklarımız General Kelly'nin çetesiydi ve Council Bluffs'ta trenden inerek kampa doğru yürümeye başladılar. Gece hava soğumuştu ve yağmurun eşlik ettiği şiddetli rüzgâr iliklerimize işliyor ve bizi ıslatıyordu. Bir sürü polis etrafımızı sarmıştı ve bizi kampa sürüyordu. İsveçliyle ben bir fırsatını kollayıp başarıyla kaçtık.

Yağmur bardaktan boşanırcasına yağmaya başladı ve karanlıkta, bir çift kör adam gibi burnumuzun ucunu göremeden beceriksizce korunacak bir yer aradık. İçgüdülerimiz yardımımıza koştu, çünkü çok geçmeden bir meyhaneye rastladık. Ama bu açık ve iş yapan bir meyhane değildi, gece olduğu için kapalı olan bir meyhane de değildi ve hatta belli bir adresi olan bir meyhane de değildi; sadece kalın kerestelerin üzerine oturtulmuş, altında tekerlekleri olan, bir yerden bir yere hareket ettirilebilen seyyar bir meyhaneydi. Kapılar kilitliydi. Bir rüzgâr ve yağmur sağanağı bastırıyordu. Tereddüt etmedik. Kapıyı kırıp içeri girdik.

Ben hayatımda zorlu kamplar yapmışımdır, cehennemi büyük şehirlerde "araziye uymuş," sular içinde yatmış, termometre sıfırın altında yirmi üç dereceyi (ki sıfırın altında kırk derecelik bir ayazın yanında hiç kalır) gösterirken kar altında iki battaniyeyle uyumuşumdur; ama burada şunu söylemeliyim ki, hayatımda, İsveçliyle Council Buffs'taki seyyar meyhanede geçirdiğimiz geceden daha sefil bir gece geçirmedim, daha zorlu bir kamp yapmadım. Her şeyden önce, ha-

vada asılıymış gibi duran binanın zeminindeki sayısız delikten hava olduğu gibi içeri giriyordu. İkincisi, bar boştu; kendimizi ısıtabileceğimiz ve sefaletimizi unutabileceğimiz bir şişe ateş suyu yoktu. Battaniyemiz yoktu ve ıslak giysilerimizin içinde, iliklerimize kadar ıslanmış bir halde uyumaya çalıştık. Ben barın altına kıvrıldım, İsveçli masanın altına. Zemindeki delikler ve yarıklar uyumayı imkânsızlaştırdı ve yarım saatin sonunda barın tepesine süründüm. Hemen sonra İsveçli masanın tepesine süründü.

Orada tir tir titredik ve gün ışısın diye dua ettik. Ben artık titremeyecek hale gelene kadar titredim, kaslarım titremekten yorulup sertleşti ve korkunç ağrılar başladı. İsveçli inliyor, homurdanıyor ve sık sık, takırdayan dişlerinin arasından, "Bir daha asla, bir daha asla," diye mırıldanıyordu. Bu cümleyi defalarca, hiç durmadan, bin kere mırıldandı; uyukladığında uykusunda bile mırıldanmayı sürdürdü.

Şafağın ilk gri aydınlığında acılar evimizi terk ettik ve dışarıda kendimizi yoğun ve soğuk bir sis içinde bulduk. Demiryoluna varana dek düşe kalka yürüdük. Kahvaltı dilenmek için Omaha'ya geri gidecektim; arkadaşım Chicago'ya gidiyordu. Ayrılma zamanı gelmişti. Kötürüm ellerimiz birbirine uzandı. İkimiz de titriyorduk. Konuşmaya çalıştığımızda, dişlerimizin çatırdamasından başka ses çıkaramadığımız için susmak zorunda kalıyorduk. Sadece ayakta dikiliyorduk, dünyayla bağlarımız kopmuştu; bütün görebildiğimiz, her iki ucu da siste kaybolan kısa demiryolu hattıydı. Aptalca birbirimize baktık, tokalaşan ellerimiz duygudaşlıkla sallanıyordu. İsveçlinin yüzü

soğuktan morarmıştı ve ben benimkinin de morarmış olması gerektiğini biliyordum.

"Neye bir daha asla?" diye söylemeyi başardım.

İsveçlinin boğazında ses çıkarmak için sözler çok uğraştı, sonra hafif ve belirsiz bir şekilde, donmuş ruhunun derinliklerinden ince bir fısıltı halinde şu sözler geldi:

"Hoboluğa bir daha asla."

Duraksadı ve tekrar konuşurken, sesi kesin kararını desteklercesine güç ve kalınlık kazanmıştı.

"Hoboluğa bir daha asla. Bir iş bulacağım. Sen de aynısını yapsan iyi olur. Böyle geceler romatizma yapar."

Elimi sıktı.

"Eyvallah, serseri," dedi.

"Eyvallah, serseri," dedim.

Bir an sonra sis her ikimizi yutarak ayırdı birbirimizden. Bu onunla son görüşmemizdi. Ama dinle Bay İsveçli, her neredeysen. Umarım o işi bulmuşsundur.

VII
Demiryolu Çocukları ve Çaylaklar

Zaman zaman gazetelerde, dergilerde ve biyografi sözlüklerinde hayatımı anlatan yazılarla karşılaşıyorum; bu yazılardan sosyoloji çalışmak için serseri olduğumu öğreniyorum. Bu biyografi yazarlarının nezaketini ve düşünceliliği gösterse de doğru değildir. Bir serseri oldum, çünkü bu hayat benim içimdeydi ve kanımda beni rahat bırakmayan bir yolculuk yapma tutkusu vardı. Sosyoloji tamamen rastlantısaldı; daha sonra geldi, tıpkı suya dalmanın ardından ıslanmanın gelmesi gibi. "Yola" düştüm; çünkü kendimi bundan alamıyordum, çünkü cebimde tren parası yoktu, çünkü hayatım boyunca "aynı vardiya"da çalışacak şekilde yaratılmamıştım, çünkü yollara düşmek düşmemekten daha kolaydı.

On altı yaşımdayken, kendi kentim Oakland'da oldu bu. O günlerde, İstiridye Korsanlarının Prensi

olarak bilindiğim maceracılar çevresinde baş döndürücü bir ün elde etmiştim. Evet doğru, çevremin dışındakiler, örneğin dürüst körfez denizcileri, liman işçileri, yat sahipleri ve istiridyelerin yasal sahipleri bana "bıçkın," "kabadayı," "hayta," "hırsız," "eşkiya" ve daha birçok hoş olmayan şeyler söylerlerdi; bütün bunların hepsi övgü niteliğindeydi ve oturduğum yerin baş döndürücülüğünü artırmaya yarıyordu. O zamanlar *Yitik Cennet*'i okumamıştım ve daha sonra Milton'ın "Cehennemde krallık cennette hizmetçilikten iyidir," sözlerini okuduğumda, büyük akılların aynı kanallarda yürüdüklerine tamamen inandım.

Olayların tesadüfi zincirinin beni yoldaki ilk macerama yollaması o zamanlardı. O sırada istiridye işinde iş kalmamıştı; kırk mil ötedeki Benicia'da almak istediğim birkaç battaniye vardı ve Benicia'dan birkaç mil ileride, Port Costa'da polisin gözetiminde çalıntı bir tekne demir atmış yatıyordu. Bu tekne benim bir arkadaşıma, ismini vermek gerekirse Dinny McCrea'ya aitti. Tekne benim bir başka arkadaşım Viski Bob tarafından çalınmış ve Port Costa'da terk edilmişti. (Zavallı Viski Bob! Kim bilir kim tarafından açıldığı bilinmeyen kurşun delikleriyle dolu vücudu daha geçen kış sahilden toplandı.) Bir süre önce ırmağın yukarılarından dönmüştüm ve Dinny McCrea'ya teknesinin nerede olduğunu söyledim; ve Dinny McCrea tekneyi Oakland'a, ona getirmem karşılığında bana hemen on dolar teklif etmişti.

Zamanım boldu. Rıhtımda oturup bu konuyu bir başka aylak istiridye korsanı Rum Nickey ile konuştum. "Gidelim," dedim, Nickey istekliydi. Beş parasız-

dı. Benim elli sentim ve küçük bir yelkenlim vardı. Elli senti krakere, konserve salamura bifteğe ve on sentlik Fransız hardalına yatırdım ve bunları sandala yükledim. (O günlerde Fransız hardalına çok düşkündük.) Daha sonra akşam üstü geç vakit, yelkenliyi şişirip yola koyulduk. Bütün gece yol aldık ve ertesi sabah, denizin ilk muhteşem yükselişinde, arkamızdan esen rüzgârla, Carquinez boğazı üzerinden Port Costa'ya vardık. Çalıntı tekne, iskeleden yedi sekiz metre açıkta yatıyordu. Tekneye yanaşıp yelkenlerimizi mayna ettik. Nickey'i demir alması için baş tarafa gönderdim, bu arada ben de contaları açmaya başladım.

Bir adam iskeleden koşarak geldi ve bizi selamladı. Bir polis memuruydu bu. O anda aklıma Dinny McCrea'dan teknesinin bize teslim edilmesi için yazılı bir yetki belgesi almayı ihmal ettiğim geldi. Ayrıca, o polis memurunun tekneyi Viski Bob'tan alması ve daha sonradan ona göz kulak olması karşılığında en az yirmi beş dolar tahsil etmek istediğini biliyordum. Ve benim son elli sentim salamura bifteğe ve Fransız hardalına gitmişti ve tekneyi geri götürdüğümde alacağım para on dolardı. Nickey'e doğru bir bakış fırlattım. Demiri dipten koparmak için ipi geriyordu. "Demir al," diye fısıldadım ona, dönüp polis memuruna bağırdım. Sonuçta, o ve ben aynı anda konuşuyorduk ve havada çarpışan sesli düşüncelerimiz anlaşılmazlaşıyordu.

Polis memuru giderek daha emredici bir hal takındığından, onu dinlemek zorunda kaldım. Nickey demire öyle bir asılıyordu ki damarlarının patlayacağını düşündüm. Polis memuru tehditlerini ve uyarılarını savurduktan sonra ona kim olduğunu sordum. Bana

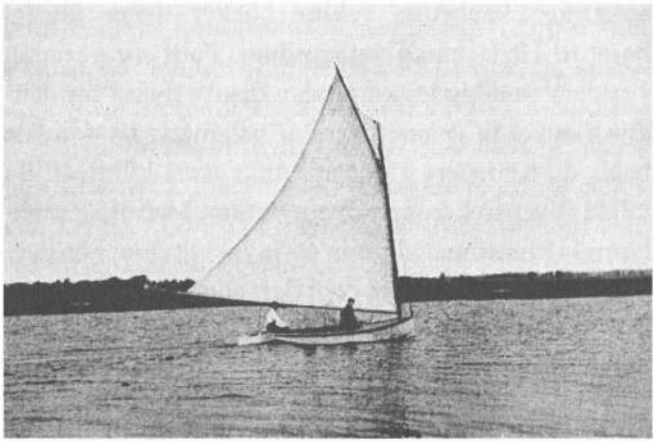
anlatırken kaybettiği vakitte Nickey demir almayı başardı. Hızla hesap yapıyordum. Polis memurunun ayaklarının dibinden rıhtımdan denize doğru bir merdiven iniyordu ve merdiven bir palamarla bir sandala bağlıydı. Kürekleri içindeydi. Ama asma kilitliydi. Bu kilide güvenerek kumar oynuyordum. Meltemi yanaklarımda hissettim, akıntının suyu yükselttiğini gördüm, yelkenliyi kuşatan kalan contaları gördüm, yelken iplerine ve makaralara göz gezdirdim ve her şeyin tamam olduğunu anladım ve sonra numara yapmayı bıraktım.

"Demiri içeri al!" diye bağırdım Nickey'e, contalara koşup onları açmaya başladım ve Viski Bob'un burma düğüm değil de düz düğümle bağlamış olduğuna şükrettim.

Merdivenden aşağı inerek, bir anahtarla asma kilidi açmaya çabalayan polis memuru tam sandalı kurtarıp küreklere asıldığında demir güverteye alındı ve son conta da açıldı.

"Flok skutalarını koyver!" diye emrettim tayfama, aynı anda ben pokruva giz çördeklerine sarıldım. Yelken hızla yükselmeye başladı. Halatı volta ettim ve kıça, dümen yekesine koştum.

"Yelkeni ger!" diye bağırdım yelkenin çördek yakasındaki Nickey'e. Polis memuru kıç tarafımızdan bize yaklaşıyordu. Bir rüzgâr yelkenimizi şişirdi ve teknemiz öne fırladı. Muhteşemdi. Kara bir korsan bayrağım olsaydı, onu da zaferle direğe çekerdim. Polis memuru sandalda ayağa kalktı ve ettiği küfürlerle günün parlaklığını soldurdu. Ayrıca silahı olmadığı için hayıflanıyordu. Görüyorsunuz ya, bu oynadığımız bir başka kumardı.

Üstelik tekneyi çalmıyorduk. Polis memurunun değildi. Sadece bizden isteyeceği parayı çalıyorduk, ki o para da bir çeşit rüşvetti. Ve aynı zamanda parasını kendimiz için de çalmıyorduk; arkadaşım Dinny McCrea için çalıyorduk.

Benicia'ya varmak birkaç dakika sürdü ve birkaç dakika sonra battaniyelerim teknedeydi. Tekneyi buharlı gemilerin rıhtımına doğru çevirdim, o avantajlı açıdan arkamızdan gelen herhangi birini görebiliyorduk. Hiç belli olmazdı. Belki de Port Costa polisi Benicia polisine telefon ederdi. Nickey ve ben durum değerlendirmesi yaptık. Sıcak güneşin altında güverteye uzandık, tatlı meltem yanaklarımızdaydı, akıntıyla sürüklenen sular girdaplanarak ufacık dalgalar halinde akıp gidiyordu. Suların çekilmeye başlayacağı akşam üzerine kadar Oakland'a yola çıkmamız imkânsızdı. Ama sular çekilmeye başlayınca polisin Carquinez boğazına göz atabileceğini hesapladıktan sonra, sabaha karşı ikide başlayacak olan ikinci akın-

tıyı beklemekten başka yapacak bir şey kalmıyordu bize; o zaman karanlıkta tüyebilirdik.

Böylece güverteye uzandık, sigaralarımızı tüttürdük ve hayatta olduğumuz için sevindik. Denize tükürüp akıntının hızını ölçtüm.

"Bu rüzgârla, Rio Vista'ya kadar kendimizi akıntıya bırakabiliriz," dedim.

"Irmak boyunca meyve mevsimi," dedi Nickey.

"Irmakta su alçak," dedim. "Sacramento'ya gitmek için yılın en güzel zamanı."

Oturup birbirimize baktık. Muhteşem batı rüzgârı şarap gibi sarhoş ediyordu bizi. Her ikimiz de ırmağa tükürüp akıntıyı ölçtük. Şimdi ileri sürüyorum ki, bütün suç o akıntıyla, o güzel rüzgârdaydı. Bunlar denizcilik içgüdümüze seslenmişti. Eğer bunlar olmasaydı, beni yola sürükleyen o olaylar zincirinin tamamı kopmuş olacaktı. Hiçbir şey söylemedik, ama palamarları çözdük ve yelken açtık. Sacramento ırmağına kadarki maceralarımız bu anlatının bir parçası değil. Sonunda Sacramento şehrine vardık ve yelkenlimizi bir rıhtıma bağladık. Su güzeldi, zamanımızın çoğunu yüzerek geçirdik. Demiryolu köprüsünün üst tarafındaki ırmağın getirdiği kum yığınında bizim gibi yüzen bir grup oğlanla karşılaştık. Yüzmelerimiz arasında kumluk yere uzanıp konuştuk. Şimdiye kadar beraber olduğum arkadaşlardan farklı konuşuyorlardı. Yeni bir konuşma diliydi. Onlar demiryolu çocuklarıydı ve söyledikleri her kelimeyle Yol'un çekiciliği beni daha büyük bir güçle avucunun içine alıyordu.

"Ben Alabama'dayken," diye başlıyordu bir oğlan ya da bir başkası, K.C'den C. A. ile gelirken," diyordu;

bunun üzerine üçüncü oğlan, "C.A.'da kör vagonların basamağı yok," diye atılıyordu. Ve ben kumda sessizce yatıp dinliyordum. "Ohio'da, Lake Shore ile Michigan hattı üzerinde küçük bir kasabaydı," diye başlıyordu bir oğlan ve bir diğeri, "Sen hiç Wabash yolunda top güllesine bindin mi?" diyordu ve bir diğeri ise, "Yo, Chicago'dan ayrılırken Beyaz Posta'ya bindim," diyordu. "Tren yolculuğundan konuşuyorsunuz ha, öyleyse Pennsylvania'ya gelinceye kadar bekleyin, dört hat, hiç su tankı yok, uçarken su alırsın, cesaret ister." "*Northern Pacific* yolu şimdi kötü." "Salinas 'açgözlü', 'aynasızlar' 'haşin'." "Ben Moke Kid'le beraberken El Paso'da 'enselendim'." "Montreal'in Fransızca konuşulan yerlerine gelinceye kadar bekleyin, tek bir kelime İngilizce yok: '*Mongee, Madame, mongee, no spika da French*,' dersin, karnını ovalar, aç aç bakarsın ve sana bir parça domuz pastırması ile bir sürü 'boş laf' verir."

Kumda yatıp dinlemeyi sürdürdüm. Avareler benim istiridye korsanlığımı beş paralık etmişlerdi. Konuşulan her kelimede yeni bir dünya beni çağırıyordu: çelik barlar, kör vagonlar ve "yandan kapılı yolcu vagonları, aynasızlar" ve "fren memurları," "uykucular" ve "düzenciler," "enselenenler" ve "tüyenler," "güçlü kollar" ve "ipsizler," "çeteciler" ve "ustalar." Hepsi macerayı çağrıştırıyordu. Tamam öyleyse, ben de bu yeni dünyanın üstesinden gelecektim. Kendimi o demiryolu çocuklarıyla karşılaştırdım. Onların herhangi biri kadar kuvvetliydim; onlar kadar uyanık, onlar kadar asabiydim ve kafam da onlar kadar iyi çalışıyordu.

Deniz sefasından sonra, akşam olurken, üstlerini giyip şehre gittiler. Ben de onlarla birlikte gittim.

Ana caddede para dilenmeye başladılar. Hayatımda hiç dilenmemiştim ve bu benim ilk yola çıkışımda hazmedilmesi en zor şeydi. Dilencilik hakkında saçma fikirlerim vardı. Felsefem, o zamana kadar, dilenmektense çalmanın daha iyi olduğuydu; soygun hâlâ daha güzeldi, çünkü tehlikesi ve cezası orantılı olarak daha büyüktü. Bir istiridye korsanı olarak, adaletin elinde mahkûmiyetlerim vardı, onların hepsinin cezasını çekecek olsam devletin hapishanesinde bin yıl yatmam gerekirdi. Çalmak erkekçeydi; dilenmek alçak ve aşağılık bir işti. Ama gelecek günlerde fikirlerim değişecek ve dilenciliğe keyifli bir şaka, bir zekâ işi ve bir tür sinir egzersizi olarak bakacaktım.

Ne var ki o ilk akşam, dilencilik yapamadım ve sonuç olarak oğlanlar bir lokantaya gidip yemek yemeye hazırken ben değildim. Beş kuruşsuzdum. Meeny Kid, sanırım Meeny Kid'di, bana yemek parası verdi ve hep beraber yedik. Ama yemek yerken derin derin düşündüm. Parazit olan, deniliyordu, en az hırsız kadar kötüdür; dilenciliği Meeny Kid yapmıştı ve ben ondan yararlanıyordum. Parazit olmanın hırsız olmaktan çok daha kötü bir şey olduğuna karar verdim ve bu bir daha olmamalıydı. Nitekim de olmadı. Ertesi gün ben de diğerleri gibi dilendim.

Rum Nickey'in yola düşme tutkusu yoktu. Dilencilikte başarılı değildi ve bir gece mavnanın birine saklanıp ırmak boyunca San Francisco'ya gitti. Sadece bir hafta önce ona bir boks karnavalında rastladım. Nickey ilerlemişti. Ringin kenarında şeref tribününde oturuyordu. Artık boksörlerin menajer-

liğini yapıyor ve bundan gurur duyuyor. Aslında, kendi çapında, yerel spor dünyasında parlayan bir ışık o.

"Hiçbir oğlan dağları aşmadıkça demiryolu çocuğu olmaz." Sacramento'da yol yasasının bu olduğunun açıklandığını duydum. Tamam o zaman, ben de dağları aşacak ve bu gruba kaydolacaktım. Bu arada söz konusu dağ, bu arada, Sierra Nevada dağlarıydı. Bütün çete tepeye bir gezintiye gidiyordu ve elbette ben de onlarla gidecektim. Bu French Kid'in yoldaki ilk macerasıydı. San Francisco'daki ailesinden daha yeni kaçmıştı. Bu işi başarmamız ona ve bana kalmıştı. Bu arada şunu da söyleyeyim ki, benim eski "Prens" unvanım yok olup gitmişti. Takma ismimi almıştım. Şimdi artık "Sailor Kid'dim, daha sonra, doğduğum yerle Rocky dağları arasından geçtikten sonra "Frisco Kid" olarak bilinecektim.

Akşam saat 10.20'de *Central Pacific* treni doğuya gitmek üzere Sacramento'daki depodan yola çıktı bu belirli zaman cetveli hafızama silinmez biçimde kazınmıştır. Çetemiz on iki kişi kadar vardı ve trenin ötesinde karanlıkta ip gibi dizilmiş, atlamaya hazır bekliyorduk. Tanıdığımız yerel demiryolu çocuklarının hepsi bizi yolcu etmeye gelmişti, ayrıca yapabilirlerse bizi trenden aşağı atmak için. Bu onların şaka anlayışıydı ve bunu yapacak sadece kırk kişi kadardılar. Liderleri, Bob adlı bir demiryolu çocuğuydu. Aslen Sacramentoluydu, ama ülkenin her yerinde çıkmadığı yol kalmamıştı. Beni ve French Kid'i yanına çekip bize şöyle bir tavsiyede bulundu: "Sizi trenden aşağı atmaya çalışacağız, anladınız mı? Siz ikiniz zayıfsınız.

Takımın geri kalanı başlarının çaresine bakabilir. O yüzden, bir kör vagona biner binmez, derhal güverteye çıkın. Ve Roseville kavşağını geçinceye kadar güvertede kalın, çünkü o kasabada polisler haşindir, gördükleri herkesi mahvederler."

Lokomotif düdüğünü çaldı, tren yola çıktı. Üç kör vagonu vardı, bu da hepimize yetecek kadar yer var demekti. Trene binmeye çalışan on iki kişilik bizim ekip trene sesiz sedasız binmeye çalışıyordu, ama bizim kırk arkadaş şaşırtıcı ve arsızca bir kalabalık halinde orada toplanmıştı. Bob'un tavsiyesini dinleyerek, ben hemen güverteye çıktım, yani posta vagonlarının birisinin çatısının üzerine tırmandım. Orada kalbim çarparak yere yattım ve eğlenceyi dinledim. Bütün tren personeli dışardaydı, trenden aşağı atma işi hızla ve zorla yapılıyordu. Tren yarım mil ilerledikten sonra durdu ve personel yeniden gelip trende kalanları aşağı attı. Sadece ben trende kalabilmiştim.

Geride, istasyonda, French Kid iki bacağı da kesik bir halde yerde yatıyor, ekipten kazayı gören birkaç kişi de başında duruyordu. French Kid ya kaymış ya da tökezlemişti; hepsi bu kadardı ve tren gerisini halletmişti. Yol dünyasına girişim böyle oldu. French Kid'i bir daha ancak iki yıl sonra gördüm ve "bacaklarını" inceledim. Bacaklarını incelemem nezaketsizdi. Sakatlar, bacaklarının incelenmesinden daima hoşlanırlar. Yoldaki eğlenceli görüntülerden biri de iki sakatın karşılaşmasına şahitlik etmektir. Ortak sakatlıkları verimli bir sohbet kaynağıdır; nasıl olduğunu anlatırlar, bacak kesimi hakkında bildiklerini tarif ederler, kendilerini ya da diğerini ameliyat eden cer-

rahı eleştirirler ve bir kıyıya çekilip sargıları açarak bacaklarını karşılaştırırlar.

Ama French Kid'in kaza geçirdiğini ancak birkaç gün sonra, Nevada'da ekip beni yakaladığında öğrendim. Ekibin kendisi Nevada'ya berbat bir durumda varmıştı. Kar siperlerinden geçerken tren kaza yapmış; iki bacağı ezilen Happy Joe'da koltuk değneği vardı, geri kalanlar da hafif sıyrıklar ve yara bere almışlardı.

Bu arada, ben posta vagonunun üstüne uzanmış Bob'un beni uyardığı kasaba olan Roseville kavşağının birinci durak mı, yoksa ikinci durak mı olduğunu hatırlamaya çalışıyordum. Emin olmak için, kör vagonun sahanlığına inmeyi ikinci durağı geçene kadar erteledim. Ondan sonra da inmedim. Oyunun yenisiydim ve olduğum yerde kendimi daha güvende hissediyordum. Ama bütün geceyi, Sierra dağlarını, kar siperlerini ve tünelleri, sabahın yedisinde vardığım Sierra dağlarının diğer yanındaki Truckee'ye gelene dek güvertede geçirdiğimi bizim ekibe söylemedim. Böyle bir şey onur kırıcıydı ve herkesin ortak gülme konusu olurdum. Bu, dağların üzerinden yaptığım ilk yolculuk hakkındaki gerçeği ilk itiraf edişim. Ekibe gelince, onlar bu işi başardığıma karar verdiler; tepeyi gerisin geri aşıp da tekrar Sacramento'ya geldiğimde iyice palazlanmış bir demiryolu çocuğuydum.

Yine de öğrenecek çok şeyim vardı. Bob benim kılavuzumdu ve çok iyiydi. Bir akşam hatırlıyorum (Sacramento'da fuar zamanıydı ve sağda solda sürtüp eğleniyorduk) bir kavga sırasında şapkamı kaybettim. Sokağın ortasında başım açık kalmıştım ve Bob yardı-

mıma koşmuştu. Beni ekibin içinden alıp bir yana çekti ve ne yapmam gerektiğini anlattı. Tavsiyesini biraz ürkekçe karşıladım. Üç gün yattığım hapisten daha yeni çıkmıştım ve polis beni yeniden enselerse epeyce haşlanacağımı biliyordum. Öte yandan korktuğumu da belli edemezdim. Tepeyi aşmıştım, palazlanmış bir demiryolu çocuğu olarak ekiple dolaşıyordum ve bu işi başarmam da bana kalmıştı. Böylece Bob'un tavsiyesini kabul ettim, o da işin üstesinden gelişimi görmek için benimle geldi.

K Sokağında galiba Beşinci Sokağın köşesinde pozisyon aldık. Akşam erkendi ve sokak kalabalıktı. Bob önümüzden geçen her Çinlinin şapkasını inceliyordu. Her zaman demiryolu çocuklarının sert kenarlıklı beş dolarlık Stetson şapkası giymeyi nasıl becerebildiklerini merak etmiştim ve artık biliyordum. Benim kendiminkini alacağım şekilde, onları Çinlilerden alıyorlardı. Gergindim, çünkü çevrede çok insan vardı; ama Bob bir buzdağı kadar sakindi. Birkaç kez, gergin

ve diken üstünde bir Çinliye doğru hamle yaptığımda Bob beni geri çekti. Başıma uygun ve iyi bir şapka almamı istiyordu. Bazen tam başıma uygun ama yeni olmayan bir şapka geliyordu ve bir düzine işe yaramaz şapkadan sonra, yeni ama başıma uygun olmayan bir şapka geliyordu. Tam başıma uygun ve yeni bir şapka geçtiğinde, kenarları ya çok büyük oluyordu ya da yeterince büyük olmuyordu. Tanrım, Bob çok titizdi. Öyle gergindim ki, herhangi bir başlığı kapacaktım.

En sonunda şapka geldi, Sacramento'da bana uygun tek şapka. Şapkaya bakar bakmaz en iyi şapkanın o olduğunu biliyordum. Bob'a baktım. O da polis var mı diye çevreyi şöyle bir kolaçan ettikten sonra başını salladı. Şapkayı Çinlinin başından alıp kendi başıma geçirdim. Başıma tam uymuştu. Daha sonra koşmaya başladım. Bob'un bağırdığını duydum, bir an için onun öfkeli Moğolun yolunu kestiğini ve ona çelme taktığını gördüm. Koşmaya devam ettim. İleriki köşeden saptım ve daha sonraki köşeden tekrar saptım. Bu sokak K Sokağı kadar kalabalık değildi ve bir yandan derin derin nefes alırken, bir yandan da şapkam ve kaçışımdan dolayı kendimi kutlayarak sakince yürüdüm.

Sonra birden, arkamdaki köşeden, çıplak başlı Çinli geldi. Yanında birkaç Çinli daha vardı ve peşlerinde yarım düzine kadar adam ve çocuk. Hızla ilerideki köşeye doğru koştum, sokağın karşısına geçtim, öteki köşeyi döndüm. Onu kesinlikle atlatmış olduğuma karar vererek yeniden yürümeye başladım. Ama peşimdeki köşeden ısrarcı Moğol geliyordu. Eski tavşan ve kaplumbağa hikâyesiydi. Benim kadar hızlı koşamıyordu, ama ayaklarını sürte sürte ve alda-

tıcı hızlı yürüyüşüyle ısrarla kovalamayı sürdürüyor ve gürültülü lanetleriyle çok fazla nefes tüketiyordu. Kendisine yapılan namussuzluğa tanık olsunlar diye bütün Sacramento'ya sesleniyordu adam; bu da yetmezmiş gibi Sacramento'nun önemli bir kısmı onu duyduğundan peşi sıra sürü halinde geliyordu. Ben tavşan gibi koşmaya devam ettim, ama ısrarcı Moğol şamatasını gittikçe çoğaltarak, bana yetişiyordu. Ne var ki sonunda kovalamasına bir polis katılınca tabanları iyice yağladım. Kıvrıldım, döndüm ve yemin ederim en az yirmi blok dümdüz koştum. Bir daha o Çinliyi hiç görmedim. Şapka mükemmel, mağazadan daha yeni alınmış, son moda bir Stetson'dı ve bütün ekibin gözü şapkada kaldı. Üstelik bu şapka benim başarımın bir simgesiydi. Şapkayı bir yıldan uzun bir süre kullandım.

Demiryolu çocukları tatlı küçük delikanlılardır, yani onları tek başına yakaladığınızda ve "her şeyin nasıl olduğunu" size anlatırlarken; ama inanın bana, kalabalık halinde dolaşırlarken onlardan sakınmak gerekir. O zaman kurda dönüşürler ve kurtlar gibi en güçlü adamı bile yere devirebilirler. Böylesi zamanlarda korkak değillerdir. Bir adamın üstüne atılırlar ve adam çaresiz kalıncaya dek, sırım gibi vücutlarındaki gücün her damlasına kadar adama asılırlar. Bunu yaptıklarını bir kereden fazla görmüşümdür ve kimlerden söz ettiğimi biliyorum. Güdüleri genellikle soygun yapmaktır. Ve "güçlü kol" darbesine dikkat edin. Birlikte yolculuk ettiğim ekipteki her çocuk bunda uzmandı. French Kid bile bacaklarını kaybetmeden önce bu konuda ustalaşmıştı.

Bir seferinde "Söğütlük"te gördüğüm bir olay, hâlâ gözlerimin önünde capcanlıdır. Söğütlük demiryolu deposunun yakınında bir ağaç yığını bulunan boş bir alandı ve Sacramento'nun merkezine beş dakikalık yürüyüş mesafesinden uzak değildi. Gece vakti, sahne yıldızların ince ışığıyla aydınlanıyor. Demiryolu çocukları sürüsünün ortasında güçlü kuvvetli bir işçi görüyorum. Kızgın ve çocuklara lanet yağdırıyor, bir damla bile korkmuyor, kendi gücünden emin. Yaklaşık doksan kilo ağırlığında, kasları sert: Ne var ki neyin karşısında olduğunu bilmiyor. Çocuklar hırlıyor. Hiç de hoş bir manzara değil. Her taraftan saldırıyorlar, adam sağa sola vurarak kendi çevresinde dönüyor. Barber Kid benim yanımda duruyor. Adam kendi etrafında döndükçe, Barber Kid ileri sıçrıyor ve numarasını yapıyor. Adamın sırtına dizi iniyor; adamın boynunun etrafına, arkadan sağ eli dolanıyor, bilek kemiği adamın şahdamarına bastırıyor. Barber Kid olanca ağırlığını geriye doğru veriyor. Kuvvetli bir manivela. Ayrıca adam soluk alamıyor. İşte bu "güçlü kol"dur.

Adam dirense de, artık pratik olarak çaresizdir. Demiryolu çocukları her yandan üstüne çullanıyor, kollara, bacaklara ve vücuda yapışıyor, Barber Kid de tıpkı bir geyiğin gırtlağına sarılmış bir kurt gibi asılarak adamı geriye deviriyor. Adam devriliyor ve sürünün altında kalıyor. Barber Kid kendi vücudunun pozisyonunu değiştiriyor, ama asla adamın kurtulmasına izin vermiyor. Bazı çocuklar kurbanı "soyarken," diğerleri etrafa tekme atamasın diye bacaklarını tutuyor. Adamın ayakkabılarını çıkararak avantajlı durumlarını kuvvetlendiriyorlar. Adama gelince, vazgeçmiştir.

Yenilmiştir. Ayrıca gırtlağındaki güçlü koldan dolayı nefes alamıyordur. Çirkin, boğuk sesler çıkarıyor ve çocuklar acele ediyor. Onu gerçekten öldürmek istemiyorlar. Bir anda her şey sona eriyor. Bir emirle bütün tutuşlar serbest bırakılıyor ve çocuklar dağılıyor, içlerinden biri ayakkabıları taşımaktadır onların karşılığında nereden yarım dolar alacağını biliyor. Adam oturur ve çevresine bakınır, şaşkın ve çaresiz. İstese bile, yalınayak karanlıkta kovalamanın bir yararı yoktur. Bir dakika oyalanıp adamı seyrediyorum. Boğazını yokluyor, kuru, kesik öksürüyor, gırtlağını temizlemeye çalışıyor ve yerinden çıkmadığından emin olmak istermiş gibi garip bir biçimde başını silkeliyor. Daha sonra ekibe katılmak için tüyüyorum ve o adamı bir daha hiç görmüyorum; gerçi gözümün önünden hiç gitmeyecek, orada yıldızların ışıkları altında oturmuş, biraz şaşkın, biraz korkmuş, üstü başı berbat, başını ve boynunu tuhaf hareketlerle silkeliyor.

Sarhoşlar demiryolu çocuklarının özel avlarıdır. Sarhoş bir adamı soymaya "ipsiz devirmek" derler; her nerede olurlarsa olsunlar sürekli sarhoşları kollarlar. Bir sinek nasıl örümceğin asıl avıysa, sarhoş da onların asıl avıdır. İpsiz devirmek çok kere eğlenceli bir görüntüdür, özellikle ipsiz ve dışarıdan birinin müdahale etmesi imkânsızken. Üstüne ilk çullanışta ipsizin parası ve değerli eşyası gider. Sonra çocuklar kurbanın etrafında savaş konseyi kurmuş gibi otururlar. Bir çocuk ipsizin kravatını beğendiğinden söz eder. Kravat yerinden çıkarılır. Bir başka çocuk iç çamaşırların peşindedir. Onlar da çıkarılır, bir bıçak elbisenin kollarını ve bacaklarını çabucak kısaltır. Bazen demir-

yolu çocuklarının hobo arkadaşları çağırılır ve çocuklara büyük gelen palto ve pantolonlar onlara verilir. Ve sonunda ipsizin yanında atılmış paçavralarını bırakarak çekip giderler.

Gözümde bir başka görüntü canlanıyor. Karanlık bir gece. Bizim ekip banliyölerde kaldırımdan gelir. Önümüzde, bir elektrik ışığının altında bir adam sokağı enlemesine geçer. Yürüyüşünde bir tutukluk, bir düzensizlik var. Çocuklar o anda oyunun kokusunu alır. Adam sarhoş. Yalpalayarak karşıki kaldırımda yürür ve boş bir arsadan kestirme giderek karanlıkta kaybolur. Av çığlığı atılmaz, ama sürü hızlı bir kovalama için kendini ileri atar. Boş arsanın ortasında adamı yakalar-

lar. Ama bu da ne? Hırlayan ve tehditkâr sesler çıkaran küçük, garip şekiller sürü ile avın arasındadır. Bu bir başka demiryolu çocuğu sürüsüdür ve düşmanca bir sessizlikte o adamın onların avı olduğunu öğreniriz, bir düzine sokaktan beri onu izlemektedirler ve biz onların avına karışmaktayızdır. Ama bu ilkel bir dünya. Bu kurtlar yavru kurtlardır. (Gerçekten de içlerinden herhangi birinin on iki on üç yaşından büyük olduğunu sanmıyorum. Onların bazılarıyla sonradan karşılaştım ve daha o gün tepeyi aşıp geldiklerini öğrendim. Denver ve Salt Lake City'den gelmişlerdi) Bizim sürü ileri doğru atılır. Yavru kurtlar bağrışıp çığlık atarlar ve iblis gibi dövüşürler. Sarhoşun çevresinde ona sahip çıkma mücadelesi çok şiddetli sürmektedir. Adam yere devriliyor, sonra tıpkı Yunanların ve Troyalıların düşen bir kahramanın vücuduna ve zırhına sahip çıkmak için birbirlerine girişmeleri gibi, çarpışma adamın vücudu üzerinde şiddetle sürüyor. Çığlıklar, gözyaşları ve ağlamalar arasında yavru kurtlar avdan yoksun bırakılıyor ve bizim sürü ipsizi deviriyor. Ama zavallı ipsizi ve boş arsada savaşın aniden patlak vermesi karşısındaki şaşkınlığını her zaman hatırlayacağım. Onu şimdi görüyorum, karanlığın içinde belli belirsiz, budalaca bir şaşkınlık içinde sendeliyor, iyi niyetle nedenini ve anlamını anlayamadığı çekişmede onun o uzlaştırıcı rolünü oynamaya çalışırkenki halini, zararsız biri olan kendisinin birçok el tarafından yakalandığı ve yere serildiği anda yüzünde beliren, gerçekten incinmiş ifadeyi şu anda bile görüyorum.

"Denkli ipsizler" de demiryolu çocuklarının gözde avlarıdır. Bir paçavracı, çalışan bir serseridir. İsmini,

"denk" olarak bilinen, taşıdığı dürülü battaniyelerden alır. Çalıştığı için, denkli bir ipsizin cebinde genellikle birkaç kuruş olması beklenir, demiryolu çocukları işte o birkaç kuruşun peşindedir. Denklilerin en iyi avlanma yerleri şehrin kenarındaki barakalar, ahırlar, odun depoları ve demiryolu depoları vs'dir, ve avlanma zamanı, denkli ipsizin battaniyesini serip uyumak için bu yerleri aradığı gece vaktidir.

"Çaylaklar" da demiryolu çocuklarının ellerinde çok acı çekerler. Bilinen bir ifadeyle, çaylaklar acemidir. Çaylak yola yeni çıkmış bir ergen ya da en azından gençlik çağında biridir. Öte yandan, yoldaki bir çocuk ne kadar acemi olursa olsun, hiçbir zaman çaylak değildir; o bir demiryolu çocuğudur ya da "yemlik"tir ve eğer bir "usta" ile yolculuk ediyorsa, "usta malı"dır. Ben hiçbir zaman usta malı olmadım, çünkü mal edinilmekten hoşlanmadım. Pratik olarak çaylaklık çıraklığımı atladım. Kısa bir dönem için, Sailor Kid takma ismimi Frisco Kid ile değiştirdiğim dönemde, bir çaylak olma kuşkusu altındaydım. Ama benden kuşkulananlar beni daha yakından tanıyınca çabucak fikirlerini değiştirdiler ve kısa zamanda bir ustanın açık ve ayırt edici havasını edindim. Ve şu bilinmeli ki usta, yolun aristokratıdır. Onlar lordlar, efendiler, saldırgan insanlar, ilk soylular, Nietzsche'nin sevdiği sarışın hayvanlardır.

Nevada'dan geçerek geri döndüğümde, bazı ırmak korsanlarının Dinny McCrea'nın teknesini çaldığını gördüm. (Rum Nickey'yle benim Oakland'dan Port Costa'ya gittiğimiz yelkenliye ne olduğunu hatırlayamamam bugün oldukça komik. Polis memurunun onu

almadığını biliyorum, bizimle beraber Sactamento nehri boyunca gitmediğini biliyorum ve bütün bildiklerim bunlar.) Danny McCrea'nın teknesinin kaybolmasıyla yola bağlandım ve Sacramento'dan sıkılınca, bizim ekibe eyvallah dedim (şehirden ayrılırken beni bindiğim marşandizden dostça aşağı atmaya çalıştılar) ve San Joaquin Vadisine doğru yola çıktım. Yol beni yakalamış, bırakmıyordu; daha sonra denize açılıp türlü türlü işler yaptıktan sonra, yola dönüp daha uzun seferlere çıktım, bir "kuyrukluyıldız" ve bir usta oldum ve de beni iliklerime kadar ıslatan sosyoloji banyosuna daldım.

VIII
İki Bin İpsiz

"İpsiz" bir serseridir. Bir seferinde birkaç hafta boyunca iki bin ipsiz ordusuyla yolculuk etme fırsatı yakalamıştım. Bu ordu, "Kelly'nin Ordusu" olarak biliniyordu. Vahşi ve hırçın batıda, California civarında, General Kelly ve kahramanları trenleri ele geçirmişti, ama Missouri'yi geçerken trenlerden indirilmişlerdi ve verimsiz doğuya doğru gittiler. Doğunun, iki bin hoboya bedava yolculuk yaptırmaya hiç niyeti yoktu. Kelly'nin Ordusu Council Bluffs'ta bir süre çaresizce bekledi. Onlara katıldığım gün, gecikmeden deliye dönmüş bir halde bir tren ele geçirmek için yürüdüler.

Son derece görkemli bir görüntüydü. General Kelly muhteşem bir siyah süvari atına binmişti, düdüklerin ve davulların askeri marşları eşliğinde, bölük bölük, iki tümen halinde, iki bin ipsizi önünde resmi geçit yaptı ve birkaç mil ötedeki küçük Weston kasabasına

giden vagon yolunu tutmuşlardı. En son katılan asker olduğumdan, İkinci Tümenin son alayının en son bölüğündeydim, üstelik artçıların en son safındaydım. Ordu, Weston'da demiryolunun yanında kamp kurdu: demiryolunun yanında, Chicago, Milwaukee ve St. Paul ile Rock Island'a giden iki yol vardı.

Niyetimiz ilk treni ele geçirmekti, ama demiryolu görevlileri oyunumuzu bozdular ve kazandılar. Tren geçmedi. Her iki hattı da kapatmışlar ve trenlerin geçişini durdurmuşlardı. Bu arada, biz boş demiryolunda uzanırken, Omaha ve Council Bluffs'ın iyi insanları kendi aralarında harekete geçtiler. Bir çete oluşturup Council Bluffs'ta bir tren ele geçirerek, bu treni bize getirmek ve bize armağan etmek için hazırlıklar yapılıyordu. Demiryolu görevlileri bu oyunu da bozdu. Çeteyi beklemediler. İkinci gün sabahın erken saatinde, tek özel vagonlu bir lokomotif istasyona geldi ve yan yola girdi. Bu işaret üzerine boş yolların yeniden canlandığını sanan bütün ordu yolun kenarına dizildi.

Ne var ki, hiçbir boş demiryolunda canlanma, o iki yolda olduğu gibi canavarca olmamıştır. Batıdan bir lokomotif düdüğü duyuldu. Batıya doğru giden lokomotif bizim olduğumuz yöne geliyordu. Biz de batıya gidiyorduk. Asker safları arasında bir hazırlık dalgalanması oldu. Düdük hızla ve öfkeyle çalarken, tren son hızda şimşek gibi geçip gitti. O hızda giden trene binecek bir hobo daha doğmamıştır. Bir başka lokomotif düdük çaldı ve bir başka tren son hızda geldi ve bir başkası, bir başkası, tren ardına tren, o kadar ki artık sonlara doğru trenler yolcu vagonlarından, kapalı yük vagonlarından, açık yük vagonlarından,

tren memurlarının kullandığı en sona takılı vagonlardan, posta vagonlarından, çalışmayan lokomotiflerden ve büyük tren yollarının avlularında bulunan ne kadar süprüntü varsa onlardan oluşuyordu. Council Bluffs'taki demiryolu avluları tamamen boşaltıldıktan sonra, özel vagonlu lokomotif de yan yoldan çıktı ve raylar tamamen ıssızlaştı.

O gün geçti, ertesi gün geçti, hiçbir hareket olmadı; bu arada iki bin hobo sulusepken, yağmur ve dolu altında ahmaklaşmış bir halde yolun kenarında yattı. Ama o gece Council Bluffs'ın iyi insanları demiryolu memurlarını alt ettiler. Council Bluffs'ta bir çete oluşturuldu, Omaha'ya giden nehri aştı ve orada bir başka çeteyle birleşerek *Union Pacific* tren manevra yerine saldırdı. İlk önce bir lokomotifi ele geçirdiler, daha sonra hep beraber bir trene el koydular ve sonra birleşmiş çeteler bu trene doluştular, Missouri'yi geçtiler ve treni bize teslim etmek için Rock Island üzerinden geldiler. Demiryolu görevlileri bu oyunu da bozmaya çalıştılar, fakat başarısız oldular, demiryolu bölge müdürüyle Weston'daki bölge memurlarından biri ölüm tehlikesi atlattılar. Bu iki memur, telgrafla gelen gizli emirlerle, rayları bozarak sempatizanlarla dolu trene kaza yaptırmak istediler. Ama biz şüphelenmiştik ve devriye göndermiştik. Raylara zarar vermeye hazırlanan ve iki bin kızgın hobo tarafından kuşatılan iki memur ölümle karşılaşmaya hazırlandılar. Onları neyin kurtardığını hatırlamıyorum, sanırım trenin gelişiydi.

Başarısız olma sırası bize gelmişti ve epey başarısız olduk. İki çete telaş içindeyken yeterince uzun bir tren oluşturamamışlardı. İki bin hobonun sığabilece-

ği kadar yer yoktu. Bunun üzerine çetelerle hobolar bir sohbet ziyafeti çektiler, arkadaşlık ettiler, şarkılar söylediler ve ayrıldılar; çeteler ele geçirilmiş trenle Omaha'ya geri döneceklerdi, hobolar da ertesi sabah Des Moines'e doğru yüz kırk beş millik bir yürüyüşe geçecekti. Kelly'nin Ordusu Missouri Irmağını aşana dek hiç ayağını yere basmamıştı ve ondan sonra da bir daha hiç trene binemediler. Bu demiryollarına çok paraya mal oldu, ama ilkeli davranıyorlardı ve sonunda kazandılar.

Underwood, Leola, Menden, Avoca, Walnut, Marno, Atlantic, Wyoto, Anita, Adair, Adam, Casey, Stuart, Dexter, Carlham, De Soto, Van Meter, Bonneville, Commerce, Valley kavşağı... Haritayı incelerken ve dolgun Iowa diyarındaki rotamızın üzerinden geçerken kasaba isimlerini nasıl da yeniden hatırlıyorum! Ve konuksever Iowalı çiftçiler! Arabalarıyla eşyalarımızı taşıdılar; öğleleri yol kenarında bize sıcak öğle yemeği verdiler; müreffeh küçük kasabaların belediye başkanları hoş geldiniz konuşması yaptılar ve yolumuza devam etmemiz için bize hız verdiler; kız çocuklarından, genç kızlardan oluşan temsilci heyetleri bizi karşılamaya geldiler, yüzlerce denilebilecek iyi vatandaş, bizimle kol kola girip ana caddelerde yürüdüler. Kasabaya girişimiz bir bayram havası yaşatıyordu, her gün bayramdı, çünkü pek çok kasaba vardı.

Akşamları kamplarımız bütün nüfus tarafından istila ediliyordu. Her bölüğün kendi kamp ateşi vardı ve her ateşin etrafında bir şey yapılıyordu. Benim bölüğüm olan L Bölüğünün aşçıları şarkı söyleyip dans eden sanatçılardı ve eğlencemizin çoğuna yar-

dım ediyorlardı. Karargâhın bir başka yerinde koro şarkı söylüyordu, koronun yıldız seslerinden biri L Bölüğünden alınan "Dişçi"ydi ve biz de onunla büyük gurur duyuyorduk. Ayrıca bütün ordunun diş çekme işini o yapıyordu, bu diş çekimleri genellikle yemek zamanlarında olduğundan sindirimimiz olayların çeşitliliği tarafından uyarılırdı. Dişçinin uyuşturucusu yoktu, ama içimizde hastayı tutmaya gönüllü iki üç kişi olurdu. Bölüklerin gösteri yapan adamlarına ve koroya ek olarak, genellikle kilise hizmetleri yerine getirilir, bu ayinleri yerel vaizler yönetirdi ve her zaman çok sayıda politik konuşma yapılırdı. Bütün bunlar at başı giderdi; tamamen gelişmiş bir yol hayatı yaşıyorduk. İki bin hobo içinden çok sayıda yetenek çıkabilirdi. Hatırlıyorum, dokuz kişilik bir beysbol takımımız vardı ve pazar günleri yerel takımlarla maç yapardık. Pazarları bazen iki maç yapardık.

Geçtiğimiz yıl, ders vermek için bir yolculuk yaparken, Des Moines'e bir yataklı vagonda gittim, bir"yandan kapılı yataklı vagon"u kastetmiyorum, gerçek bir vagon. Şehrin dış mahallelerinde eski soba fabrikalarını gördüm ve kalbim yerinden hopladı. Bir düzine yıl kadar önce, orada, o soba fabrikalarında, Ordu durmuş, ayaklarının yürümekten acıdığına ve artık yürümeyeceğine büyük yemin etmişti. Soba fabrikalarını ele geçirdik ve Des Moines'e orada kalmaya geldiğimizi söyledik; yürüyerek gelmiştik ve hiç kimse bizi dışarı çıkartamazdı. Des Moines konuksever bir şehirdi, ancak bu sefer gerçekten çok ileri gitmiştik. Sevgili okur, şöyle aklından bir hesap yap. İki bin hobo, günde üç öğünden tam porsiyon yemek yese,

günde altı bin porsiyon, haftada kırk iki bin porsiyon, takvimdeki en kısa ayda yüz altmış sekiz bin porsiyon yapar. Bu, sınırı aşmak oluyordu. Paramız yoktu. Her şey Des Moineslilere kalıyordu.

Des Moines umutsuzluğa kapılmıştı. Kampta yattık, politik konuşmalar yaptık, dini konserler verdik, diş çektik, beysbol ya da iskambil oynadık, günlük altı bin porsiyon yemeği yedik ve bunu Des Moines ödedi. Des Moines demiryollarına yalvardı, ama demiryolcular inatçıydı; trene binemeyeceğimizi söylemişlerdi ve hepsi bu kadardı. Bizim trene binmemize izin vermeleri emsal oluşturacaktı ve böyle bir emsal oluşmayacaktı. Ve biz hâlâ yemeye devam ettik. Durumun en korkutucu kısmı buydu. Washington'a gidiyorduk ve Des Moines demiryolu ücretlerimizi, indirimli tarifeden olsa bile, ödeyebilmek için belediye tahvilleri çıkarıp satışa arz etmek zorunda kalacaktı; eğer daha fazla kalacak olsak, bu kez de bizi besleyebilmek için tahvil çıkarmak zorunda kalacaktı.

Sonra kasabadan bir dahi sorunu çözdü. Yürümeyecektik. Çok iyi. Araçla gidecektik. Des Moines'le Mississippi üzerindeki Keokuk arasında Des Moines Irmağı uzanıyordu. Irmağın bu iki şehir arasındaki mesafesi üç yüz mildi. Irmaktan gidebilirdik, dedi kasabalı dahi; bir kere yüzer araçlarla donatıldık mı, Mississippi üzerinden Ohio'ya gidebilir, Ohio'dan da dağların üstünde kısa bir yolculuktan sonra Washington'a ulaşabilirdik.

Des Moines bir yardım kampanyası başlattı. Vatandaşlar birkaç bin dolar bağışladı. Kereste, halat, çiviler ve kalafat işleri için büyük miktarlarda

keten alındı, Des Moines Irmağının kıyılarında muazzam bir gemicilik devri başladı. Des Moines yok yere "ırmak" unvanıyla onurlandırılmış önemsiz bir deredir. Bizim engin batı topraklarında ona "çay" derlerdi. Yaşlı kasaba sakinleri başlarını sallayıp bunu yapamayacağımızı söylediler, bizi yüzdürecek yeterli su yoktu. Des Moines umursamadı, yeter ki bizden kurtulsunlardı, biz de iyi beslenmiş iyimserler olarak söylenenleri umursamadık.

9 Mayıs 1894 Çarşamba günü toparlandık ve muazzam pikniğimize başladık. Des Moines bizden çok ucuz kurtulmuştu ve onu bu zorluktan kurtaran kasabalı dahiye bronz bir heykel borçlu olduğu da kesindi. Doğru, Des Moines teknelerimizin yapım parasını ödemişti; soba fabrikalarında altmış altı bin porsiyon yemek yemiştik ve çorak yerlerde aç kalmaya karşı bir önlem olarak yanımıza on iki bin ek porsiyon almıştık; ama bir de, Des Moines'de on bir gün yerine on bir ay kalmış olsaydık, kim bilir ne olurdu? Üstelik ayrılırken, ırmak bizi taşımazsa geri döneceğimize dair Des Moines'e söz verdik.

İaşe grubunun emrine on iki bin porsiyon yemek vermek çok iyiydi ve hiç kuşkusuz iaşe grubundaki "uyanıklar" bunun tadını çıkardı; çünkü hepsi anında kayboldu ve benim tekne bir daha onları görmedi. Irmak yolculuğu boyunca bölük düzeni iyice bozuldu. Erkeklerin oluşturduğu herhangi bir kampta her zaman belli bir oranda işten kaytaranlar, miskinler, düzeysizler ve üçkağıtçılar bulunur. Benim teknemde on adam vardı ve onlar L Bölüğünün kaymak tabakasıydı. Her adam üçkağıtçıydı. İki nedenle ben bu on kişi-

nin arasındaydım. Birincisi, "yola düştüğümden beri" üçkağıtçılar kadar iyiydim ve ikincisi, ben "Denizci Jack"tim. Teknelerden ve teknecilikten anlıyordum. Onumuz L Bölüğünün kalan kırkını unuttuk ve bir öğün yemeği atladığımızda anında iaşe grubunu da kafamızdan sildik. Özgürdük. Tütünümüzü çiğneyerek, filodaki bütün tekneleri geride bırakarak ve ne yazık ki, bazen çiftçilerin Ordu için topladığı kumanyalara el koyarak "kendi kafamıza göre" ırmakta gidiyorduk.

Üç yüz millik yolun büyük bir kısmında Ordunun yarım ya da bir gün ilerisindeydik. Birkaç Amerikan bayrağı ele geçirmiştik. Küçük bir kasabaya yaklaştığımızda ya da ırmağın kıyısında toplanmış bir grup çiftçi gördüğümüzde, bayraklarımızı çekiyorduk, kendimize "öncü tekne" diyorduk ve Ordu için ne kadar erzak toplandığını öğrenmek istiyorduk. Elbette Orduyu temsil ediyorduk ve erzak bize teslim ediliyordu. Yine de asla alçakça davranmıyorduk. Alabileceğimizden daha fazlasını almıyorduk. Yine de her şeyin en iyisini alıyorduk. Örneğin iyiliksever bir çiftçi yedi dolar değerinde tütün bağışladı, aldık. Ayrıca yağ, şeker, kahve ve konserve yiyecek de aldık; fakat erzak fasulye ve un çuvalları ya da iki üç kesilmiş öküz olunca, kesinlikle bunları almıyor bunların, görevleri bizim arkamızdan gelmek olan iaşe teknelerine teslim edilmesini emrediyorduk.

Tanrım, onumuz da, ülkenin zenginlikleriyle nasıl da yaşadık! Uzun bir süre General Kelly boş yere önümüze geçmeye çalıştı. Hafif, yuvarlak karinalı bir tekneyle arkamızdan iki kürekçi yollayarak bize yetişmeye ve korsanca işlerimize son vermeye çalıştı. Bize

yetiştiler, tamam, ama onlar iki kişi, biz on kişiydik. Onlara General Kelly tarafından bizi tutuklama yetkisi verilmişti ve bize de böyle söylediler. Biz de tutuklu olma gönülsüzlüğümüzü ifade ettiğimizde, bir sonraki kasabaya aceleyle giderek yetkilileri yardıma çağırdılar. Hemen karaya çıkıp akşam yemeğimizi erken yiyerek, karanlığın pelerini altında şehirden ve yetkililerinden tüydük.

Yolculuğun bu kısmıyla ilgili günlük tuttum ve şimdi bu günlüğü tekrar okurken ısrarla tekrarlanan bir cümleyi not ediyorum: "Şahane yaşamak." Şahane yaşadık. Suyla pişirilmiş kahveyi kullanmayı küçümsüyorduk. Kahvemizi sütle pişiriyor, bu harikulade içeceğe, "solgun Viyana" diyorduk.

Kaymak yiyerek önde giderken, iaşe grubu ise en gerilerde kaybolurken, ortada gelen ana Ordu açlıktan kırılıyordu. Kabul ediyorum ki Ordu zor durumdaydı; ama biz onumuz bireyciydik. İnisiyatif sahibi ve girişimciydik. Yiyeceğin ona ilk ulaşana, solgun Viyana'nın en güçlüye ait olduğuna heyecanla inanıyorduk. Bir ara Ordu kırk sekiz saat yiyeceksiz kaldı ve sonra ismini tam hatırlamadığım, ama Red Rock olduğunu sandığım üç yüz nüfuslu küçük bir köye vardı. Bu kasaba da Ordunun geçtiği bütün kasabalarda yapılan uygulamayı izleyerek, bir güvenlik komitesi atamıştı. Her ailede beş kişi olduğunu düşünürsek, Red Rock altmış evden oluşuyordu. İki bin kişilik aç hobonun teknelerini iki üç sıra halinde ırmağa dizdiğini görünce güvenlik komitesi korkuya kapıldı. General Kelly namuslu bir adamdı. Köyü sıkıntıya düşürmeye niyeti yoktu. Altmış evin iki bin porsiyon

yemek sağlamasını beklemiyordu. Ayrıca Ordunun belli bir bütçesi de vardı.

Ama güvenlik komitesinin aklı başından gitmişti. Programında "İstilacıya cesaret vermek yok" yazıyordu ve General Kelly yiyecek satın almayı istediğinde, komite onu geri çevirdi. Satacak bir şeyleri yoktu; General Kelly'nin parası kasabalarında geçmezdi. Daha sonra General Kelly harekete geçti. Borular çaldı. Ordu teknelerden indi ve ırmağın kıyısında savaş düzeninde dizildi. Komite bu durumu görüyordu. General Kelly'nin konuşması kısaydı.

"Çocuklar," dedi, "en son ne zaman yemek yediniz?"

"Önceki gün," diye bağırdılar.

"Aç mısınız?"

İki bin gırtlaktan çıkan onaylama sesi atmosferi sarstı. Daha sonra General Kelly güvenlik komitesine döndü:

"Beyler, durumu görüyorsunuz. Adamlarım kırk sekiz saattir bir şey yemediler. Eğer onları kasabanızda kendi başlarına bırakırsam, olacaklardan ben sorumlu olmayacağım. Umutsuzlar. Onlar için yiyecek satın almayı önerdim, ama siz satmayı reddettiniz. Şimdi önerimi geri alıyorum. Onun yerine, isteğimi bildiriyorum. Karar vermeniz için size beş dakika süre tanıyorum. Ya bana altı öküz kesersiniz ve dört bin porsiyon tayın verirsiniz ya da adamları serbest bırakırım. Beş dakika, beyler."

Dehşete düşmüş güvenlik komitesi iki bin aç hoboya baktı ve çöktü. Beş dakika beklemedi. İşi şansa bırakmayacaktı. Öküzlerin kesilmesine ve taleplerin toplanmasına derhal başlandı ve Ordu yemek yedi.

Bu arada on hayasız bireyci hâlâ öncülüğü sürdürüyor ve görünürdeki her şeyi topluyordu. Ama General Kelly bizi kıstırdı. Irmağın her iki yakasından atlılar yollayarak çiftçileri ve kasabalıları bize karşı uyardı. Atlılar işlerini iyi yaptılar, tamam. Eski konuksever çiftçiler bizi buz gibi karşıladılar. Ayrıca kıyıya teknemizi bağladığımızda polis çağırdılar ve köpekleri saldılar. Biliyorum. Köpeklerden ikisi beni, benimle ırmak arasında dikenli telli bir çitte kıstırdılar. Solgun Viyana için iki kova süt taşıyordum. Dikenli telden çite hiç zarar vermedim; fakat adi suda pişirilmiş adi kahve içtik ve yeni bir pantolon için dilenip dilenmemek bana kalmıştı. Sevgili okur, her iki elinizde bir süt

kovası varken aceleyle bir dikenli telden çiti aşmaya kalkıştınız mı? O günden beri dikenli tellere karşı garezim vardır ve bu konuda istatistik bilgi topladım.

General Kelly iki atlı adamını bizim önümüzde tuttuğu sürece doğru dürüst yaşama imkânımız kalmadığından, Ordu'ya geri dönüp isyan çıkardık. Önemsiz bir olaydı, ama İkinci Tümenin L Bölüğünü harap etti. L Bölüğünün yüzbaşısı bizi kabul etmeyi reddetti; asker kaçağı, hain ve ciğeri beş para etmez adamlar olduğumuzu söyledi; iaşe grubundan L Bölüğü için tayın aldığında, bize vermedi. O yüzbaşı değerimizi bilmedi, yoksa bize yiyecek vermeyi reddetmezdi. Derhal üsteğmenle entrikalar çevirmeye başladık. Kendi teknesindeki on adamla bize katıldı, karşılığında onu M Bölüğünün yüzbaşısı seçtik. L Bölüğünün yüzbaşısı köpürdü. General Kelly, Albay Speed ve Albay Baker üstümüze yürüdüler. Ama biz yirmimiz boyun eğmedik ve böylece isyanımız onaylandı.

İaşe grubunu dert ettiğimiz yoktu. Bizim uyanıklar çiftçilerden daha iyi tayınlar alıyorlardı. Bununla beraber yeni yüzbaşımız bizden kuşkulandı. Sabah olup da onumuzun yüzünü bir daha göreceğini asla bilmiyordu, yüzbaşılığını sağlama almak için bir demirci çağırttı. Teknemizin kıçına, her biri bir tarafına olmak üzere, iki ağır demir mapa çaktırdı. Buna mukabil, teknesinin pruvasına, iki büyük demir kanca bağlattı. Tekneler arka arkaya getirildi, kancalar mapalardan geçirildi, böylece sıkıca bağlandık. Artık yüzbaşıyı kaybedemezdik. Ama biz de baskıya gelemezdik. Bizi bağlayan kelepçelerden öyle yenilmez bir alet yarattık ki yine filodaki bütün teknelerin önüne geçtik.

Bütün büyük buluşlar gibi, bizimki de rastlantısaldı. Bunu ilk olarak ırmağın hızlı akışında bir budağa çarptığımızda keşfettik. Baştaki tekne budağa takılıp lenger attı, arkadaki tekne ise akıntıya kapılarak baştaki teknenin etrafında fır dönmeye başladı. Ben arkadaki teknenin kıç tarafında, dümendeydim. Boşuna tekneyi kurtarmaya çalışıyorduk. Baş taraftaki teknede bulunan adamlara arkadaki tekneye gelmelerini emrettim. Hemen baş taraftaki tekne takıldığı yerden kurtulup yüzmeye başladı ve adamlar tekrar öndeki tekneye geri döndü. Bu olaydan sonra, budaklar, kayalıklar, sığlıklar ve kum yığınları bizi korkutamadı. Öndeki tekne takılır takılmaz, adamlar arkadaki tekneye atlıyorlardı. Elbette, baştaki tekne engeli aşıyor, sonra arkadaki tekne takılıyordu. Kendiliğinden hareket eden şeyler gibi, arkadaki teknede bulunan yirmi adam baştaki tekneye atlıyor ve arkadaki tekne engelden kurtuluyordu.

Orduda kullanılan tekneler birbirine benziyordu, hepsi testereyle kesilmiş kerestelerden yapılmıştı. Dipleri düz teknelerdi ve dikdörtgen şeklindeydiler. Her tekne bir metre seksen santim eninde, üç metre boyunda ve kırk beş santim derinliğindeydi. Böylece, tekneler birbirine kancalandığında, ben, birbirleriyle kürekler vasıtasıyla "konuşan" yirmi iri kıyım hoboyu taşıyan, battaniyelerle, mutfak gereçleriyle ve bizim kendi iaşemizle yüklü altı metrelik bir teknenin kıç tarafında, dümendeydim.

Yine de General Kelly'ye sıkıntı oluyorduk. Atlılarını geri çağırmış, onların yerine, ileri kolu oluşturan ve hiçbir teknenin onları geçmesine izin ver-

meyen üç polis teknesi yerleştirmişti. M Bölüğünü taşıyan tekneler polis teknelerini epeyce sıkıştırıyordu. Onları kolayca geçebilirdik, ama bu kurallara karşıydı. Bu nedenle onların arkasında belli bir mesafeyi koruyor, bekliyorduk. Önümüzde el değmemiş, dilenci görmemiş ve cömert çiftliklerle dolu bir kırlık alan olduğunu biliyorduk, ama biz bekledik. Bütün ihtiyacımız olan köpüre köpüre akan suydu, bir kavisi dönüp de hızlı bir akıntıyla karşılaştığımızda ne olacağını biliyorduk. Gümbür! Bir numaralı polis teknesi kayalıklara bindiriyor ve orada asılı kalıyor. Güm! İki numaralı polis teknesi de aynı akıbete uğruyor. Pat! Üç numaralı polis teknesi diğerlerinin kaderiyle karşı karşıya geliyor. Elbette bizim teknemiz de aynı şeyleri yapıyor; ama bir, iki, baş taraftaki teknedeki adamlar arkadaki tekneye atlıyorlar bir, iki, arka taraftaki tekneden öndeki tekneye atlıyorlar ve bir, iki, arka taraftaki teknenin adamları yine geriye atlıyorlar ve hızla yolumuza devam ediyoruz. "Durun! Sizi serseriler!" diye bağırıyorlar polis teknelerinden. "Nasıl durabiliriz? Irmaktaki akıntıya bakın hele!" diye yanıp yakılıyoruz onları geçerken, yakalandığımız amansız akıntı bizi gözden uzaklaştırıyor ve yardımlarının kaymağıyla özel yiyecek depomuzu tekrar dolduran konuksever çiftçi diyarına ulaşıyoruz. Yeniden solgun Viyana içiyor ve yiyecek oraya ilk varanındır görüşüne inanıyoruz.

Zavallı General Kelly! Yeni bir plan düşündü. Bütün filo bizim önümüze geçti. İkinci Tümenin M Bölüğü sıradaki asıl yerine, yani en sona geçirildi. Bu planı "boşa çıkarmamız" sadece bir günümüzü aldı.

Önümüzde yirmi beş millik kötü bir yol vardı: akıntılar, sığlıklar, kum yığınları ve kayalıklar. Des Moines'in yaşlı sakinleri suyun bu bölümünü göz önünde tutarak başlarını olumsuzca sallamışlardı. Önümüzde yaklaşık iki yüz tekne suyun kötü bölümüne girdi ve akla hayale gelmeyecek şekilde üst üste yığıldı. Karaya oturmuş filonun arasından su baldıranının ateşin içinden geçmesi gibi geçtik. Bu kayalıkların, kum yığınlarının ve budakların arasından kıyıya çıkmadan geçmenin yolu yoktu. Ama biz onlardan kaçınmadık. Dosdoğru onların üzerinden geçtik, bir, iki, bir, iki, baş taraftaki tekne, arkadaki tekne, baş taraftaki tekne, arkadaki tekne, böylece bir arkaya, bir öne ve yeniden arkaya... O gece yalnız başımıza kamp kurduk ve ertesi gün Ordu yaralarını berelerini sarıp sarmalamakla uğraşır, zarar görmüş teknelerini onarıp bize yetişmeye çalışırken, biz kampta bütün gün aylakça vakit geçirdik.

Huysuzluğumuzun sonu gelmiyordu. Biz direk diktik, yelken bezinden (battaniyeler) yelken yaptık ve Ordu bizi gözden kaçırmamak için fazla mesai yaparken, biz kısa sürelerde yolculuk ettik. Daha sonra General Kelly diplomasiye başvurdu. Bizi hiçbir tekne yakalayamazdı. Tartışmasız, Des Moines'ten gelen en sıkı çeteydik. Polis tekneleri kaldırıldı. Albay Speed bizim tekneye verildi ve bu seçkin subayla Mississippi'deki Keokuk'a ilk ulaşma şerefine eriştik. Hemen burada General Kelly ve Albay Speed'e saygılarımı sunmak istiyorum. Her ikiniz de kahramandınız, ve adamdınız. Ve sizden M Bölüğünün baştaki teknesi tarafından başınıza açılan dertlerin en az yüzde onu için özür diliyorum.

Keokuk'ta bütün filo birbirine bağlanarak kocaman bir sal oluşturuldu ve bir gün süreyle ters rüzgâr nedeniyle limanda kaldıktan sonra, bir vapur bizi yedeğinde, Goose Island'daki ırmağın karşısında kamp kurduğumuz, Mississippi üzerinden Illinois eyaletinin Quincy şehrine çekti. Burada sal fikrinden vazgeçildi, tekneler dörtlü gruplar halinde birbirine bağlandı ve tekrar donatıldı. Birisi bana, kendi büyüklüğüne oranla, Quincy'nin Amerika'nın en zengin şehri olduğunu söyledi. Bunu duyunca, karşı konulmaz bir dilenme içgüdüsü tarafından alt edildim. Hiçbir "çekirdekten yetişme usta dilenci" böylesi ümit vaat eden bir yerden tereddüt etmeden geçemezdi. Irmağı küçük bir kayıkla geçerek Quincy'ye vardım, ama küpeştelerine kadar dilenciliğimin ürünleriyle dolu kocaman bir ırmak teknesiyle geri döndüm. Elbette topladığım bütün paraları sakladım, ama tekne kirasını ödedim; ayrıca topladığım iç çamaşırlarını, çorapları, gömlekleri, elbiseleri, pantolonları, ceketleri ayırdım; M Bölüğü istediklerini aldığında L Bölüğüne verilecek epeyce bir

yığın kalmıştı. Ne yazık ki, o zamanlar genç ve savurgandım! Quincy'nin iyi insanlarına binlerce "hikâye" anlattım ve her hikâye "güzel"di; dergilere yazmaya başladığımdan beri Illinois eyaletinin Quincy şehrinde israf ettiğim hikâye zenginliğine ve bereketine çoğu zaman yanarım.

On yenilmezin birbirinden ayrılması Missouri eyaletinin Hannibal şehrinde oldu. Planlanmamıştı. Doğal olarak ayrıldık. Kazancıyla ben gizlice sıvıştık. Aynı gün Scotty ile Davy Illinois kıyısına kaçtılar; ayrıca McAvoy ve Balık da tüydüler. Bu on kişiden altısı eder; diğer dördüne ne olduğunu bilmiyorum. Yoldaki hayatımdan bir örnek olarak kaçışımı izleyen birkaç günle ilgili günlüğümden aşağıdaki alıntıyı yapıyorum.

"25 Mayıs Cuma. Kazancı ile ben adadaki kampı terk ettik. Hafif bir yelkenliyle Illinois yakasında kıyıya çıktık ve tren yolu boyunca Fell Creek'e altı mil yürüdük. Asıl yolumuzdan altı mil ayrılmıştık, ama bir drezin ele geçirdik ve Wabash üzerinden Hull'a altı mil sürdük. Oradayken, yine Ordudan kaçan McAvoy, Balık, Scotty ve Davy ile karşılaştık.

"26 Mayıs Cumartesi. Sabaha karşı saat 2.11'de geçitte yavaşlayan bir 'top güllesi'ni yakaladık. Scotty ile Davy aşağı atıldı. Dördümüz, kırk mil ötede, Bluffs'ta aşağı atıldık. Öğleden sonra Balık ve McAvoy, Kazancı ile ben yiyecek bir şeyler ararken, bir marşandiz yakaladılar.

"27 Mayıs Pazar. Sabaha karşı saat 3.21'de 'top güllesi'ni yakaladık ve Scotty ile Davy'yi kör vagonda bulduk. Hepimizi gün ışığında Jacksonville'de aşağı

attılar. Posta treni buradan geçtiğinden, ona binecektik. Kazancı gitti, ama geri dönmedi. Sanırım bir marşandiz yakaladı.

"28 Mayıs Pazartesi. Kazancı ortalarda görünmedi. Scotty ile Davy bir yerlere uyumaya gittiler ve vaktinde geri gelmedikleri için sabaha karşı 3.30'daki treni kaçırdılar. Ben treni yakaladım ve güneş yükseldikten sonra 25.000 nüfuslu Masson City'ye varana dek gittim. Orada bir sığır treni yakaladım ve bütün gece yolculuk ettim.

"29 Mayıs Pazartesi. Sabah saat 7'de Chicago'ya vardım..."

Ve yıllar sonra, Çin'de, Des Moines Irmağının akıntılarında kullandığımız yöntemin –bir, iki, baş tekneye, kıç tekneye yöntemi– bizim tarafımızdan bulunmadığını kederle öğrendim. Öğrendim ki, Çinli ırmak teknecileri binlerce yıldır "kötü sular"ı geçmek için benzer bir yöntem kullanırlarmış. Buluş bize ait olmasa da kesinlikle sıkı numaraydı. Sonuç olarak Dr. Jordan'ın gerçeklik testini geçecektir: "İşe yaracak mı? Hayatınızı ona emanet eder misiniz?"

IX
Aynasızlar

Birleşik Devletler'de serseri birdenbire ortadan yok olsa, birçok aile için yaygın sefalet başlar. Serseri, binlerce erkeğin dürüstçe hayatlarını kazanmalarına, çocuklarını eğitmelerine ve onları Tanrı korkusuna sahip, çalışkan kişiler olarak yetiştirmelerine fırsat sağlar. Bunu biliyorum. Bir zamanlar babam polisti ve geçimini serserileri yakalayarak sağlıyordu. Toplum ona yakalayabildiği serseri başına ödeme yapıyordu ve ayrıca, inanıyorum ki, yaptığı kilometre hesabıyla da bir para alıyordu. Bizim evde yollar ve araçlar her zaman sıkı bir sorundu ve masadaki etin miktarı, yeni bir çift ayakkabı, günlük gezintilerimiz ya da okul kitapları babamın bu kovalamacadaki şansına bağlıydı. Her sabah bastırılmış bir istekle ve merakla geçen geceki çalışmalarının sonuçlarının ne olduğunu öğrenmeyi beklediğimi hatırlıyorum; kaç serseri içeri atmış ve onları mahkûm etme şansı ne kadar, vs. İşte

bu nedenle, daha sonra bir serseriyken, avlanarak yaşayan bazı polislerden paçayı kurtarmayı başardığımda, o polisin evindeki küçük erkek ve kız çocukları için üzülmeden edememişimdir; bir şekilde bana sanki o küçük erkek ve kız çocuklarını hayatın güzel şeylerinden mahrum bırakıyorum gibi gelmiştir.

Ama bütün bunlar oyunun bir parçası. Serseri topluma meydan okur ve toplumun bekçi köpekleri onun sırtından hayatını kazanır. Kimi hobolar bekçi köpeklerine yakalanmak isterler, özellikle de kışın. Elbette, bu hobolar hapishanelerin "iyi" olduğu, çalışmanın olmadığı ve iyi yemek verilen toplulukları seçerler. Ayrıca paralarını tutukladıkları hobolarla paylaşan polisler vardı ve büyük olasılıkla hâlâ vardır. Böyle bir polisin avlanması gerekmez. Düdük çalar ve av da ayağına gelir. Meteliksiz serserilerden para kazanılması şaşırtıcıdır. Bütün güneyde en azından ben hoboluk yaparken, mahkûm olmuş hoboların çiftçilerin hizmetine girdiği ve çalışmak zorunda olduğu mahkûm kampları ve büyük çiftlikler bulunurdu. Ayrıca Vermont eyaletinin Rutland şehrinde taş ocakları gibi yerler vardı; buralarda hobo sömürülür, sokaklarda ya da evlerin suratlarına çarpılan kapılarında topladıkları enerji, taş ocağının bulunduğu o toplumun yararı için alınırdı.

Şimdi Vermont eyaletinin Rutland şehrindeki taş ocakları hakkında bir şey bilmiyorum. Onlara düşmeme ne kadar yaklaştığımı hatırlayınca, bilmediğime de memnunum. Serseriler sözleri ağızdan ağıza aktarırlar ve ben o taş ocaklarının sözünü ilk kez Indiana'dayken duymuştum. Ama New England'a geldiğimde, onların

sözünü her zaman tehlike belirtilerinin eşliğinde sürekli işittim. "Taş ocaklarına adam istiyorlar," derdi gelip geçen hobolar; "ve bir 'ipsiz'e doksan günden aşağı vermiyorlar." O sırada ben New Hampshire'a gelmiş olurdum, bu taş ocaklarına karşı her zaman tetikteydim ve demiryolu polislerinden, "aynasız"lardan daha önce yapmadığım kadar özenle sakınırdım.

Bir akşamüstü Concord'taki demiryolu meydanına gittim ve kalkmaya hazır bir marşandiz buldum. Bir kapalı yük vagonuna yerleştim, yan kapıyı çekip açtım ve içeri tırmandım. Umudum, sabah olana kadar White River'ı geçmekti; böylece marşandiz beni Rutland'dan bin mil daha uzak Vermont'a götürecekti. Ve bundan sonra, kuzeye gittikçe, benimle tehlike noktası arasındaki mesafe artmaya başlayacaktı. Vagonda, benim gelişimle alışılmamış bir titremeye kapılan, bir "çaylak" buldum. Beni bir fren memuru sanmıştı ve sadece ipsizin teki olduğumu öğrendiğinde, Rutland'taki taş ocakları hakkında konuşmaya başladı ve benden bu denli korkmasının nedeninin taş ocakları olduğunu söyledi. Çok genç bir köylüydü ve sadece kendi yerel bölgesinin içinde taban tepmişti.

Marşandiz hareket etti, kapalı yük vagonunun bir kenarına yatıp uyuduk. İki ya da üç saat sonra, bir durakta, sağ taraftaki kapının yavaşça açılmasının sesine uyandım. Çaylak uyumaya devam ediyordu. Etrafımı görebilecek kadar gözlerimi kirpiklerimle örtüp hiç hareket etmedim. Kapı arasından içeri bir fener uzatıldı ve onu bir fren memurunun başı izledi. Bizi bulmuştu ve bir an bize baktı. Bu durumda adamın bağırıp çağırmasına ya da geleneksel, "İn ulan

aşağı, serseri!" sözlerine hazırlanıyordum. Bunun yerine, feneri ihtiyatla geri çekti ve çok, çok yavaşça kapıyı çekti. Bu bana son derece olağandışı ve şüpheli göründü. Dinledim ve dışardan kapı mandalının usulca yerine oturtulduğunu işittim. Kapı dışarıdan mandallanmıştı. Kapıyı içeriden açamazdık. O vagondan ani çıkış yollarından biri kapatılmıştı. Bu olacak iş değildi. Birkaç saniye bekledim, sonra sol yandaki kapıya gittim ve onu açmaya çalıştım. Henüz mandallanmamıştı. Kapıyı açtım, yere atladım ve arkamdan kapadım. Sonra tamponların arasından trenin öbür tarafına geçtim. Fren memurunun mandallamış olduğu kapıyı açtım, içeri tırmandım ve kapıyı arkamdan kapattım. Her iki çıkış da artık yeniden kullanıma hazırdı. Çaylak hâlâ uyuyordu.

Tren yola koyuldu. Öbür durağa geldi. Çakıl taşları üzerinde ayak sesleri duydum. Sonra sol yandaki kapı gürültüyle açıldı. Çaylak uyandı, ben de yeni uyanıyormuş gibi yaptım; yerimizde doğrulup fren memuruna ve fenerine baktık. İşe koyulmak için hiç vakit kaybetmedi.

"Üç dolar istiyorum," dedi.

Ayağa kalkıp onunla konuşmak için yanına gittik. Ona üç doları seve seve vereceğimizi ifade ettik, ama bu isteğimizi yerine getirmekten bizi alıkoyan kötü talihimizden söz ettik. Fren memuru bize inanmadı. Bizimle çekişe çekişe pazarlık etti. İki dolara da razı olacaktı. Yoksulluğumuza teessüf ettik. Adam ağzını bozdu, bize itler dedi, lanet etti. Daha sonra tehdit savurdu. Eğer istediği parayı vermezsek, bizi vagona kilitleyeceğini, White River'a götürüp yetkililere teslim

edeceğini söyledi. Ayrıca Rutland'taki taş ocaklarını da araya sokuşturdu.

Fren memuru bizi kıskıvrak avucunun içinde sanıyordu. Kapılardan birini tutmuyor muydu ve birkaç dakika önce karşı kapıyı kendi elleriyle mandallamamış mıydı? Taş ocakları hakkında konuşmaya başlayınca korkan çaylak yan yan öbür kapıya sokulmaya başladı. Fren memuru uzun uzun ve yüksek sele güldü. "Acele etme," dedi. "O kapıyı son durakta dışarıdan kilitledim." O kapının kilitli olduğuna o kadar inanıyordu ki, sözleri kesin bir inanç taşıyordu. Çaylak inandı ve umutsuzluğa kapıldı.

Fren memuru ültimatomunu verdi. Ya iki dolar verecektik ya da bizi kilitleyip White'ta polise teslim edecekti, bu da doksan gün ve taş ocakları demekti. Şimdi, sevgili okur, diğer kapının kilitli olduğunu farz edin. İnsan hayatının ne kadar da tehlikelerle dolu olduğuna bakın. Bir dolar olmadığı için, taş ocaklarına gidecek ve mahkûm bir esir olarak üç ay çalışacaktım. Çaylak da öyle. Beni bir kenara bırakın, çünkü ben yıllanmıştım; ama çaylağı düşünün. O doksan günün ardından suç hayatına adım atacaktı. Daha sonra, paranızı almak için bir sopayla kafanızı, sizin kafanızı bile kırabilecekti sizin kafanız olmasa, bir başka zavallı ve zararsız yaratığın kafasını.

Ama kapı kilitli değildi, bunu yalnızca ben biliyordum. Çaylak ve ben merhamet dilendik. Sırf huysuzluk olsun diye yalvarmaya ve ağlamaya katıldım, sanırım. Ama elimden geleni yaptım. Bir gangsterin bile kalbini yumuşatacak bir "hikâye" anlattım; ama hikâyem para peşindeki alçak fren memurunun kalbi-

ni yumuşatmadı. Hiç paramız olmadığına kani olduğunda, kapıyı açıp dışardan mandalladı, daha sonra belki kendisini atlatmışızdır, bakarsın iki doları ona veririz diye biraz bekledi.

İşte o zaman öfkemi kontrol altında tutmaktan vazgeçtim. Ona it dedim. Bana söylediği her şeyi ona iade ettim. Ve sonra ona başka şeyler de söyledim. İnsanların küfür etmesini bildiği batıdan gelmiştim ve uyuz bir fren memurunun adi bir New England treninde ettiği küfürleri yanına bırakacak değildim. İlk önce fren memuru gülerek alttan aldı. Daha sonra karşılık verme hatasına düştü. O zaman zıvanadan çıktım ve her şeyi göze alarak en ağır hakaretleri sıraladım. Çılgınlığım laf olsun diye değildi; bir dolarım yok diye beni üç aylık esarete gönderecek olan bu iğrenç yaratığa hiddetlenmiştim. Bunun ötesinde, bu adamın, polislerin ücretinden de pay aldığını seziyordum.

Ama onu yola getirdim. Beş on dolarlık duygularını ve onurunu yaraladım. İçeri gelip tekmeleye tekmeleye canımı çıkarmakla tehdit ederek beni korkutmaya çalıştı. Buna karşılık ben de o içeri tırmanırken yüzüne tekme atmaya söz verdim. Pozisyon avantajı benden yanaydı, o da bunu gördü. Bu nedenle kapıyı kapatıp geri kalan tren personelinden yardım istemek için bağırdı. Diğerlerinin cevap verdiklerini ve ona doğru çakıl taşlarının üzerinde yaklaşan ayak seslerini duyabiliyordum. Bütün bu süre boyunca öbür kapının mandalı açıktı ve bunu bilmiyorlardı; bu arada çaylak korkudan ölmek üzereydi.

Ah, ben bir kahramandım –tam arkamdaki geri çekilme yeriyle. Kapıyı çarparak açıncaya kadar fren

memuru ile arkadaşlarına küfür ettim ve fenerlerin ışıltısı altında kızgın yüzlerini görebiliyordum. Her şey onlar için çok basitti. Bizi vagonda köşeye kıstırmışlardı ve içeri girip bizi döveceklerdi. Vurmaya başladılar. Hiç kimsenin yüzüne tekme atmadım. Hemen karşı kapıyı açtım, çaylakla beraber dışarı çıktık. Tren personeli bizi kovalamaya başladı.

Eğer yanlış hatırlamıyorsam bir taş duvarın üstünden geçtik. Ama kendimizi nerede bulduğumuzu hiç kuşkuya yer bırakmadan hatırlıyorum. Karanlıkta anında bir mezar taşının üzerine düştüm. Çaylak bir başka mezarın üstüne serildi. Ve daha sonra o mezarlıkta hayatımızın kovalamacası başladı. Hayaletler, bizi zincirinden boşanmış şeytanlar sanabilirdi. Tren personeli de öyle düşünmüş olmalı ki, mezarlıktan çıkıp bir yola atılıp karanlık ormana daldıktan sonra fren memurları kovalamaktan vazgeçip trenlerine döndüler. O gece bir süre sonra çaylakla ben kendimizi bir çiftlik evinin kuyusunun başında bulduk. Bir damla su peşindeydik, ama kuyunun yan tarafından aşağıya inen küçük bir ip fark ettik. İpi yukarı çektik ve ucuna bağlanmış teneke içinde üç dört litre krema bulduk. Bu da Vermont eyaletinin Rutland şehrindeki taş ocaklarının yakınlarında oluyordu.

Hobolar bir şehirle ilgili olarak, o şehrin "aynasızları acımasızdır" lafını yayarlarsa, o şehirden uzak durun ya da o şehirden geçmek zorundaysanız, oradan sessizce geçin. Birinin sessizce geçmesi gereken bazı şehirler vardır. *Union Pacific* demiryolu üzerindeki Cheyenne bu şehirlerdendir. "Acımasızlığı" ile ulusal bir üne sahiptir ve bu ününü Jeff Carr adlı

birinin çabalarına borçludur (eğer ismini yanlış hatırlamıyorsam). Jeff Carr hoboyu anında "kılığı"ndan sezer. Asla tartışmaya girmez. Bir anda hoboyu sezer, ikinci anda hemen her iki yumruğunu, copunu ya da elinin altında ne varsa onunla hoboya vururdu. Hoboyu dövdükten sonra, bir daha onu görürse daha beter yapacağını söyleyerek şehir dışına çıkarırdı. Jeff Carr oyunu biliyordu. Kuzeyden, güneyden, doğudan ve batıdan Birleşik Devletler'in en ücra köşelerine kadar (Kanada ve Meksika dahil), dayak yemiş hobolar Cheyenne'in "acımasız" olduğu sözünü yayarlardı. Neyse ki, Jeff Carr ile hiç karşılaşmadım. Cheyenne'den şiddetli bir kar fırtınası içinde geçtim. O sırada benimle birlikte seksen dört hobo vardı. Kalabalık oluşumuzun getirdiği güçle pek çok şeye karşı kayıtsızlık içindeydik, ama Jeff Carr'a karşı değil. "Jeff Carr"ın adı bile imgelemimizi sersemletiyor, erkekliğimizi uyuşturuyordu, bütün çete onunla karşılaşmaktan ölesiye korkuyordu.

"Acımasız" görünüyorlarsa durup da aynasızlara açıklama yapmanın bir yararı yoktur. Yapılacak en iyi şey, hızla tüymektir. Benim bunu öğrenmem zaman aldı, ama bunu öğrenmemde tamamlayıcı dersi bana New York City'de bir aynasız verdi. O günden bu yana, bir aynasız bana yaklaştığında hemen kaçmak bende otomatik bir yöntem olmuştur. Bu otomatik yöntem, bende öylesine yerleşti ki, sanki içimde gerili bir yay var. Bundan asla kurtulamayacağım. Seksen yaşımda olsam, sokakta koltuk değnekleriyle yürüsem de, polisin biri bana aniden uzanacak olsa, koltuk değneklerini bırakıp tazı gibi kaçacağımı biliyorum.

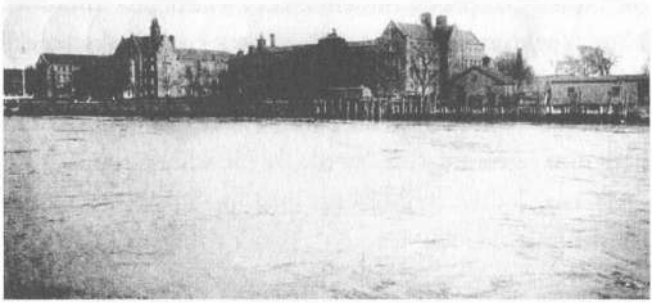
Aynasızlar hakkındaki eğitimimin son dersini New York City'de sıcak bir yaz akşamında aldım. Bir haftadır havalar kavurucu sıcaklıktaydı. Sabahları dilencilik yapıp, öğleden sonralarını da Belediye ile Newspaper Sokağı civarındaki küçük bir parkta geçirmeyi alışkanlık haline getirmiştim. Oranın yakınlarında her biri birkaç sente yeni çıkmış kitapları (dikişi ya da cildi hatalı) işportacı kitapçılardan alabiliyordum. Parktaki küçük kulübelerde buz gibi, nefis sterilize süt ve yayık ayranının bardağı bir peniydi. Her öğleden sonra bir banka oturur okurdum ve süt alemine başlardım. Her öğle sonra beş ile on bardak arası süt içerdim. Havalar korkunç sıcaktı.

Ben orada uysal ve çalışkan süt içen bir hoboyken, bakın bunun karşılığında başıma neler geldi. Bir akşamüstü parka vardım, koltuğumun altında yeni aldığım bir kitap vardı ve canım muazzam süt istiyordu. Belediyenin önünde, sokağın ortasında, süt satılan kulübeye doğru yürürken, bir kalabalık oluştu. Tam benim sokağı geçtiğim yerdeydi, bu nedenle meraklı adamların toplanmasının nedenini öğrenmek için durdum. İlk önce hiçbir şey göremedim. Daha sonra, duyduğum seslerden ve gözüme çarpanlardan, birkaç sokak çocuğunun misket oynadığını anladım. New York'un sokaklarında misket oynamak yasaktır. Bunu bilmiyordum, ama sıkı biçimde öğrendim. Otuz saniye durmuş, bu zaman zarfında kalabalığın nedenini öğrenmiştim, bu arada bir sokak çocuğunun "Aynasız!" diye bağırdığını işittim. Sokak çocukları işlerini biliyorlardı. Kaçtılar. Ben kaçmadım.

Kalabalık hemen dağıldı ve sokağın her iki yakasındaki kaldırımlara kaçıştı. Ben park tarafındaki kaldırıma doğru yürüdüm. Dağılan kalabalık arasından, benimle aynı yöne giden elli kişi olmalıydı. Seyrek bir şekilde yürüyorduk. Ben aynasızı, gri elbiseleri içinde iri yarı polisi fark ettim. Caddenin ortasından, hiç acele etmeden, sallana sallana geliyordu. Dikkat ettim, yönünü değiştirdi ve benim dümdüz yürüdüğüm kaldırıma doğru o da çaprazlamasına yürüyordu. Bir sıra halinde yürüyen kalabalığın arasından sıyrılarak, salına salına yürüyordu ve onun yoluyla benimkinin kesişeceğini fark ettim. Öylesine masumdum ki, aynasızlar ve usulleri hakkında bildiğim onca şeye rağmen, hiçbir şeyden işkillenmedim. O aynasızın benim pe-

şimde olduğunu kesinlikle düşünmedim. Yasaya saygımdan ötürü bir an sonra gerçekten duraklayıp ona yol vermeye hazırdım. Durdum, ama bu duruş kendi irademle olmadı; gerisin geri bir duruş oldu. Uyarmadan, aynasız birden her iki eliyle göğsüme saldırdı. Aynı anda, sözlü olarak, soyuma sopuma sövmeye başladı.

Benim bütün özgür Amerikalı kanım beynime sıçradı. Benim bütün özgürlük hayranı atalarım içimde haykırdı. "Ne demek istiyorsunuz?" diye sordum. Görüyorsunuz ya, açıklama istiyordum. Ve açıklamayı aldım da. Küt! Copu kafama indi, sarhoş bir adam gibi geri geri sendeledim, seyircilerin meraklı yüzleri bir denizin dalgaları gibi aşağı yukarı dalgalanıyordu, koltuğumun altındaki değerli kitabım pisliğin içine düştü, aynasız bir daha vurmak için hazırlandı. O baş dönmesi arasında gözümün önünde bazı imgeler gördüm. Copun kafama defalarca indiğini gördüm; kendimi kan revan içinde, berbat bir halde polis mahke-

mesinde gördüm; bir katip tarafından okunan uygunsuz davranış, görevli polis memuruna hakaret ve karşı koyma ve birkaç şeyle suçlandığımı duydum ve kendimi Blackwell Adasındaki hapishanede buldum. Ah, bu oyunu biliyordum. Açıklamalara bütün ilgimi kaybettim. Okunmamış, değerli kitabımı yerden almak için bile durmadım. Dönüp kaçmaya başladım. Biraz hastaydım ama koştum. Her ne zaman bir aynasız elindeki copla açıklama yapmaya başlasa, hayatımın son gününe kadar, kaçmayı sürdüreceğim.

Serserilik günlerimden yıllar sonra, California Üniversitesinde öğrenciyken, bir gece sirke gittim. Gösteriden ve konserden sonra, kocaman sirkin ulaşım mekanizmasının çalışmasını görmek için oyalandım. Sirk o gece şehirden ayrılıyordu. Bir şenlik ateşinin çevresinde bir sürü küçük çocukla karşılaştım. Yirmi kişi kadarlardı ve birbirleriyle konuşmalarından, o gece sirkle beraber kaçacaklarını öğrendim. Sirk adamları bu haşarı çocuk karışıklığıyla uğraşmak istemiyordu ve polis merkezine edilen bir telefon

çocukların oyununu bozdu. On kişilik bir polis ekibi, saat dokuzdan sonra gece sokağa çıkma yasağını ihlal ettikleri için küçük çocukları tutuklamak üzere olay yerine gönderildi. Polisler şenlik ateşinin etrafını sardı ve karanlıkta usul usul yaklaştılar. Verilen bir işaretle saldırıya geçtiler ve her bir polis bir çocuğu yakalıyor, yakalanan çocuklar polislerin ellerinde bir sepetteki yılan balıkları gibi kıvranıyorlardı.

Polisin gelişi hakkında hiçbir şey bilmiyordum; pirinç düğmeli, miğferli polislerin her iki elleriyle çocuklara uzandıklarını gördüğümde, varlığımın bütün dengesi ve güçleri bozuldu. Bana yalnızca beni kaçmaya iten otomatik süreç kaldı. Ve kaçtım. Koştuğumun farkında değildim. Hiçbir şeyden haberim yoktu. Daha önce söylediğim gibi otomatikti. Benim kaçmam için bir neden yoktu. Hobo değildim. O toplumun bir vatandaşıydım. Doğup büyüdüğüm şehirdeydim. Hiçbir suçum yoktu.

Bir kolej öğrencisiydim. İsmim gazetelere bile geçmişti ve içinde hiç uyumadığım güzel kıyafetler giyiyordum. Ama yine de kaçtım; körlemesine, çılgınca, korkmuş bir geyik gibi bir sokak boyunca kaçtım. Ve kendime geldiğimde, hâlâ koştuğumu fark ettim. Bacaklarımı durdurmak için epeyce uğraşmam gerekti.

Hayır, bundan asla kurtulamayacağım. Elimde değil. Bir aynasız yanıma yaklaştı mı, kaçıyorum. Ayrıca hapishaneye girmek gibi talihsiz bir yeteneğim var. Serserilik günlerimden sonra hapishaneye, serserilik günlerimdekinden daha fazla girmiştim. Bir pazar sabahı genç bir hanımefendiyle bisiklet gezisine çıkarım. Şehir sınırlarının dışına çıkmadan daha, yaya

kaldırımındaki bir yayayı geçtiğimiz için tutuklanırız. Daha dikkatli olmaya karar veririm. Bundan sonraki bisiklete binişimde gece vaktidir ve bisikletimin asetilen gaz lambası sönmek üzeredir. Kurallardan dolayı, solgun alev sönmesin diye dikkat ediyorum. Acelem var, ama titreşen alev sönmesin diye bisikleti ağır ağır sürüyorum. Şehir sınırına ulaşıyorum; kuralların geçerli olduğu alanın dışındayım ve kaybettiğim zamanı telafi etmek için hızlanıyorum. Ve yarım mil sonra bir aynasız tarafından "enseleniyorum," ertesi sabah polis mahkemesinde serbest bırakılmak için kefalet parası ödüyorum. Meğer şehrin sınırları bir mil daha genişletilmiş, ben bilmiyor, o kadar. Devrolunamaz özgür konuşma hakkımı ve kimsenin rahatını bozmamak kaydıyla toplantı yapma hakkımı hatırlıyorum ve günün ekonomik sorunları hakkında konuşmak üzere bir sabun kutusunun üzerine çıkıyorum, bir aynasız beni o kutudan aşağı indiriyor, şehir hapishanesine götürüyor ve ondan sonra kefaletle dışarı çıkıyorum. Yararı yok. Kore'deyken neredeyse her gün tutuklanırdım. Mançurya'da da durum aynıydı. Japonya'ya en son gidişimde Rus casusu olduğum bahanesiyle beni hapse attılar. Böyle bir şeye neden olacak hiçbir şey yapmamıştım, ama yine de hapse attılar beni. Benim için umut yok. Chillon Mahkûmu rolünü oynamaya yazgılıyım. Bu bir kehanet.

Bir seferinde Boston parkında bir aynasızı uyuttum. Gece yarısını geçmişti ve adam beni enselemişti, ama adamla işimi bitirmeden önce bana gümüş bir çeyreklikle sabaha kadar açık bir lokantanın adresini vermişti. New Jersey eyaletinin Bristol şehrinde

beni yakalayıp sonra da gitmeme izin veren bir aynasız vardı ve Tanrı bilir, beni hapse atmasına yetecek kadar kışkırtmıştım onu. Bahse girerim ki onun hayatında başkasına indirdiği en sert darbeden daha sert bir darbe indirmiştim ona. Olay şöyle oldu. Gece yarısına doğru Philadelphia dışında bir marşandize atlamıştım. Fren memurları beni trenden aşağı attı. Tren örümcek ağı gibi raylar ve demiryolu makasları arasından ağır ağır geçerek yola çıkıyordu. Yeniden trene atladım ve yeniden aşağı atıldım. Görüyorsunuz ya, trene dışarıdan tutundum, çünkü her kapısı kilitli ve mühürlü, ara istasyonlarda durmayan bir trendi.

Aşağıya atıldığım ikinci kez, fren memuru bana bir ders verdi. Hayatımı tehlikeye attığımı, marşandizin hızlı olduğunu söyledi. Hızlı giden trenlere alışık olduğumu söyledim ama, dinletemedim. İntihar etmeme izin vermeyeceğini söyledi ve ben yeri öptüm. Fakat aynı marşandize üçüncü kez atlayarak tamponların arasında durdum. Gördüğüm en küçük tamponlardı, gerçek tamponlardan söz etmiyorum, birbirlerine halkayla bağlanan ve arada sırada birbirine çarpan, sürten demir tamponlardan; sözünü ettiğim, gerçek tamponların üstünde, vagonun bir ucunda, vagonun bir yanından diğer yanına kadar uzanan, bir tür desteğe benzer kirişlerdi. Bir kimse tamponlar üzerinde gittiğinde, ayaklarının her biri bir diğerinde olmak üzere bu takozların üstünde durur, asıl tamponlar ayaklar arasında ve biraz daha aşağıda kalır.

Ama benim kendimi üzerinde bulduğum kirişler ya da takozlar genellikle kapalı yük vagonlarında bulunan, geniş, rahat kirişler ya da takozlar değildi.

Doğru, iki kapalı yük vagonunun uçları vardı; ancak bu uçlar düz, dikey yüzeylerdi. Tutunabilecek bir şey yoktu. Destek için sadece vagon uçlarına avuçlarımın içiyle bastırabiliyordum. Ama bastığım takozlar yeterince geniş olsa her şey daha rahat olacaktı.

Marşandiz Philadelphia'dan çıkarken hızlanmaya başladı. O zaman fren memurunun intihar demekle neyi kastettiğini anladım. Marşandiz gittikçe daha hızlanıyordu. Ara istasyonlara uğramayan bir marşandizdi ve onu durdurabilecek hiçbir şey yoktu. Pennsylvania'nın o kısmında dört tren hattı yan yana gider ve benim batıya giden marşandizin doğuya giden marşandizleri geçme konusunda sıkıntısı yoktu, ne de doğu yönüne giden ekspreslerin kendisine yetişmesine aldırdığı vardı. Hat ona aitti ve onu kullanıyordu. Tehlikeli bir durumdaydım. Ayaklarımın sadece kenarlarıyla o daracık kirişlere basıyor, avuçlarımla da her bir vagonun düz, dikey yanına çılgınca bastırıyordum. Vagonların ise her biri kendi başına sallanıyor, sarsılıyor, biri inerken ya da ileri geri giderken diğeri yukarı çıkıyordu. Daha önce bir ayağı bir atın, öbür ayağı öteki atın üstüne basarak, koşan iki atın üzerinde duran bir sirk cambazı gördünüz mü? İşte ben de öyle bir şey yapıyordum, ama arada birkaç fark vardı. Sirk cambazının tutunacağı yularlar vardı, benimse hiçbir şeyim yoktu; o geniş tabanları üzerinde duruyordu, bense ayaklarımın kenarları üzerinde duruyordum; o dizlerini kırıp bedenini bükerek oluşturduğu kavisten güç alır, aynı zamanda da ağırlık merkezini alçaltmış olduğundan denge kurardı, bense ayakta durmakta ve bacaklarımı dik tutmakta zorlanıyordum; o ileri doğ-

ru giderdi, bense yanlamasına gidiyordum ve ayrıca düşse, sadece talaşların üzerine düşerdi, bense yere düşüp tekerleklerin arasında parçalanırdım.

Ve bu marşandiz gürleyerek, çığlıklar atarak, kavislerden deli gibi dönerek, köprülerin üstünden kükreyerek gidiyor, bir vagon ucu aşağıya inerken diğeri yukarı zıplıyor ya da biri sola doğru kayarken diğeri sağa kayıyordu ve ben dua ederken trenin durmasını umuyordum. Ama durmadı. Durması gerekmiyordu. Yollara düştüğümden beri ilk ve son kez canımdan bezmiştim. Tamponların üzerinden indim ve yan merdivene geçtim; çok tehlikeli bir işti, çünkü hayatımda bunun kadar köşeleri düz ve tutamaktan yoksun, ayak basacak yeri bu kadar az vagon uçları görmemiştim.

Lokomotifin düdük çaldığını duydum ve hızın yavaşladığını hissettim. Trenin durmayacağını biliyordum, ama yeterince yavaşlarsa şansımı denemeyi kafama koymuştum. Bu kesimde yol bir viraja giriyor, bir kanal üzerinden, köprüden ve Bristol kentinin tam ortasından geçiyordu. Bütün bunların bir araya gelmesi hızın azalmasına neden oluyordu. Yan merdivene yapışıp bekledim. Yaklaştığımız yerin Bristol kenti olduğunu bilmiyordum. Trenin hızının azalmasını neyin gerektirdiğini de bilmiyordum. Bütün bildiğim, inmek istediğimdi. Karanlıkta gözlerimi dört açmış, atlayabileceğim bir sokak kolluyordum. Trenin epey gerisinde bir yerdeydim, vagonum şehre henüz girerken lokomotif istasyonu geçmişti ve onun yeniden hızlandığını hissedebiliyordum.

Derken beklediğim sokak geldi. Ne kadar geniş olduğunu ya da diğer yanında bir şey olup olmadı-

ğını göremeyeceğim kadar karanlıktı. Ayaklarım yere değdiği zaman ayakta durabilmek için o sokağın tamamına ihtiyacım olduğunu biliyordum. Sokağın trene yakın tarafında kendimi yere bıraktım. Size kolay görünüyor. "Kendimi yere bıraktım" ile şunu anlatmak istiyorum: Önce vücudumu, yan merdivende, trenin gittiği yönde olabildiğince öne eğdim Bunu yapmamın nedeni, kendimi yere bıraktığımda geriye doğru hız alabilmek için zaman kazanmaktı. Daha sonra kendimi trenden açığa ve arkaya doğru olanca gücümle savurup atladım; aynı zamanda sanki kafamın arka tarafını yere vurmaya niyetlenmişim gibi, kendimi geriye doğru fırlattım. Bütün bu çaba, trenin vücuduma ileriye doğru verdiği ilk hızı alt edebilmek içindi. Ayaklarım yere bastığında, vücudum havada kırk beş derecelik bir açıyla yatay haldeydi. İleri hızı biraz azaltmıştım, çünkü ayaklarım yere çarptığında hemen öne, yüzümün üzerine fırlamadım. Onun yerine vücudum dikleşti ve öne doğru eğilmeye başladı. Gerçekte, vücudum aldığı ilk hızı korurken, ayaklarım yerle temas ettiğinden, bütün hızını kaybetmişti. Ayaklarımın kaybettiği bu hızı, onları olabildiğince hızla yerden kaldırarak ve öne doğru giden vücudumun altında tutabilmek için sürekli koşarak yeniden kazanmalıydım. Bunun sonucu olarak, ayaklarım bomboş sokakta makineli tüfek gibi yankılanan sesler çıkardı. Ayaklarımı durdurmaya yeltenmedim bile, çünkü bunu yapsaydım, yüz üstü yere kapaklanırdım. Koşmayı sürdürmek bana kalmıştı.

İstemeye istemeye giden bir top güllesiydim, bir yandan da sokağın öbür tarafında ne olduğunu me-

rak ediyor, taş bir duvar ya da telgraf direği olmamasını umuyordum. Ve tam o sırada bir şeye çarptım. Felaket! Onu çarpışmadan sadece bir an önce gördüm: orada, karanlıkta dikilen bir aynasız. Birlikte yere düştük, yuvarlandık, yuvarlandık, o sefil yaratıkta öyle otomatik bir davranış vardı ki, çarpışma anında uzanıp beni yakaladı ve bir daha da bırakmadı. Her ikimiz de yere yıkılmıştık ve kendine geldiğinde yakaladığının kuzu gibi bir hobo olduğunu gördü.

Eğer o aynasızın biraz hayal gücü olsaydı, beni başka dünyalardan gelen bir yolcu, Mars'tan dünyaya yeni inmiş biri sanırdı; çünkü karanlıkta trenden atladığımı görmemişti. Sahiden de ilk sözleri, "Nereden çıktın sen?" oldu. Daha ben sorusuna cevap veremeden, sonraki sözleri de şu oldu: "Seni kodese atayım da gör." Bu sonuncu sözleri, eminim, aynı şekilde otomatikti. Gerçekten iyi yürekli bir aynasızdı, çünkü ona bir "hikâye" anlattıktan ve kıyafetlerini temizlemesine yardım ettikten sonra, şehirden ayrılmam için bir sonraki marşandizin gelmesine kadar izin verdi. İki şart koştum: Birincisi, marşandiz doğuya gidecekti, ikincisi, bütün kapıları kilitli ve mühürlü, ara istasyonlara uğramayan bir marşandiz olmayacaktı. Bunu kabul etti ve böylece, Bristol Antlaşması koşulları uyarınca enselenmekten kurtuldum.

Ülkenin o yöresinde, bir başka aynasıza çarpmaktan son anda kurtulduğum bir başka geceyi hatırlıyorum. Eğer ona çarpsaydım, iç içe geçerdik, çünkü yukarıdan aşağı üzerine düşüyordum, ben düşerken de birkaç aynasız bir adım gerimden bana yetişmek üzereydi. Olay şöyle oldu. Washington'da geçici ola-

rak bir at ahırında kalıyordum. Koskoca bir at bölmesiyle sayısız at battaniyem vardı. Bu kadar muhteşem yatacak bir yer karşılığında her sabah bir dizi atın bakımıyla ilgileniyordum. O aynasızlar olmasa belki de hâlâ orada olurdum.

Bir akşam, saat dokuzda yatmak üzere ahıra döndüm, olanca hızıyla süren bir barbut partisiyle karşılaştım. Çarşı günüydü ve bütün zencilerin parası vardı. Bu arada bulunduğumuz yeri tarif etmek iyi olacak. At ahırı iki sokağa bakıyordu. Ben ön taraftan girdim, ofisten geçtim, bina boyunca uzanan iki sıra ahırın arasındaki ara yola geldim ve öbür sokağa çıktım. Bu ara yolun ortasında, bir havagazı fenerinin altında ve at dizilerinin arasında, kırk kadar zenci vardı. Seyirci olarak aralarına katıldım. Beş kuruşsuzdum ve oynayamıyordum. Bir zenci zar atıyor, aldığını da toplamıyordu. Şansını zorluyor ve her zar atışında ortadaki para ikiye katlanıyordu. Yerde her çeşit para vardı. Büyüleyiciydi. Her zar atılışında, şans zencinin lehine çok büyüyordu. Heyecan doruktaydı. Tam o sırada, arka sokağa bakan büyük kapılardan büyük bir uğultu geldi.

Birkaç zenci karşı tarafa doğru fırladı. Yerdeki her çeşit parayı almak için bir an kaçışımı geciktirdim. Bu hırsızlık değil sadece alışkanlıktı. Kaçmayan herkes yerden para kapıyordu. Kapılar kırılarak ardına kadar açıldı ve içeriye bir sürü aynasız girdi. Biz öbür tarafa yığıldık. Ofis karanlıktı ve dar kapı aynı anda sokağa çıkmaya çalışan hepimize izin vermiyordu. Bunu bir tıkanıklık takip etti. Bir zenci pencereye daldı; pencere çerçevesini de yanında götürdü, onu diğer zenciler

izledi. Arkamızda aynasızlar yakaladıklarını bağlıyorlardı. İri yarı bir zenci ile ben kapıya aynı anda atıldık. O benden daha cüsseliydi, beni kendi etrafımda çevirerek kapıdan önce o geçti. Bir an sonra bir cop kafasını ezdi ve iki seksen yeri boyladı. Dışarıda bizi bir başka aynasız grubu bekliyordu. Kalabalığı elleriyle durduramayacaklarını bildiklerinden coplarını sallıyorlardı. Benden önce kapıdan geçip de yere devrilmiş olan zenciye takıldığımdan bir cop darbesinden kurtuldum, bir aynasızın bacaklarının arasına daldım ve paçayı kurtardım. Ve sonra nasıl da kaçtım! Benim önümde ince, uzun bir melez vardı, onun adımlarını izledim. Şehri benden daha iyi tanıyordu ve koştuğu yönde güvenlikte olacağımı biliyordum. Öte yandan o da, beni onu kovalayan bir aynasız sandı. Hiç etrafına bakmadı. Sadece koştu. Nefesim oldukça iyiydi, onun koşmasına ayak uydurdum ve neredeyse çatlayacaktı. Sonunda halsizce tökezledi, dizlerinin üstüne düştü ve bana teslim oldu. Ve benim aynasız olmadığımı anlayınca öyle sinirlendi ki, birazcık gücü kalmış olsaydı pestilimi çıkarırdı.

Washington'dan ayrılmamın nedeni buydu: melezden dolayı değil, aynasızlardan dolayı. Demiryolu deposuna gittim ve Pennsylvania demiryolu ekspresinin ilk kör vagonunu yakaladım. Tren kalktıktan ve yol alarak hızını artırdığını fark ettikten sonra, bir kuruntu geldi bana. Bu dört hatlı bir demiryoluydu ve lokomotifler sularını uçarcasına giderken alırdı. Hobolar beni, lokomotifleri uçarcasına giderken su alan trenlerin ilk kör vagonunda asla yolculuk etmemem hakkında uyaralı çok olmuştu. Ve şimdi açıklamama izin

verin. Raylar arasında sığ metal oluklar vardır. Lokomotif, son hızda bu olukların üzerinden geçerken, oluklara bir tür kanal sarkıtılır. Bunun sonucunda oluktaki sular kanaldan yukarı çıkar ve vagonu doldurur.

Washington'la Baltimore arasında bir yerlerde, kör vagonun sahanlığında otururken, havayı ince su serpintileri doldurmaya başladı. Zarar vermiyorlardı. Hah diye düşündüm; uçarcasına giderken su almanın ilk kör vagondaki serseri için kötü olduğu sözü buraya kadarmış. Şu incecik serpintilerin ne zararı olur ki? Daha sonra yoldayken su alma işlemi üzerinde hayran hayran düşündüm. Demiryolculuk budur! Batının ilkel demiryolculuğundan konuşun siz... İşte tam o

sırada su vagonu ağzına kadar dolmuş ve oluğun sonuna dek ulaşmamıştı. Gelgite benzer bir su dalgası su vagonunun arkasından başıma indi. Denize düşmüş gibi iliklerime kadar ıslandım.

Tren Baltimore'da durdu. Büyük Doğu şehirlerinde gelenek olduğu üzere, demiryolu sokakların düzeyinin altında, büyük bir kanalın dibinde gidiyordu. Tren ışıklandırılmış depoya girerken, kör vagonda mümkün olduğunca saklandım. Ama bir demiryolu aynasızı beni gördü ve kovalamaya başladı. İki aynasız daha ona katıldı. Depoyu geçmiş, demiryolu hattının aşağısına doğru koşuyordum. Bir tür kapana kısılmıştım. Her iki tarafımda kanalın dik duvarları yükseliyordu, eğer bunlara tırmanmaya kalkışsam ve düşsem, aynasızların avuçlarının içine kayacağımı biliyordum. Kanalın duvarlarında tırmanabilecek uygun bir yer arayarak koştukça koştum. Sonunda böyle bir yer gördüm. Bu yer, tam ben kanalın bir ucundan diğer ucuna, bir caddeyi taşıyan köprünün altından geçtiğim sırada ortaya çıktı. Ellerim ve ayaklarımla tırmalayarak dik duvara tırmandım. Üç demiryolu aynasızı da peşimden tırmanıyordu.

Tepeye vardığımda, kendimi boş bir alanda buldum. Bir tarafta, alanı sokaktan ayıran alçak bir duvar vardı. İnceleyecek bir dakikam bile yoktu. Peşimdeydiler. Duvara gidip üstünden atladım. İşte hayatımın sürpriziyle de orada karşılaştım. Bir kimse duvarın bir tarafının diğer tarafı kadar yüksek olduğunu düşünmeye alışıktır. Ama o duvar farklıydı. Görüyorsunuz ya, boş alan sokağın düzeyinden çok daha yüksekti. Benim tarafımda duvar alçaktı, ama

öbür taraf... Duvarın üstünden aşıp da kendimi boşlukta bulunca bir uçuruma düşüyorum sandım. Orada benim altımda, kaldırımda, bir sokak lambasının ışığı altında bir aynasız vardı. Sanırım kaldırıma yükseklik üç metre kadar vardı; ama boşluğun ortasında, sürprizin şokunda, bana bu yüksekliğin iki katı geldi.

Havada vücudumu gerip yere indim. Önce polisin üzerine düşeceğimi sandım. Ayaklarım şiddetle kaldırıma çarptığında giysilerim ona sürtündü. Adamın korkudan ölmemesine şaşırdım, çünkü atlayışımın farkında değildi. Yine o Mars'tan gelen adam hikâyesi. Aynasız yerinden sıçradı. Bir atın otomobilden korkması gibi benden uzağa geriledi ve sonra bana uzanıp yakalamaya çalıştı. Açıklama yapmak için durmadım. Bu işi, ihtiyatla duvardan atlayan aynasızlara bıraktım. Ama bütün gece beni kovaladılar. Bir sokağı koşarak geçtim, sonra bir başka sokağı, dönemeçlerde saklandım ve en sonunda kurtuldum.

Barbut oyunundan aldığım paraların bir kısmını harcadıktan ve bir saat vakit öldürdükten sonra, tekrar demiryolu kanalına döndüm ve deponun ışıklarının hemen dışında tren bekledim. Kanım sakinleşmişti, ıslak kıyafetlerim yüzünden sefilce titriyordum. Sonunda bir tren istasyona girdi. Karanlıkta eğildim ve hareket ettiğinde başarıyla atladım, bu kez ikinci kör vagona binmeye dikkat etmiştim. Artık uçarcasına giderken su almak yoktu. Tren ilk durağa kadar kırk mil gitti. Bana tuhaf bir şekilde tanıdık gelen ışıklandırılmış depoda indim. Yeniden Washington'daydım. Baltimore'dan kaçışım sırasında, sokak sokak kaçar, dönemeçlerde gizlenir, dönüp tekrar kaçarken heye-

candan tersim dönmüş, yanlış yöne giden trene binmiştim. Gece uykusundan olmuş, iliklerime kadar ıslanmış, ölesiye kovalanmıştım ve bütün bu çektiklerime karşın başladığım yere geri dönmüştüm. Ah, hayır, yolda hayat tozpembe değildir. Ama at ahırına geri dönmedim. Oldukça para kaldırmıştım ve zencilere hesap vermek istemiyordum. Bu nedenle öbür treni yakaladım ve kahvaltımı Baltimore'da ettim.

JACK LONDON
Demiryolu Serserileri

Demiryolu Serserileri, London'ın bir berduş olarak sokaklarda yaşadığı döneme ışık tutan otobiyografik öykülerden oluşuyor. Yük vagonlarında yaşamını sürdüren ve Amerika'yı bir ucundan diğer ucuna dek kateden evsizlerin arasına karışan London, deneyimlerini hikâyeleştirerek çıkıyor okurun karşısına. Arka planında Amerika'daki ekonomik bunalımın da bulunduğu bu öyküler, tren yollarında yaşayan insanların kötü şartlar altında hayatta kalma mücadelesini yazarın karmaşık olmaktan uzak diliyle aktarmakta.

"En güzel hikâyeler her zaman bir enkazla başlar."
Jack London

ALFA
www.alfakitap.com
/alfakitap
/alfakitap
/alfakitap

ALFA EDEBİYAT
ISBN 978-605-171-185-0